

VRELÉ ŤA ZDRAVÍME L'UDOVÉ POL'SKO, KRAJINA SOCIALISTICKÝCH ÚSPECHOV, VLAST VŠETKÝCH PRACUJÚCICH!

ZA TISÍCE ČLENOV KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV V POLSKU:

ČLENOVIA ÚSTREDNÉHO A OBVODNÝCH VÝBOROV,

PREDSEDOVIA MIESTNÝCH SKUPÍN KSČaS

A ČLENOVIA REDAKČNEJ RADY ŽIVOT:

Jan Brabcik
František Bednárik Jozef Dajčovič Miroslav Kopejs
Alfréd Kubinský Božek Eugenij Malinovský Čepko
Ján Novák Borák Eugenij Malinovský Čepko
Jozef Bryjčík Ján Kriegerczak Štefan Mikus
Lidia Mszal Edmunda Pospisilová Karol Šebastian Šebastian
Andrzej Kuprynski Kunol Pospisilová Milana Šebertová Bohumil Matyko
Gordian Blažík Božena Čátilová Antonín František Šimek
Kamil Klicpera Jozef Čechová Božena Šimková Pavol Růžan
Stanislav Windrový Valerí Krížek Taková Oldřich Šimola Šimola
Jozef Eugeniusz Chleciński Mária Štefánia Štefánia Pálenec
Milan Šimek Alena Šimeková Miroslav Janáček
Justyna Dedečík Justyna Dedečík
Marek Góra Józef Góra
Tadeusz Góra Józef Góra
H. Kazáček Václava Józef Góra
Vojtěch Václava Józef Góra
Hendelin Stejskal Jiřian Lechus Lechus
Miroslav Šimek Miroslav Šimek

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

LIPIEC — JÚL — ČERVENEC — NR 7 1969 r. Cena 1 zł

JEDNOTA a PRIATEĽSTVO SPOJENECTVO a SPOLUPRÁCA

Jednota a priateľstvo, spojenectvo a spolupráca socialistických krajín Poľska a CSSR, bratských národov Poliakov, Čechov a Slovákov toto sú akenty, ktoré sprevádzali priateľskú návštěvu poľského premiera Józefa Cyrankiewicza v CSSR v dňoch 7-11. júna t.r., ktorý navštívil Československo na pozvanie premiéra federálnej vlády CSSR Oldřicha Černíka.

Záverečné komuniké vybíja do popredia základné záležnosti zaujímajúce obidve naše krajiny, ktoré sa týkajú tak dvojstranných stykov, ako aj záležitosti, ktoré trápia súčasny svet. Prinášame výňatky zo záverečného komuniké:

Obaja predsedovia vlád si vymenili názory na poľsko-československé vzťahy v poslednom období a prerokovali viaceré konkrétnych otázok súvisiacich s ich ďalším rozvojom. Plne sa zhodli na tom že aktívne rozvíjanie všeobecných poľsko-československých vzťahov má mimoriadný význam pre posilnenie a prehľbovanie bratskej spolupráce a priateľstva medzi Poľskou ľudovou republikou a Československou socialistickou republikou v duchu zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci zo dňa 1. marca 1967. Obe strany potvrdili nutnosť rozšírenia a obohatenia politickej, hospodárskej, vedeckej a kultúrnej spolupráce, ako aj priamych stykov medzi oboma krajinami vo všetkých oblastiach. (...)

Poľská ľudová republika a Československá socialistická republika prikladajú veľký význam ďalšiemu posilňovaniu jednoty a spolupráce krajín socialistického spoločenstva. (...)

Predsedovia vlád Poľskej ľudovej republiky a Československej socialistickej republiky si vymenili názory na najzávažnejšie problémy medzinárodnej situácie. Zdôraznili, že nerozborné spojenectvo so Sovietskym zväzom a inými socialistickými krajinami predstavuje trvalú záruku bezpečnosti PIER, CSSR a celého socialistického spoločenstva.

Osobitnú pozornosť venovali otázkam bezpečnosti a mieru v Európe. (...)

Zdôraznilo sa, že Poľsko a Československo majú osobitný záujem na tom, aby sa skutočne normalizovali európske vzťahy a sú pripravení diskutovať o každom konštruktívnom návrhu, ktorý bude smerovať k pokroku v riešení problémov mieru a bezpečnosti v Európe. (...)

Ceskoslovenská socialistická republika úplne podporuje návrh Poľskej ľudovej republiky na uzavretie medzištátnej zmluvy s NSR v otázke uznania existujúcej hranice Poľska na Odre a lužickej Nise ako konečné a nenarušiteľné. Uskutočnenie tohto návrhu by bolo významným príspevkom k normalizácii vzťahov medzi NSR a socialistickými krajinami. (...)

Prerokúvala sa aj situácia vo Vietname a na Blízkom východe. (...)

V priebehu rozhovorov obaja predstavitelia vyjadrili hlboke presvedčenie, že práve prebiehajúca medzinárodná porada komunistických a robotníckych strán v Moskve je významným príspevkom pre upevnenie jednoty medzinárodného komunistického a robotníckeho hnutia i mobilizáciu pokrových síl sveta v boji proti imperializmu, v záujme mieru a socialismu. (...)

Rozhovory prebiehali v atmosfére úplnej úprimnosti, srdiečného priateľstva a vzájomného porozumenia. Prispeli k ďalšiemu zblíženiu národov Poľska a Československa a posilneniu jednoty socialistických krajín, mieru a socialismu.

Predsedu vlády Józef Cyrankiewicz pozval predsedu vlády Československej socialistickej republiky Oldřicha Černíka na návštěvu do Poľska. Pozvanie prijali s uspokojením.

III PLENUM KC PZPR

W dniu 25 czerwca odbyło się w Warszawie III plenarne posiedzenie Komitetu Centralnego PZPR.

Komitety Centralne wysłuchały sprawozdania delegacji PZPR z Międzynarodowej Narady Partii Komunistycznych i Robotniczych w Moskwie, które złożył I sekretarz KC — Władysław Gomułka.

Władysław Gomułka odpowiadał również na pytania uczestników plenum, dotyczące problematyki narady.

Komitety Centralne powzięły uchwałę następującej treści:

„Komitety Centralne PZPR po wysłuchaniu sprawozdania I sekretarza KC towarzysza Władysława Gomułki z Międzynarodową Naradą Partii Komunistycznych i Robotniczych w Moskwie:

— w pełni aprobuje wystąpienia i działalność delegacji PZPR na naradzie;

— stwierdza, że międzynarodowa narada 75 partii komunistycznych i robotniczych spełniła doniosłą rolę w umocnieniu internacjonalistycznej jedności partii komunistycznych i robotniczych w zespoleństwie wszystkich sił antyimperialistycznych, wniosła wielkie i trwałe wartości do skarbnicy myśli politycznej ruchu komunistycznego;

— wyraża całkowite poparcie dla podstawowego dokumentu oraz dla innych dokumentów uchwalonych przez naradę i przyjmuje te dokumenty oraz przemówienie towarzysza Władysława Gomułki na III plenum KC, jako wytyczne dla działalności naszej partii;

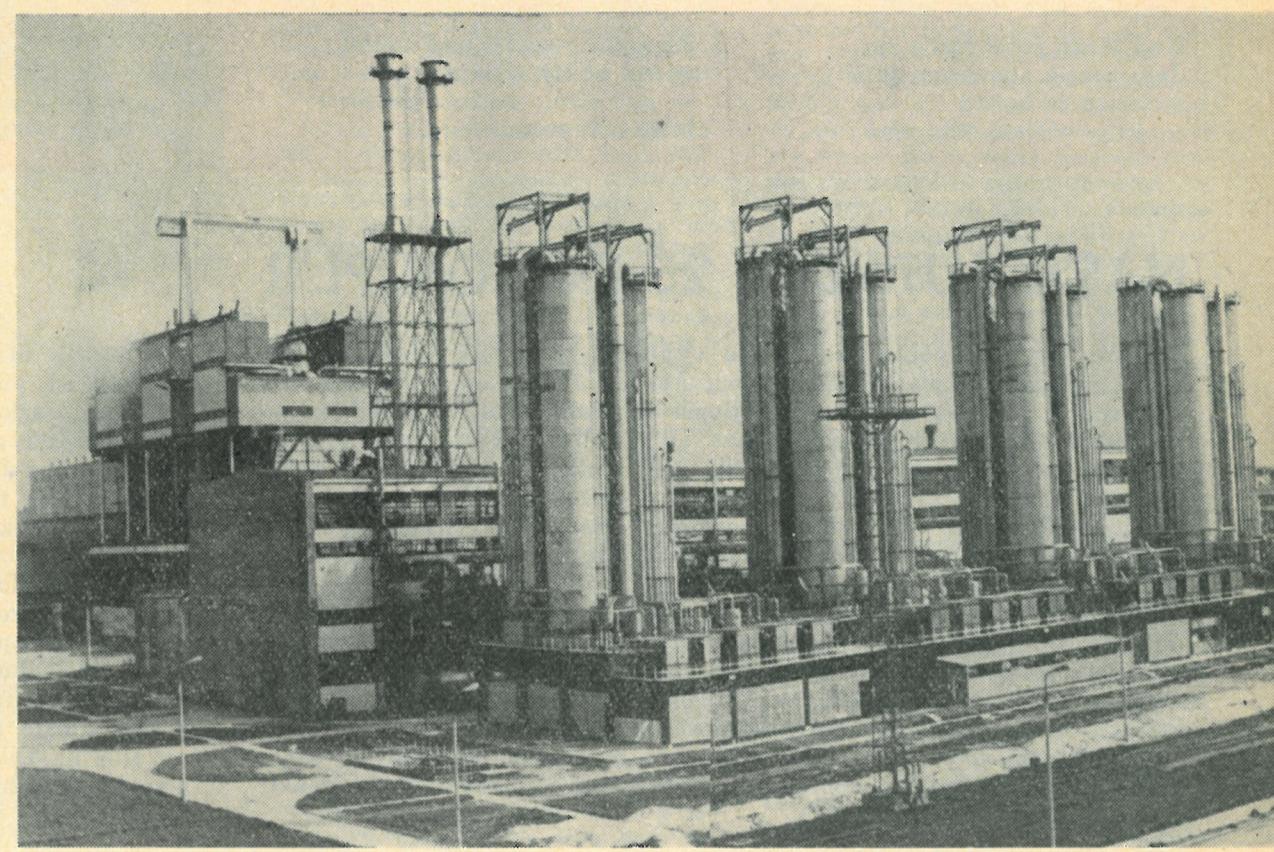
— zaleca wszystkim instancjom i organizacjom partyjnym, aby zapoznały się gruntownie z materiałami narady i III plenum KC na zebraniach partyjnych i w ramach szkolenia partyjnego.

Komitety Centralne wzywają wszystkie ognia partie do wzmożenia pracy ideologicznej i politycznej w oparciu o wypróbowane zasady marksizmu-leninizmu i proletariackiego internacjonalizmu, w dażeniu do jedności ruchu komunistycznego i wszystkich sił antyimperialistycznych, w walce o pokój, wolność narodów i zwycięstwo socjalizmu.

Wystąpienie towarzysza W. Gomułki relacjonowała prasa, radio i telewizja. Nasz komentarz o naradzie moskiewskiej czytaj na str. 9.

POLSKO

FAKTA A ČÍSLA

Kombinát na výrobu dusíku v Puławach.

Foto: CAF

Z teritoriálneho hlediska je Poľsko stredne velkým štátom v svetovom mēřítku (61. miesto na svete) a velikým, pokud jde o štaty evropské (7. miesto v Evropě). Ve skupině zemí s povrchem približne stejným ako Poľsko je ďalej 10 štátov (300 — 400 tis. čtverečních kilometrov); napr. Itálie (301 tis. km²), Norsko (324 tis. km²), Finsko (337 tis. km²).

V roce 1967, s počtem 31,9 miliónu obyvatel bylo Poľsko na 19. mieste ve světě. V Evropě však obyvatel má 6 štátů: evropská část SSSR, NSR, Velká Británie, Itálie, Francie a Španělsko.

Poľsko patří ke štátům poměrně hustě zalidněným, v Evropě je na 12. mieste. Přibližně stejnou zalidněnost má kromě jiných Portugalsko, Maďarsko, Československo, Dánsko. Průměrně na 1 čtvereční kilometr připadá v Evropě 60 lidí (v Poľsku 102).

Poľsko je štátem mládeže. Počet obyvatel ve věku do 24 let činí u nás asi 46 procent! (Pro celou Evropu — bez SSSR — asi 40 procent).

V roce 1967 se Poľsko nacházelo na 11. mieste z hlediska prírodného pôvodného obyvateľstva. Převyšovali jsme evropský průměr asi o 25 procent. Před Poľskem byly: Albánie, Rumunsko, Španělsko, Portugalsko, Holandsko, Jugoslávie, Řecko, SSSR, Norsko a Svýcarsko.

Podle odhadu OSN, lidstvo na světě v roce 1985 se bude skladat z 4,7 — 5,1 miliardy osob; počet obyvatel Poľska v té době vzroste pravdepodobně na 38,2 — 39,6 miliónu. Tedy v roce 1985 budou Poláci tvořit 0,8 procenta lidstva na světě, ve srovnání s 0,9 procenta v roce 1967.

Průměrné tempo vzrůstu národního důchodu v období 17 let (1951 — 1967) činilo u nás 7 procent ročně. Vyšší tempo vzrůstu v tomto období měly pouze štáty: socialistické — Bulharsko, Rumunsko a SSSR, kapitalistické — Japonsko.

Jestliže podíl průmyslu na vytváření národního důchodu činil v roce 1950 37,9 procenta, v roce 1967 činil již 53,9 procenta (za současného trojnásobného vzrůstu národního důchodu).

Na Poľsko připadají asi 2 — 2,5 procenta průmyslové výroby na světě, což za stavu obyvatel, asi 0,9 procenta, dává přibližně dvakrát vyšší úroveň ve srovnání se světovým průměrem. Z hlediska globální průmyslové výroby je Poľsko na 10. — 11. mieste na světě. Pokud jde o sklizeň čtyř obilnin, Poľsko zaujímá místo v první desítce štátů světa. Patříme k hlavním producentům žita, brambor, inu, řepky olejné a cukrovky.

Těžíme nejvíce kamenného uhlí na světě v přepracování na 1 obyvatele; globální těžba nás řadí na páté místo ve světě. Jsme 6. producentem sýry a 7. hnědého uhlí, zinku a cigaret. Na 9. mieste jsme na úseku výroby oceli a sody. Uzavíráme světovou desítku výroby dusíkatých hnojiv, syntetických vláken, cementu a námořních lodí. Stavbou ledodi rybářských jsme postoupili dokonce na první místo ve světě; předehnali jsme na tomto úseku Japonsko.

V roce 1964 34 procent obyvatel našeho štátu bydlelo ve městech, v 1967 obyvatelé měst překročili svým počtem 50%! Ze 150 štátů světa pouze asi 20 se může prokázat takovou proporcí.

Poľsko, podle statistického materiálu UNESCO, je jedním z několika štátů světa, v nichž procento mládeže studující, v poměru k celkovému počtu mládeže ve věku povinné školní docházky (základní a střední školy), činí 90 procent! V Evropě má podobný koeficient všeob. výuky pouze SSSR, V. Británie, Francie a Irsko. Ve Švýcarsku např. pouze 60% mládeže navštěvuje školu ve věku povinné školní docházky.

Máme úměrně víc studentů než Rakousko, NDR, NSR. Velká Británie, Itálie a mno-

ko jiných zemí. Současně vzrůstají úměrné náklady na vědecký výzkum. V roce 1960 činily 4,3 miliardy zlatých, čili 1,1 proc. nár. důchodu, a v roce 1966 již 8,9 miliardy zlatých, to jest 1,6 proc. (Zapracováno na základě údajů Hlavního statistického úřadu — GUS).

V nadcházející pětiletce postavíme o 40% bytů víc než v pětiletce 1966 — 70. Při tom to budou byty mnohem výhodnejší funkčně rozdělené (kuchyně osvětlené, koupelny oddělené od WC, skladnější pokoje, neprůchodné, se společnou halou, každý byt bude mít balkón). Uskutečnění těchto plánů umožní „továrny na byty“, které budou vyrábět unifikované stavební elementy s dokonale montovanou instalací a vybavením. Plán ministerstva stavebnictví a průmyslu stavebních materiálů je následující:

- do roku 1970 zahájíme provoz závodu s výrobní roční kapacitou 3000 místností;
- po roce 1970 budeme už mít 5 továren s výrobní roční kapacitou 12000 místností; technologické linky a strojní zařízení pro továrny budou přivezeny z SSSR a NDR;
- do roku 1975 postavíme několik dalších továren, kompletně mechanizovaných, částečně automatizovaných, jejichž základem bude vlastní technologie.

Již v tomto roce bude začáta experimentální výstavba dvou podlažních bloků v Lodži systémem W-70, po 64 bytech s 230 místnostmi, které budou obydleny v souladu s heslem „každý má svůj pokoj“.

V roce 1950 se v Poľsku vykouřilo trochu víc než 25 miliard cigaret, o 10 let později již 45,6 miliardy a v běžném roce podle předpokladů vzroste tento počet na 64 miliard. Kdybychom těchto 64 miliard cigaret srovnali jednu za druhou, získali bychom linii 110 krát obepínající zeměkouli. Tato linie by stačila až 11,5 krát na cestu na Měsíc!

22. JÚLA

Ked' žírne polia zlatia sa,
dym fabrik striebrom je šitý,
a obloha je belasá
— že je náš sviatok, vieš i ty.

Zlato žít cvendží pod nohou,
zelené sú lúky, háje
— pod čírou modrou oblohou
biela a červená vlaje.

Ten deň našej vlasti patrí,
radosť v srdciach všetkých budi
— od Baltiku až po Tatry
nesieme ho v mladej hrudi.

Tebe, zem ty naša rodna,
dáme cit svoj mladý, chrabrý
— budeš kvitnúť, bujná, plodná,
v zlate poli, v striebre fabrik.
Czeslaw Janczarski

NAŠA SÚŤAŽ — 25. ROKOV PL'R

Väčšiu časť júlového čísla Života vyplňujú spomienky zaslané nám v rámci súťaže vypisanej redakciou: Mojich 25. rokov v PLR. Často siahame na tento — podľa nás najlepší — prameň, akým sú spomienky ľudí z našich českých a slovenských stredísk. Týmto spôsobom sa rodí autentické a to najosobnejšie odzrkadlenie prežitých faktov, ktoré sa natrvalo zapísali v pomäti staršieho a mladšieho pokolenia.

Táto naša súťaž pre svoj mimoriadny charakter vyznamenáva sa tiež dodatočným predstavným akcentom, ktorým je plná a vedomá spoločenská angažovanosť autorov. Lebo uplynulé štvrtstoročie vyplňuje životopisy. Zahrňuje ich najtvorivejšie spoločenský a výrobné obdobie. Obdobie, ktoré bez nadšdzovania môžeme pomenovať obdobím veľkých premen socialistického charakteru, ktoré kladne poznamenalo všetky oblasti života v PLR, samozrejme aj v oblastiach obývaných českou a slovenskou národnostou menšinou.

Ked' čítame spomienky ľudí, z ktorých mnohí sú popredními aktivistami našej Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ako

ZÁPISNICA

zo zasadnutia súťažnej komisie, ktoré sa konalo dňa 1. júna 1969 r. v skladbe:

1. Tereza Heteniaková — predsedkyňa a členovia:
2. Ignáč Nižník
3. Ján Molitoris
4. Ján Krzysik
5. Ján Ondica
6. Marian Kaškiewicz
7. Alžbeta Stojovská

Komisia priznala odmeny vo veľkej súťaži Života: Mojich 25. rokov v PLR v súhlase s platnými predpismi súťaže.

1. Komisia sa rozhodla neudeľovať odmeny podľa predošlych smerníc a zmeniť tieto podľa nasledujúcej schémy.

1. odmena — peňažná poukážka na 1.000. zl.
2. Tri II. odmeny — poukážky á 500.— zl.
3. Tri III. odmeny — poukážky á 300.— zl. a 8 mimoriadnych odmen á 200.— zl.
4. Komisia tiež rozholila priznať tri dodatočné odmeny — dvojtýždňové pobyt na Slovensku (priznané reakcie Ustavom pre zahraničných Slovákov Matici slovenskej) s tým, že účastníci pobytov si sami vybavia pasové formality a uhradia výdavky spojené s pasmi i spatočné cestovné lístky.
5. Vecné odmeny boli priznané týmto účastníkom súťaže: (odmeny uvádzame v zlotech)
6. Lydia Mšalová, Horná Zubrica — poukážka na 1000.
7. Vladimír Hess, Lublin — poukážka na 500.
8. Cecília Biegunová, Nedeca — poukážka na 500.
9. František Bednářík, Nová Bela — poukážka na 500.
10. Alojz Kubušek, Durstín — poukážka na 300.

11. Irena Karkošková, Veľká Lipnica — poukážka na 300.
 12. Ludwik Mlynarczyk, Veľká Lipnica — poukážka na 300.
 13. Augustyn Bryja, Vyšné Lapše — poukážka na 200.
 14. Irena Garajová, Veľká Lipnica — poukážka na 200.
 15. Kovalík Ján, Dolná Zubrica — poukážka na 200.
 16. Dominik Bižiak, Vyšné Lapše — poukážka na 200.
 17. Anna Mašláková, Pekelník — poukážka na 200.
 18. Feliks Kowalczyk, Veľká Lipnica — poukážka na 200.
 19. Anton Pivovarčík, Kacvin — poukážka na 200.
 20. Mária Pojedincová, Lapšanka — poukážka na 200.
4. Mimoriadne odmeny (dvojtýždenne pobyt v ČSSR):
1. Mária Pojedincová — Lapšanka
 2. Ján Krzysik — Krempachy
 3. Ignáč Nižník — Glogoczów
- Podpisy členov komisie.

VLADIMÍR HESS

V JEDNOTĚ NAŠE SÍLA

II. ODMENA

Pred dvaceti pěti lety, v roce 1944, dobylo lidové Polské vojsko společně se svým spojencem, Rudou armádou, Lublin, který se stal hlavním městem Polska až do dobytí Varšavy.

Otevřely se zelezné brány lublinských okupačních věznic — zámeckého věznice a kombinátu smrti, koncentračního tábora Majdanek, z nichž vyšla pouze nepatrná část vězňů, již neměl již čas pohltit monstruální stroj dokonale organizovaného ničení. Mezi těmito nešťastníky, přivezenými a přihnanými sem z celé Evropy, z polských měst a venkova, nechyběli ani mnozí naši krajané. Tito lidé — lidem nepodobní, pološilni přežitým utrpením, vysíleni hladem, avšak vybraní osudem, jedinci z milionů, mohli konečně polibit osvobozenou zemi, na níž již nebudou osnaté dráty a mučirny, ani pece, které by přes pět příšerně dlouhých let vypalovaly těla a duše, ničily a zpopelnovaly lidství, vyleptávaly city a naděje.

V onech dnech vítězství byla v lublinském kraji snímána všechna povta minulosti a národní poroby, utvárel se nový život. Lidé se vracejí pod osírelé krově svých domů, někdy jen na vyhořelé prahy již nikdy něčím nepotěšené samoty rozvráceného domova, k smutným pahýlům k nebi trčících mrtvých sadů.

Vraceli se jako trosečníci ke svým lánům, které léta nesypaly pšenici svému národu. Vraceli se k pluhu, který po dlouhé době zabíral opět brázdy ornice, aby se oráč mohl potom široko rozmáchnout a s láskou rozsívat semeno.

Milióny paží však znehybněly v zastýlém zoufalství. Ty roztříštěné pařaty

nedovolí, aby kdykoliv zapomněli ti, kdož půjdou orat, sít, stavět. Tažko se začaly dějiny lidového socialistického Polska, Polska pracujícího lidu, jehož oporu je jeho dělnická strana. Všude na západě se ještě bojovalo, Varšava za Vislou hořela, umíralo město, jehož hrdinství je v dějinách lidstva bezpríkladné, jehož utrpení nevypíše žádné pero. Na osvobozeném východě, v lublinské Bystřycce, se začínal nový boj. Bez výstrelu. Boj milionů lidí, slavících svá každodenní vítězství práce. Lid vzal na svá bedra celou tíhu odpovědnosti za budoucnost státu, socialistické vlasti, která bude lepší, silnější a spravedlivější.

Od těch dob nám vyrůstla nová polokení, která neznají jinou cestu než cestu lásky, míru a budovatelé práce. Ona pokračují v díle, započatém před čtyřstoletím, krášlivém dnešní výstavě a bohaté Polsko.

Dnešní Polsko nelze přirovnávat k Polsku minulosti. Kromě zmnohonásobného vzrůstu všech materiálních a kulturních hodnot je dnes významným státem na poli mezinárodní politiky, v boji o zachování míru, v ušlechtilé pomoci národům utlačovaným a hospodářsky zaostalým. Je také jedním z důležitých partnerů obrany socialistického tábora — je členem Varšavské smlouvy. Je plně připraveno k odražení případného útoku; jeho armáda, dokonale vyzbrojená, organizovaná a politicky uvědomělá, je zárukou obrany národa, který chce v míru dále budovat a zvelebovat svou zemi.

K oslavám pětadvacetiletí Polské lidové republiky se připojujeme také my, Češi a Slováci, kteří zíjeme v bratrském Polsku. Také my nezapomeneme na hrůzy války, na porobu Polska a naši československé vlasti. Cheeme, aby naše společné minulé utrpení nás spojovalo a stmelilo pro všechny časy, aby nám bylo výstrahou a vedlo nás vždy k jednotě ve spolupráci a obraně. Abychom léta dalších úspěšných 25. výročí budovali blaho a štěstí našich národů, bezpeční v jednotě našeho socialistického tábora.

Vladimír Hess

CECÍLIA BIEGUNOVÁ

NOVÁ TVÁR NEDECE

II. ODMENA

Tažké boli prvé povojnové roky. Reálne bandy prinášali smrť a zastrašovali občanov. Z ich rúh hynuli najlepší verejní, politickí činitelia, pracovníci bezpečnostných orgánov a veľmi často aj pracujúci priamo spojení s výrobou a rekonštrukciou toho čo vojna zničila. Napriek týmto smrteľným úderom, napriek teroru, občania Nedce a okolitých obcí pracovali, aby pozdvihli úroveň svojich dediniek. V tomto ostrom boji s reakčným podzemím vznikla v Nedeci prvá na Spiši organizácia Poľskej robotníckej strany.

V súhlase s Dekréтом Poľského výboru národného oslobodenia zo dňa 6. septembra 1944 r. o pozemkovej reforme, v Nedeci a na Spiši bola prevedená deľba veľkostatkárskej pôdy. Vo výsledku prevedenej pozemkovej reformy, pôdu obdržalo asi 160 rodin. Celkom bolo rozdeľené 500 ha pôdy.

V polovici 1945 roku z iniciatívy členov PRS a aktivistov bola v Nedeci založená miestna skupina Zväzu roľníckej svojpomoce. Táto organizácia zoskupovala asi 100 členov. Asi 40 členovia z vlastných vkladov otvorili prvý družstevný obchod v tejto oblasti. Od septembra 1945 roku začalo vyučovanie v 7. triednej základnej škole. Roku 1946 bola otvorená škôlka. Boli opravené mosty a mostíky zničené počas vojny. Do Nowého Targu začal premávať autobus. Roku 1948 bol do Nedce zavedený rozhlas a ten istý rok bola vybudovaná remíza OSP. Roku 1950 bola odovzdaná do prevádzky stála pôrodná izba.

Za účelom pozdvihnutia kultúrneho života v obci bolo otvorené stále kino, ktoré sa stalo zároveň pojazdným kinom pre okolité obce. Bol otvorený druhý družstevný obchod v Nedeci. Staršia mládež organizovaná v ZMP šírila kultúru, oživovávala klubovne i športový život na dedine.

Na úpäti Babej hory sa rozprestierajú veľké obce Horná a Dolná Zubrica. Rok-ročne sem prichádzajú mnohí výletníci a rekreanti, aby využili krásnu podhorskú prírodu a čerstvý vzduch. Tu už nie sú iba jednotlivci, ale stovky ľudí, ktorí sa tu zotavujú počas letných a zimných dovoleniek. Mnohí turisti navštevujúci Zubricu sa zastavia aj v oravskom skanzene.

Za 25. rokov ľudového Poľska badáme obrovské zmeny v našej obci. Cez obec vedie nová cesta, vďaka ktorej pôsobí denne premávajú sem autobusy. Každý rok pribúdajú v Zubrici nové domy. Spoločným úsilím vznikli nové školy. Máme agronomické stredisko, obchod a iné verejné budovy. V Zubrici pôsobia rôzne spoločenské organizácie: PZRS, ZMW, ZSL, KGW a roľnícky krúžok. Vo všetkých týchto organizáciach pôsobia aj krajania slovenskej národnosti. Všetci spoločne sa podielajú na výstavbe nového života. Skoro z každého domu pracuje niekto v štátom socialistickom sektore. Následkom usilovnej práce životná úroveň zubrických rodín sa stále zvyšuje. Pred všetkými stojí otvorená dokorán šťastná budúcnosť, ktorú si budeme vedieť lepšie väzif, keď sa aspoň cez škáročku podívame do minulosti. Za týmto účelom uvediem niekoľko spomienok z obdobia tzv. Slovenského štátu. Pamätám sa, ako to bolo, keď môjho najstaršieho brata zapísali rodičia do mešťanky v Jablonke. Otec mu kúpil kožuštek, natrel ho olejom, aby nepremokal, dal mu urobiť lyže, a takto každý deň včas ráno mama s kúskom chleba, obýčajne natretého lekvárom s cukrom, vyprevádzala Janka do školy. Keďže chlapec bol slabý a vonkoncom nevládal peši dochádzat 20 km denne, našli mu byt u dobrých ľudí v Jablonke. Po úspešnom absolvovaní mešťanky v Jablonke musel milý braček ostat doma, lebo ho rodičia neboli v stave posielat ďalej do školy. Janko však neprestal študovať. Nocami, pri petrolejovej lampe číhal knihy, prepisoval celé zošity, ktoré si vypožičiaval od svojich kolegov ze susedných dedín, ktorí riadne študovali. Keď išiel na záverečné skúšky do Turčianskeho Martina mami mu z kúskov látky ušila kravatu, aby sa veľmi nelíšil od mestských chlapcov. Môj brat mal veru veľmi fažké školské roky. Škoda, že nemôže chodiť do školy dnes, so svojím nadaním by mohol bez veľkej námahy získať vysokoškolské vzdelenie, a nielen stredné.

A ako to bolo so mnou a s mojimi spolužiakmi za tamtých čias? Niektoré

moje spolužiačky, len čo sa sneh strátil, chodili do školy boso. Na rozdiel od nich ja som však topánky mala, ale vždy o dve čísla väčšie, ako som potrebovala. Aby mi vraj noha nevyrástla, hovoril otec, keď mi ich kupoval. Ja

LÝDIA MŠALOVÁ

AKO BOLO AKO JE!

I. ODMENA

som topánky stíhla povykrúcať i zodrať, a nohy mi nikdy nerarastli, lebo ani dnes nenosím také veľké čísla. Dnes sa pri spomienke na moje veľké topánky len smejem, ale vtedy mi veru nebojo do smiechu, lebo keď bol veľký sneh mamička ma zaviazala do plachty a na pleciach do školy niesla, aby som ich po ceste nestratila. Ej, mala že mamička so mnou trápenie; keď som videla školu začala som plakať, a keď ani pláč nepomohol, tak aj kopať mamičku do

tónový most na rieke Niedzieczanka. Náklady na výstavbu mostu činili milión dvestotisíc zlôtých. Tiež r. 1959 začala výstavba školy v Nedeci. Škola bola otvorená 22. júla 1961 ako pomník Tisícročia poľského štátu.

Na snímku, dnes už historickém, výstavba školy Tisícročia v Nedeci.

Z iniciatívy tunajšej straničkej organizácie, občania Nedeca pracovali svojpomocne na výstavbe školy. Hodnota tejto práce činila 350 tis. zl. Na výstavbu školy občania Nedeca prispeli o.i. 200 m³ dreva, 300 m³ piesku, 200 m³ štrku. Privezli na stavbu tehly, a vápno. Previedli všetky pomocné práce pri stavbe základov, a prispeli aj finančne.

Výsledkom sna vyvýjaných organizácií PZRS a družstevníkov r. 1953 bola obec elektrifikovaná. Po prvýkrát zažiarili žiarovky v decembri 1953 r.

Roku 1954 Nedecu Okresný národný výbor určil na sídlo MNV, ktorému administratívne podliehajú ďalšie obce: Kacvin a Nedeca-Zámok. Za prvého predsedu MNV v Nedeci bol zvolený Michal Majerczak. V nasledujúcich volbách r. 1958 bol zvolený za predsedu Jan Majerczak, ktorý zastáva túto funkciu dodnes. Je to dôkazom veľkej dôvery občanov voči nemu.

V Nedeci, tak ako v celej krajine, vo februári 1957 bol založený roľnícky krúžok, ktorý dnes počíta už 194 členov na 220 gazdovstiev. Pomoc štátu vo forme úverov Fondu rozvoja roľníctva sa výdatne pričinila k rozvoju krúžku. Dnes krúžok vlastní 3 mlátačky, 3 traktory, 15 vyorávačov zemiakov, 3 konské kosačky, 3 sejačky, 1 šrotovník pre obilie, 2 rozprášovače pre maštaľe, 2 rozprášovače Rex, a iné poľnohospodárske náradie. Z vlastných fondov krúžok vybudoval sklad pre stroje, previedol generálnu opravu pily.

Dôležitým prínosom pre roľníkov v Nedeci je zverolekárske stredisko. Je to veľká pomoc štátu pre stále pozdvihanie zdravotného stavu zvierat. Ten istý rok bol vybudovaný nový, železobe-

chrba, aby ma deti nevideli, že ma nesie.

A cez veľkú prestávku? Niektorí spoľužiaci jedávali suchý čierny chlebík alebo zemiakové osúšky pečené na spôrku. Pravdou je, že ja som nebola hladná. Mne starší brat prinášal z domu v hrnčeku teplú varenú staravu, ktorú som sa veľmi hanbila jesť lyžicou. Niektorí žiaci nič nejedli na desiatu. Takto veru bolo v Zubrici pred 25 rokmi, keď naši rodičia boli odkázani len na roličku.

Vďaka ľudovodemokratickému zriadeniu sa naše pomery zlepšili. Dnes všetký deti sú pekne oblečené, majú niekoľko párov topánok, na každej prestávke jedia žemličky, cukríky a iné lahôdky. Už sa aj v mojej pamäti zasťierajú bývalé nedostatky. Ľudové Poľsko mi dalo do rúk chlebík. Počas ďalšieho návštěvovania lycea dostávala som plné štipendium a bývala som v internáte. Podmienky ubytovania v internáte boli veľmi fažké — učili sme sa totiž v tých istých miestnostiach, v ktorých sme spávali na poschodových posteliach. Napriek všetkým fažkostiam som zmaturovala. Hálom najkrajším dňom môjho života v období ľudového Poľska bol deň, v ktorom som dostala maturitné vysvedčenie. Spolu so mnou maturovali Štyria Zubričania. Boli sme prvými absolventmi všeobecnovzdelávacieho lycea so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke, ktoré bolo založené r. 1951. O jeho založenie sa vo veľkej miere pričinili naši krajania, ktorí pôsobili vtedy v Spolku Čechov a Slovákov na Orave.

Dnes je už nemožné spočítať všetky krajanské deti, ktoré vyštudovali v období ľudového Poľska, lebo naša zubričská mládež študuje nie len na lyceu v Jablonke, ale aj na iných školách roztrúsených po celom Poľsku. Mnohí z našich krajanov získali vysokoškolské vzdelanie. Jeden z nich, krajčan Ignác Nižník píše doktorskú prácu. Na jeho budúci doktorát sa všetci tešíme, keďže bude prvým nositeľom tohto titulu v Zubriči od doby jej vzniku, pretože pochádza zo Zubričice, ktorá je najmilšia môjmu srdeu a najkrajšia v mojich očiach. Sniem tvrdí, že tak ako náš najväčší básiník P.O. Hviezdoslav mal rád svoje rodisko Vyšný Kubín, o ktorého chalupáčkach krytých slamou hovorí, že sú drahšie než všetky paláce a diamanty, ja však všetko, čo je zubričké. So Zubričou som sa zrástla natočko, že keď sa tešia moji rodičia, teším sa aj ja, keď smúťia, smútím aj ja. Všetky smutné a radostné udalosti zo života našej obce si rada zaznamenávam. Jeden pozoru-

hodný deň, ktorý sa stal medzníkom v živote môjho rodiška, som si hlboko zapísala v pamäti. Je to 28. september 1965 roku.

Tento deň priniesol radosť nielen mné a mojej rodine, ale všetkým občanom v Zubriči. Tento deň a noc na 29. septembra sa stali najjasnejším v dejinách Zubričice. Čitateľ určite bude zviedavý, čo to mohol byť za deň? Bol to deň, v ktorom prvýkrát zažiarili elektrické žiarovky vo všetkých bytoch, domácnostach a pri ceste v Hornej Zubriči. Áno! To bol najjasnejší deň a najjasnejšia noc v priebehu 25. rokov ľudového Poľska. Eudia zažívali všetky žiarovky, využívali zo svojich domovov, obzerajú sa na všetky strany, či všade horí. Nesmierne sa tešili! Akoby aj nie! Vedľa elektrického prúdu prišla aj uľava v práci, prišiel kus kultúry do tej zanedbané dediny, prišlo svetlo, prišiel jas, prišiel pokrok. Každý deň sa zvýšuje životná úroveň našich krajanov. V našich domácnostach sa používajú rôzne elektrické zariadenia. Dnes sa tu hámnenie ani jeden dom, v ktorom by sa píli drevo ručnými pilami, alebo sečku rezalo ručne. Nad mnohými strechami, či to už drevených alebo murovaných domov trčia televízne antény. Eudia po práci pozerajú televízne programy, počúvajú rozhlas, čítajú noviny. Sledujú kozmické lety a všetko čo sa deje vo svete. Pred 25. rokmi sme chodili pre vodu do studne. Dnes, vďaka zavedeniu elektrického prúdu, máme doma vodovod. Takto výhodu v zásobovaní vodou majú aj iní naši krajania. Škoda len, že ešte nie všetci. Jedna krajčanka, s ktorou som rozprávala mi prezradila, že sa jej zo začiatku zavedenie elektriny videlo draho, ale dnes by sa jej nezriekla, keby stala aj dvakrát toľko. Samozrejme zavedenie elektrického prúdu stalo veľa peňazí a práce, ale dnes nikto nefutuje námahu, ktorú vynaložil pre vlastné blaho a pre blaho svojich detí.

Nie som v stave zachytiť všetko, čo sa v Zubriči zmenilo za 25. rokov ľudového Poľska. Všeobecne môžem povedať, že sa urobilo veľa. Musím však podotknúť, že ešte veľa záležitostí je nevyriešených a čaká nás v budúcnosti veľa práce. Avšak 25-ročné obdobie Poľskej ľudovej republiky zanechalo trvalé stopy v našej obci, prišlo v ústrety občanom nie len poľské, ale aj slovenskej národnosti. Preto je aj správne, aby všetci občania Zubričice, bez ohľadu na národnosť vyjadrili svoju vďaku ľudovému Poľsku a činmi učili jeho 25. výročie.

pina má dnes 100 členov. V Nedeci je 108 predplatiteľov Života.

Roku 1961 začala výstavba podniku, ktorý vyrába stavebné materiály a kánonizačné zariadenia. Ten istý rok bola vybudovaná cesta na úseku Czorsztyn — Nedeca — Nižné Lapše — Vyšné Lapše.

Roku 1963 bola odovzdaná do prevádzky obecná knižnica a r. 1964 klubokaviareň a nový obchod (potravinársko-textilný), ktorý vybudoval GS z Nižných Lapší nákladom 400 tisíc zl.

Roku 1966 obec Nedeca a základná škola dostali medailu 1000-ročia poľského štátu za dosiahnuté pracovné úspechy.

Roku 1967 bolo v našej obci založené žiarivkové osvetlenie pozdĺž hlavnej cesty. Značne úspechy môžme tiež zaznamenať na úseku súkromnej bytovej výstavby i výstavby hospodárskych stavieb. Nové domy sú pekné, účelné, moderné s kúpelňami, vodovodmi a často aj s ústredným kúrením. Celkom za 25. rokov ľudového Poľska bolo v našej obci vybudovaných 110 nových domov. V obci je aj 132 silážnych jám, 140 nádrží pre hnojovku a pod.

Roku 1968 sa Nedeca zúčastnila roľníckej súťaže (čistota gazuovstiev, silážne jamy, nádrže) a získala 4 miesto vo vývodstve, za ktoré obdržala 30 tisíc zl. Túto kvótu občania určili na založenie ampliónov.

Výsledky dosiahnuté v našej oblasti v priebehu 25. rokov PER sú obrovské. Eudia totiž všetko mohli urobiť len v podmienkach socialistického zriadenia a politiky, ktorú prevádzka Poľská zjednotená robotnícka strana.

ABY MLÁDEŽ VEDELA AKO BOLO

(ODMENENÝ PRÍSPEVOK)

Voľakedy sme mali len jeden autobus do Nowého Targu, ktorý poväčšinu vozil ľudí pracujúcich v našom okresnom meste. Nikto nepredpokladal, že v dohľadnej dobe budú premávať na Orave autobusy tak, ako je to teraz, že okrem bicyklov, ktoré sú už v každom dome, ľudia budú vlastní až motocykle. K nám do Zubričice prichádzajú pravidelne 4 autobusy denne.

Od oslobodenia z roka na rok bolo lepšie. V obchodoch pribúdalo tovarov. Občania začali v pokoji pracovať a ľudová vláda nám pomáhala. Budovali sme v rámci svojpomocných práce cesty, školy a zdravotné strediská. Nie je ani možné popisať, čo všetko sa v priebehu 25. rokov vybudovalo. Napríklad cesta zo Zubričice do Jablonky. Pred vojnou keď bolo zle počasie sa po tej ceste nedalo išť ani len bicyklom. Dnes máme krásnu asfaltovú cestu, po ktorej môžeme chodiť v každom počasi. Ďalej sú to školy. Pred vojnou v Dolnej Zubričici bola jedna škola. Budova bola celkom nevhodná, vefakedy tu pánstvo varilo pálenku. Vďaka ľudovej vláde nielenže máme prekrásnu novú školu v ktorej deti majú dobre podmienky, ale je aj okrasou obce.

Našej mládeži, ktorá žije v oveľa lepších podmienkach musíme vravieť o tom, ako to bolo voľakedy, ako fažko museli pracovať naši rodičia a aké ďalšie podmienky sme mali my, keď sme boli mladí. Je to veru veľký rozdiel medzi tým, aká bola naša mladosť a

aká je mladosť našich detí. Toto všetko vďačíme nášmu ľudovodemokratickému zriadeniu. Dnes každý nadaný dieťa môže študovať. A keď vyštuduje, má vždy dostatok práce, zatiaľ čo naši rodičia často museli za prácou odchádzať do cudziny.

V poľnohospodárstve nastali tiež zmeny, ktoré každý vidí. Naše polia dávajú dnes oveľa väčšiu úrodu, lebo máme umelé hnojivá a modernejšie pracovné metódy. Voľakedy jeden môj sused zo 7 hektárového pozemku fažko vyživil 3 deti. Prítom choval 1 biedneho koňa a 2 kravy. Dnes jeho tri deti si podeliли pozemok a každý dieťa chová kravy, kone a prasatá. Roľníkom pomáhajú dnes aj poľnohospodárske stroje, ktoré sme voľakedy nemali. A nelen to, v mnohých obciach sú odborníci-agronomi, ktorí slúžia roľníkom odbornými radami.

Pre nás, poľských občanov slovenskej národnosti je tiež mimoriadne dôležité, že môžeme mať našu krajanškú Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. V obciach obývaných našou národnostou menšinou máme aj naše klubovne, ktoré aj keď nie sú vždy tak vybavené, ako by sme si priali, predsa sa v nich sústreduje kultúrny život našich krajanov. Máme aj naše súbory, ale predovšetkým náš krajanšký časopis Život, orgán KSCaS, ktorý nám pomáha, radí a v ktorý s obľubou čítajú tak starší ako aj mladí čitatelia.

AUGUSTYN BRYJA

ROL'NÍCI ZAČALI ŽIŤ

(ODMENENÝ PRÍSPEVOK)

Narodil som sa a žijem vo Vyšných Lapšoch na Spiši, kde ako vieme žijú Slováci, slovenská národnostná menšina. Môžeme si aj povedať, že nás je na Spiši väčšina. Za sanačnej vlády nebolo o tom ani reči, žiadna menšina nebola oficiálne uznaná a basta. Za to nás vždy nazývali Spišiakami, ale bolo to skôr posmešné pomenovanie. Čas však dokázal, že napriek posmechu a potlačovaniu, aké malo miesto v medzivojnovom období, Slováci žijúci na poľskom Spiši ostali verní svojej národnosti. Dnes, v ľudovom Poľsku nám ústava zaručuje, ako národnostnej menšine slobodu a rovnoprávlosť.

Na Spiši ľudia žijú z tej roličky, ktorá je však prichudobná na to, aby všetkých mohla zaokryť a užívť a preto naši rolníci musia si sem tam privyrobiť, aby mohli ako sa to vraví, koniec s koncom zviazať.

Privyrobiť, to áno, ono sa to ľahko povie, ale kde? Za sanačného Poľska bola skutočne otázkou s veľkým otázkou. Veru nebolo ľahké sa uchytíť ani pri nejakej sezónnej práci, lebo o stálej práci nebolo ani reči. Si rolník, mäš z čoho žiť — bola odpovedeť. Tak veru neboli zriedkavé prípady, že ak rolník chcel si niečo privyrobiť pochodiť križom-krážom, samozrejme peši, a na koniec sa vrátil domov s prázdnym

žalúdkom. Roľe na ktorých sa sialo, náhľadali sa iba blízko dediny a ostatok ležal „úhorom“, ovečky sa na nich pásli. Hnoja na všetko nestáčilo, umelé hnojivo sice už boli, ale za čo ich kúpiť? A dnes? Naše ovečky sa veru nemusia potliať po vyjaloných lúkach, majú dosť paše v Bieszczadoch na pestovaných pasienkach. A naša roličky sú obsiaté od chotára k chotáru. Roľník už nie je ponechaný sám na seba, dnes sa rolníkovi vychádza v ústrety po každej stránke. Nevieš si sám poradiť? Agromní ti pomôže — poradi. Nemáš peniaze na nákup kvalifikovaného osíva — lebo aj o také je pre teba postarané — alebo na umelé hnojivá, dostaneš na úver.

V zimnom období si môže rolník zdokonaliť potrebné vedomosti na rolníckom školení atď. Chceš si privyrobiť? Stačí, ak jeden člen tvojej rodiny pôjde do Kombinátu, dnes veru nemusí chodiť peši ako voľakedy, veď každé ráno zamestnancov Kombinátu odváža a večer priváža po práci autobus, určený len na prepravu zamestnancov. Čo vystupuješ a vychováš, to aj predas v GS.

Skrátka aj u nás rolníci prestali žiť a začali žiť.

Klaniaj si górom, córeczko, klaniaj z wysoka,
Z wysoka nisko si klaniaj Łodzi fabrycznej!
Z owych tam wierchów czy regli, z Morskiego Oka
Śląskim górnikom si klaniaj z uśmiechem ślicznym!
Klaniaj si szczytom podniebnym, hardym i pięknym!
To swoje „czuwaj“ im krzyknij, harcerko mała!

A zawsze klaniaj się, córko ludziom maleńkim,
Bo to są ludzie ogromni. Żebyś wiedziała.
Klaniaj się wiejskim nieznanym nauczycielkom,
Brnącym przez śniegi do szkółek w mrozy siarczyste,
Klaniaj się z wyżyn drukarzom, obywatełko
Rzeczypospolitej Polskiej — jasnej i czystej.
Wysoki Giewont, wysoki! A pod nim płynie
Potokiem, córko, potokiem historia wieków.
Na górach, córko, na górach — myśl o nizinie!
Sród głazów, córko, wśród głazów — myśl o człowieku!
Mochno i pewnie chodząca po polskiej ziemi,
Umiluj lud sprawiedliwy, co Polskę zbudził.
A tam, kochanie, gdzie mieszkał Włodzimierz Lenin,
Złoż kwiatek. To był przyjaciel tych prostych ludzi.

ALOJZY KUBUSZEK

Staré a nové Durštína

(III. ODMENA)

Keď 26. januára 1945 Červena armáda oslobodila našu obec, vojská odchádzali smerom na západ, na Nowý Targ. Na druhý deň, 27. januára bol oslobodený aj Nowý Targ. V tom čase richtárom našej dedinky bol Jakub Kubušek, ktorý mal plné ruky práce, nakoľko musel obstarávať vozy pre vojsko za frontom. Vozy s konským záprahom odvážali obilie do mlyna vzdialého 3 km v Krempachoch a potom múku odvážali do pekárne v Nowom Targu. Furmani skladali múku z vozov pri pekárni a nakladali čerstvý chlieb pre vojakov na fronte. Mnoho koní bolo pri práci zabitých a veľa vozov zničených, muselo sa organizovať nové, aby vytriedili tie, ktoré už dlho pracovali.

Po víťazstve 9.V.1945 naši frontoví furmani sa vrácali unavení, vychudnutí a otrhaní. Kone kuhali a boli tak unavené, že ledva stali na nohách.

Neskôr vojsko platilo za obilie. Za obdržané peniaze Jakub Kubušek rozhodol sa kúpiť striekačku pre hasičský sbor. Mali som potom aj fažkosti s dopravou tejto striekačky, lebo sme ju museli prepraviť z Nowého Targu do Durštína celých 18 kilometrov po neschodných cestách.

V tomto období slovenská národnosťná menšina v Nedeci, Kacvine, Nižných a Vyšných Lapšoch, Lapšanke, Tribši, Čiernej hore, Jurgove, Novej Belej, Krempachoch, Fridmane, Durštine, Falštine a v Nedeci-Zámku, začala si organizovať svoj oblastný spolk na Spiši.

Zorganizované volby rozhodli, že sídlom Obvodného výboru Spolku bude Kacvin. Poznamenávam, že Obv. výbor sa v Kacvine nachádza podnes. Na iných dedinkach boli tiež voľby, v ktorých občania slovenskej národnosti volili funkcionárov svojej národnostnej menšiny.

V tomto období začali sa tiež organizovať bandy reákčného podzemia, ktoré okradali občanov. Kradli šatstvo, dobytok, a brali furmanov, ktorí im ukradnuté veci museli voziť do hôr. Furmani zavádzali oči, aby nevideli, kame lupy odvážajú. Často ich aj bili, aby nikomu neprezrádzali kde boli a prečo. Stávalo sa, že bandy posielali jednotlivým občanom listy, v ktorých písali, kde majú odovzdávať dobytok.

V našom Durštynskom chotári majú Jurgovčania pasienky, ktoré kúpili od pána ešte r. 1911. Na týchto pasienkach vypasajú rok-ročne dobytok v počte asi 170 kusov. Roku 1948 sa stalo, že prišla banda a zobraťa 32 kusov dobytka. Keď niekto mal len jednu alebo dve kravy, bol okradnutý doslova zo všetkého. Nepomohlo žiadne prosenie, zobraťi, čo sa im páčilo.

Prišiel rok 1955. Naša dedinka sa obnovila o 12 nových hospodárskych a obytných budov. Opravili sme v rámci svojpomocných práce cestu od Červenej

skaly po Honaj. Kamene dali občania zo svojich kameňolomov, pozvážali ich a v lete vyložili nimi cestu.

Rok 1957 občania sa rozhodli, že vybudujú pre svoje deti novú školu, v ktorej budú väčšie miestnosti, nakoľko stará bola v dezolatnom stave. Keďže v starej škole bolo iba 6 tried, mládež, ktorá chcela ukončiť 7 triedu, musela chodiť do Nižných Lapš alebo do Tribša. V novej škole najskôr bolo 7 tried a po reorganizácii základného školstva je 8 tried. Na výstavbu školy sa podielali všetci, obyvatelia našej dedinky vozili kamene, tehly, vápno, drevo, jedným slovom všetky potrebné stavebné materiály. Vykopali aj základy. Každý občan našej obce odpracoval na stavbe 10 dní a každý to robil skutočne ochotne. Školu bola vybudovaná za 6 mesiacov, v októbri bola odovzdaná do užívania. Je poschodová a v podkroví sú byty pre štyroch učiteľov. Školu navštěvuje 79 detí. V starej škole bola zriadená klubovňa.

Roku 1962 naša dedinka bola elektrifikovaná. Aj pri práciach spojených s elektrifikáciou pracovali sme svojpomocne. Stípy sme priviezli zo železnej stanice vzdialenej 21 km, a previedli všetky práce spojené s ich zákopávaním. Boli aj ľudia, ktorí nechceli elektrický prúd, ale keď videli, ako ostatní pracujú, dali sa do práce aj oni. 21.IX.1962 po prvý krát zažiarili v Durštine elektrické žiarovky. Aj tí, ktorí vtedy nechceli svetlo, dnes sú veľmi spokojní.

Roku 1963 v rámci svojpomocných práce začali stavbu cesty z Krempach do Durštína. Začalo sa od Krempach a čoskoro bol vybudovaný úsek dĺžky asi 1400 m. Žiaľ, neskôr sa na stavbe prestalo pracovať, lebo MNV v Krempachoch sa o stavbu prestal staráť. Kým sa pracovalo neďaleko Krempach stavba napredovala, akonáhle sme sa od Krempach vzdialili, aj pomoc MNV ochabla. Je to veľká škoda najmä preto, že najhorší úsek už máme za sebou. Dúfame, že novozvolený MNV vyrieši tento problém.

Roku 1964 sme svojpomocne vybudovali obchod, z finančného fondu GS Krempachy. Obchod bol odovzdaný do prevádzky na jeseň 1965.

Roku 1968 sme zaplanovali výstavbu vodovodov. Prameň už máme, v lete sa majú robiť základy pre nádrže. Miestna skupina našej Spoločnosti plne podporuje plán výstavby vodovodov. Naša dedinka má 65 domov a 380 obyvateľov. Dedinkou prechádzajú turistická trasa. Len říkame, že klubovňa našej Spoločnosti je zatiaľ tak slabovo vybavená, máme len rádio. Boli by sme radi, ak by sme mali televízor, hudobné nástroje a nejaké spoločenské hry. Iste by nám to veľmi pomohlo pri nábori mládeži do radov našej organizácie.

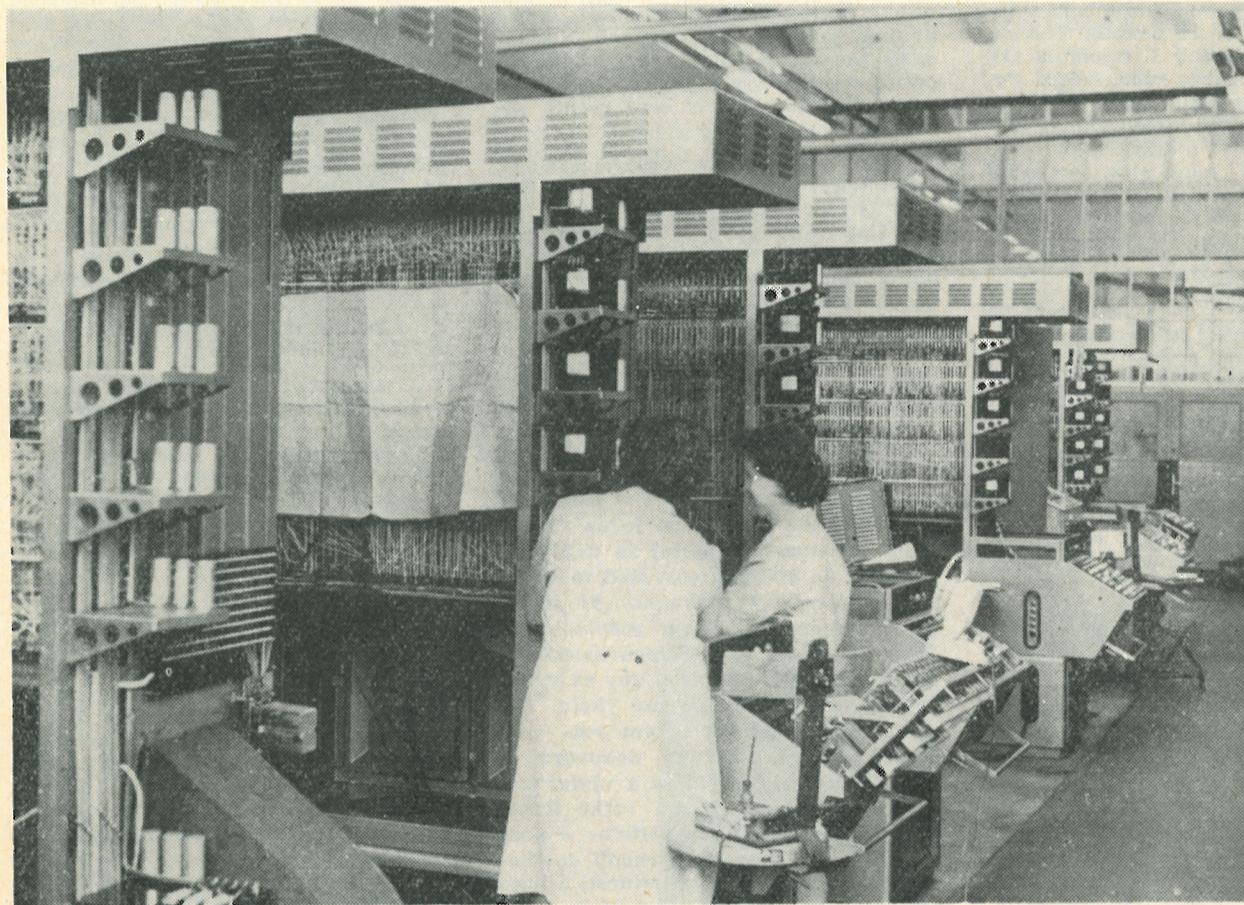
NAŠE ZÁPADNÍ ÚZEMÍ

Země, od věků polské, ležící na východ od Odry a Lužické Nisy, se před čtyřiceti lety připojily na trvalo k mateřské zemi. Tato oblast, kterou hovorově nazýváme „Západní země“, je dnes mohutnou hospodářskou základnou Polska a vyniká ve všech odvětvích společenského života. Wrocław byla osvobozena 6. května 1945, již po pádu Berlíná a toto datum slavíme jako výročí znovuzískání západního území. Období čtyřiceti let, které uplynulo od té doby, je v první etapě charakterizováno intenzívní znovuvýstavbou a ve druhé dynamickým rozvojem této části našeho státu. Na tomto úseku jsme překročili všechny známé rekordy. Nutno přihlédnout k tomu, že obyvatelstvo bylo elementem přistěhovalců, tedy velmi různorodým, a že to bylo území velmi zničené válečným děním (např. Wrocław byla zničena ze 70%). Dnes je toto území naší chloubou, nejlepší vizitkou přírody lidové vlády a možností socialistického zřízení.

V německé soustavě náleželo Dolní Slezsko k zanechaným a zaostalým oblastem. Bylo pouze zemědělským zázemím a dodavatelem surovin pro prů-

v Polsku a také v této části Evropy. Měděný průmysl je benjamínem oblasti. V roce 1957 byly nalezeny v Lubině — západní část Dolního Slezska, nedaleko Legnice — bohaté žily této suroviny. Za deset let vyjely z hutě první vagóny mědi. Díky tomuto nálezu se Polsko dostalo na šesté místo na světě velikosti své zásoby mědi. Dnes stavíme již třetí měděný důl v městečku Rudna. Ale boj o měď pokračuje; jedná se o vydobývání, obohacování a konečnou elektrolýzu tohoto hodnotného žlutého kovu. Na tomto úseku spolupracujeme s Československem, které dostává naši měď za úvěry, poskytované pro další investice. Do celého tohoto měděného podniku budeme investovat 33 miliard zlatých (již jsme vložili 8 miliard). V roce 1970 spotřeba mědi na jednoho obyvatele vzroste na 3 kg.

Modernizace průmyslu je viditelná také na příkladu elektronických závodů Elwro ve Wrocławi, které existují od roku 1960 a vyrábějí počítací stroje z rodiny „Odra“, které jsou na světových trzích vysoko hodnocené. Posledním dílem továrny Elwro je „Odra-1204“ — počítací stroj, jehož vý-

Fragment montáže počítacích strojů, které vyrábí vratislavský podnik ELWRO.

Foto: CAF

mysl vyspělejších oblastí říše. Tato politika samozřejmě poznamenala celou oblast, zvláště hospodářství. Průmysl byl vybaven zastaralým zařízením, jeho výrobní profil tvořily mlýny, cukrovary, iliohvary. Jediné větší závody byly soustředěny ve Wrocławi a Wałbrzychu. Určité změny si vyžádala teprve válka, ale ani tehdy nebyla změněna základní struktura průmyslu. „Ostflucht“ — úbytek obyvatelstva na tomto území a jeho stěhování se do atraktivnějších oblastí, byl důsledkem německého hospodářství na Dolním Slezsku. Finále války dovršilo míru. Z Hitlerova rozkazu se Wrocław stala tzv. „Festung Breslau“ — tvrz, která se v důsledku nesmyslné obrany stala jednou hromadou sutin. Stejně vyhlíželo celé vojvodství. Dvacet měst vykazovalo ztrátu od 40 do 75 procent zástavby. Začala jsme tedy na „vypálené zemi“.

Do takového terénu přišli první zmocnenci lidové vlády. Současně s nimi se začal příliv osadníků, jejichž počet v roce 1946 dosáhl v tomto vojvodství 1 milion. Polský dělník a rolník se uchopili práce a s nesmírným úsilím ji začínali ve všech odvětvích života.

Z rumišť vyrostl nový průmysl, hlavně strojní, a obzvláště průmysl komunikačních strojů a zařízení, chemický, energetický a elektronický. Přes 90 procent zařízení v metalurgických závodech bylo instalováno po roce 1945. Celková průmyslová výroba Dolního Slezska činí dnes 10 procent veškeré průmyslové výroby státu. Ve znárodněném hospodářství pracuje 850 tisíc lidí. To jsou nejvšeobecnější čísla. Ilustrují úsilí osazenstva závodů, které vznikly a rozvíjejí se od šestiletého plánu přes další pětiletky. Podrobněji je nutno se zmínit o dvou průmyslových specialitách tohoto území.

Dolní Slezsko se stává jediným výrobcem mědi

pcožová kapacita je 50 krát větší než předcházející strojů. Tato výroba — nejnovější myšlenka soudobé techniky — se zde rozhodně nevyvinula nahodou. Wrocław se pyšní vlastní matematickou školou, která je vysoko hodnocena světovou vědou.

Kromě dodávek mědi, počítacích strojů, a hnědého uhlí odebírá Dolní Slezsko vedoucí úlohu ve výrobě porcelánu, fajánsu, barevných kovů, skla, oděvů, v průmyslu textilním, výrobě dopravních prostředků a stavebních materiálů.

Zemědělství Dolního Slezska patří dnes také k vedoucím ve státě. Rozvíjelo se na zdejším území sice pomaleji než průmysl, ale je to pochopitelné, při hledání k faktu, že mělo těžší start. Na začátku chyběly lidé i inventář. Hospodářství bylo zničeno válkou a velké plochy polí byly zaminovány. Pomoc, kterou poskytl stát hlavně zřízením strojního parku a úsilí rolníků umožnily zdolat tyto potíže. Dnes sklizeň čtyř základních obilnin vynáší 23,9 q z ha. Zemědělství Dolního Slezska dodává státu z 6 procent celostátní sevné plochy 18 procent veškeré úrody pšenice, 13 proc. cukrovky a 9 procent ječmene. Velmi dobré pracují státní statky (PGR), které obhospodařují 23 procent orné půdy.

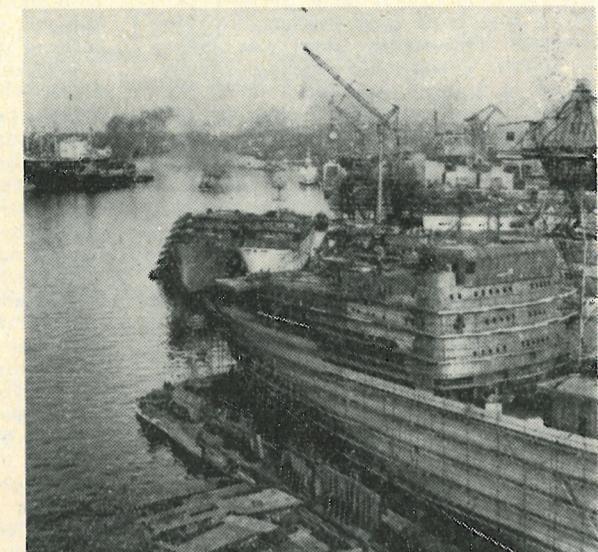
Úspěchy dolnoslezského průmyslu a zemědělství byly dosaženy díky investičním prostředkům, které pro tu oblast určuje stát. Pouze v letech 1950 — 55 bylo zde investováno přes 14 miliard zlatých. V roce 1967 — 10,5 miliardy zlatých. Takto je zajištěna dynamičnost a všeobecnost rozvoje oblasti. Lidé, kteří sem kdysi přišli hospodařit na sutiny a rumořiště a jejich děti a vnuci již zde narození, žijí stále lépe, kulturněji a blahobytnejí. Tak tedy můžeme říci, že Dolní Slezsko, jak rovněž další oblasti navždy polského západního území, jsou naší chloubou.

MARIAN BRZOZA

ŠTĚTÍNSKÉ POMORÁNSKO

Předseda presidia WRN ve Stětině — Marian Lemicki:

Štětínské Pomoránsko, jedna z nejvíce válkou zničených oblastí, bylo téměř vylidněné. Obrovským finančním nákladem a nesmírným úsilím lidí, kteří se zde usadili, povstalo z ruin a tepe dnes naplno hospodářským a společenským životem.

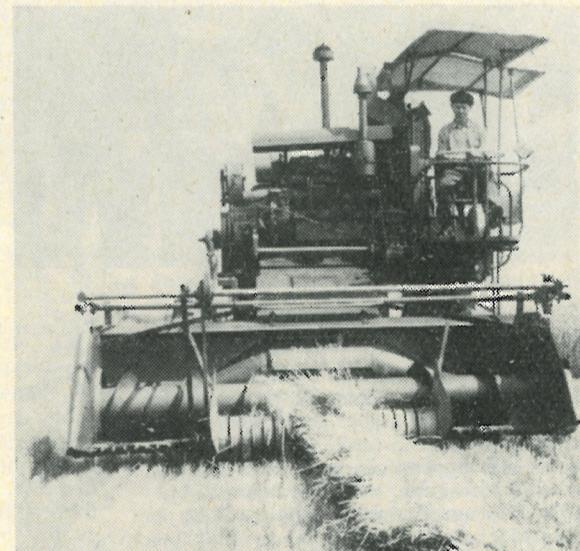
Štětínský přístav, který před rokem 1939 byl celkem bezvýznamný, znovu postavený, rozšířený a zmodernizovaný, upravený pro plnění požadavků nejnáročnějších zákazníků, je dnes přístavem I. třídy, největším na Baltickém moři. Obsluhuje také tranzit našich jižních sousedů. V roce 1962 překročil přístav nejvyšší překládku z období krátké válečné prosperity za Němců a dosáhl téměř 10 milionů tun přeloženého zboží. V roce 1968 bylo přeloženo již 13,9 milionu tun. Komplex přístavu Štětín — Svinoušti přijímá ročně přes 5 000 lodí. Ve Svinoušti kotví velké zaoceánské jednotky — až do 35 000 DWT.

Štětínské vojvodství je hlavní základnou polského dalekomořského rybářství. Ve Svinoušti jsme postavili obrovskou rybářskou základnu. Štětín je pružným střediskem lodního průmyslu. Loděnice A. Warského dodává asi 30% tonáže námořních lodí, vyrobených v Polsku.

LUBUSKÁ ZEMĚ

Předseda presidia WRN v Zieloné Górze — Jan Lemicki:

Znovuvýstavba a osídlení tohoto území, rozprostírajícího se na terénu hlavně válečných akcí roku 1945 a jeho integrace s původními oblastmi země nebyly ani jednoduchou, ani lehkou záležitostí. Nepovažovali jsme to však za rekonstrukci předválečného stavu. Významným úspěchem je přestavba ekonomické struktury vojvodství a vytvoření trvalých základů k dal-

Na polích zielonogórského vojvodství.

šímu rozvoji tohoto nového, pružného hospodářského rajónu Polska, který zde, ve střední nadoderské oblasti, vzniká. Dnes zde bydlí téměř 900 tisíc lidí, z nichž polovina tvoří původní Lubušané. Z jejich úsilí a každodenní práce vznikl moderní průmysl, který zaměstnává přes 100 tisíc osob. Byly objeveny nové surovinové zdroje, např. mědi, zemního plynu, hnědého uhlí, soli atd. Z naší půdy, jedné z nejzajímavějších v zemi, získáváme dobrou úrodu čtyř obilnin — 21 q/ha.

V průmyslové výrobě — z hlediska její hodnoty — se nachází naše oblast v přepočtu na jednoho obyvatele na pátém místě ve státním měřítku. Hospodářské posílení vojvodství ve státě určuje výroba 10 procent vlněných a vlnopodobných tkanin, 15 proc. celulózy a traktori, 10 proc. skla a nábytku. Kromě toho u nás vyrábíme stilon, filmovou fólii a výběrové alkoholické nápoje.

Naší půdou je realizování řady důležitých investic národního hospodářství: měděné hutě v Głogowě, papíry v Kostrzyně a rozšíření závodu Stilon v Gorzowě.

Z naší polohy nad Odrou a Nisu Lužickou vyplývají úkoly, které provádíme společně s našimi sousedy, např. obhospodaření řeky Odry, těžba rud mědi atd. Můžeme se pochlubit také viditelnými úspěchy na úseku společenské a hospodářské spolupráce s městy Frankfurtem a Cottbusem v NDR.

HISTORICKÁ PORADA

Historická porada sa skončila.

V priebehu niekoľkých neobvyklé pracovitých dní porada zhodnotila situáciu na fronte boja s imperializmom v uplynulom desaťročí a vytýčila nové úlohy v ofenzíve proti imperializmu. Diskusia o tomto bola nielen slobodná ale aj hlboko analyzovala problémy súčasnosti. Priniesla bohatstvo informácií, hodnotení a názorov, ktorých celkový výsledok je kolektívou mienkom vyjadrenou v hlavnom dokumente porady.

V diskusii dominoval pocit zodpovednosti za jednotu komunistického hnutia. Jeho prameňom bolo presvedčenie, že komunistické hnutie je silou rozhodujúcou o osudoch sveta. Prejavom tohto ducha jednoty bolo jednohlasné, manifestačné schválenie na porade výzvy o Vietname.

Svoje návrhy opierali delegáti na reálnych predpokladoch. Na pozadí hlavných prúdov sa objavila mozaika popisov a zpráv, v ktorých bolo miesto pre špecifiku každej krajiny, každej oblasti sveta. V tomto komplikovanom obraze súčasnej situácie delegáti sa snažili, aby dali do súladu národné záujmy so zásadami proletárskeho internacionálizmu.

Avšak rozhodujúci bol na porade duch jednoty, čo však neznamená, že neboli rozdiely názorov na jednotlivé záležitosti. Boli tiež výhrady voči hlavnému dokumentu porady. Časť týchto rozdielnych názorov a výhrad bude aj teraz, po porade. Ale je ich už oveľa menej, a tie, ktoré sú, sú menšie, užšie a týkajú sa istých hodnotení a nie úloh do budúcnosti. Niekoľko dní trvajúca diskusia, dvojstranné rozhovory, konfrontácia názorov — toto všetko bolo priaznivé pre vznik ovzdušia jednoty a upevnenia reálnych predpokladov konsolidácie. Bola otvorená perspektíva pre ďalšiu diskusiu a rôznorodé konzultácie, aby jestvujúce rozpory boli podriadené spoločnému boju.

Kritika KS Číny v priebehu diskusie bola diktovaná snahou po zdolaní roztržky vyvolanej KS Číny. Slúžila teda konsolidáciu na základoch marxizmu-leninizmu. Súčasne priebeh porady, široká a reprezentatívna účasť strán zo všetkých kontinentov a schválené dokumenty dokazujú, že pokusy čínskych výtržníkov o rozbitie medzinárodného komunistického hnutia nedosiahli svoj cieľ. Kritika súčasného vedenia KS Číny za jeho hegemonistickú

pozíciu, protisovietske, protileninské počinania, za snahu o zmenu územného status quo a za provokovanie ozbrojených incidentov neznamenajú zmeny v postoji voči čínskemu ľudu. Hlavný dokument porady opäť opakuje návrh, aby Ľudová Čína bola prijata za člena OSN a aby jej bol vrátený Tajvan.

Na tomto mieste je potrebné zdôraznenie faktu, že hlavný dokument neobsahuje odsúdenie žiadnej strany. Jeho ostrie je namierené proti imperializmu.

Dokumenty, ktoré prijala porada svojim zásahom zahrňujú nielen strany reprezentované na porade. Obsahujú globálny program na najbližšiu budúnosť, ktorý zodpovedá duchovi našich čias a otvára pred svetom tak širokú perspektívnu, že bude môcť zahrnúť všetky komunistické strany, aj tie ktoré sa porady nezúčastnili a tiež väčšinu národooslobodzovacích hnutí i robotnícku triedu kapitalistických krajín.

Naša epocha je etapou boja socializmu s kapitalizmom. V priebehu posledných desiatich rokov imperializmus sa nestal silnejší, ale nadalej je nebezpečným protivníkom. Zväčšila sa agresivita Spojených štátov. Trvá nebezpečná situácia na Blízkom Východe. Početné delegácie upozorňovali, že v kapitalistickom svete rýchle sa prehľubuje priečasť medzi vysoko rozvinutými štátmi a väčšinou ostatných krajín.

Popri americkom imperializme veľkú aktivitu rozvíjajú imperialistické kruhy Západného Nemecka, Veľkej Británie, Japonska, Francúzska. Súčasne sa zostružajú rozpory medzi nimi na politickom a ekonomickom úseku. Delegáti často upozorňovali na nové spoločenské a politické javy, ako aj vyjadrovali návrh rozvíjania teórie marxizmu-leninizmu, aby sa takto získalo správne hodnotenie spoločenských procesov. Práve preto s uspokojením bol prijatý sovietsky návrh, aby sa konali systematické teoretické konferencie. Ostatne už samotná porada — popri ideologických, politických a spoločenských otázkach — veľa pozornosti venovala teoretickým otázkam.

Veľmi dôležitá bola úloha delegácie PZRS na porade. Władysław Gomulka vo svojom prejave predložil široký vejár problémov socialistických krajín, robotníckeho hnutia, medzinárodnej politiky, mierovej koegzistencie, ako aj na svetovom fóre pre-

dložil nemeckú otázku s prihlásením k najaktuálnejším požiadavkam mieru v Európe. W. Gomulka vo svojom prejave o. i. povedal:

— Máme záujem o to, aby v Západnom Nemecku zvifazil postoj rozvahy a realizmu, aby politika tohto štátu vošla do kolají v súhlase so záujmami bezpečnosti a mieru v Európe, v súhlase so záujmami samotného nemeckého národa. Pozorne sledujeme tie politické tendencie najmä v SPD, ktoré sa zdajú byť krokom vpred v porovnaní s doterajším postojom vlád NSR. Nedávno sme prehlásili, že Poľská Ľudová republika je vždy ochotna uzavrieť s NSR dohodu o uznaní súčasnej západnej hranice Ľudového Poľska za konečnú a nedotknuteľnú. Avšak v postoji vládnucich kruhov Nemeckej spolkovej republiky naďalej dominuje nedostatok politického realizmu.

Základné body poľskej zahraničnej politiky týkajúce sa nemeckej otázky stretli sa na porade s veľkým pochopením a podporou, čo našlo svoj výraz v dokumentoch porady. V nemeckej otázke dokumenty zdôrazňujú o. i. nebezpečie plynúce z rasu v srdci Európy bojachivého západonemeckého a neonazistovského imperializmu, vyzývajú k postaveniu sa proti politike územných požiadaviek NSR a zachatenia Bonnu prístupu k nuklearnej zbrani, k uznaniu a garantovaniu hraníc NDR. Robotnícke a komunistické hnutie bolo na porade vyzvané do boja o vytvorenie účinného systému hromadnej bezpečnosti v Európe, ako aj o realizácii idey vytvárania bezatómových oblastí. Teda porada priniesla niesmierne kladné výsledky aj z hľadiska národných záujmov Poľska, tým silnejšie zdôrazňujúce jednotu národných ašpirácií so socialistom, s radikálnym medzinárodným hnutím sil pokroku a mieru.

Vsetci delegáti uznali za rozhodujúcu úlohu socialistických krajín a medzi nimi Sovietskeho zväzu, mocnosti, ktorá nesie najvyššiu zodpovednosť v spoločnom boji. Popri tom bolo zistené, že socialistický svet vošiel do nového obdobia, v ktorom sa pred ním otvárajú možnosti oveľa lepšieho využitia mehnutých rezerv nového zriaenia.

Porada skončila nepopiateľným úspechom. Je to úspech účastníkov porady, to znamená medzinárodného robotníckeho hnutia a antiimperialistických sil. Je to úspech veci slobody, mieru a pokroku.

PROBLÉMY

mladého pokolení

V pohľede na uplynulé čtvrtstoletie nejvíc pozornosť prítahuje jevy a procesy vyplývajúce z problémov mladého pokolenia, ktoré v lidovom Poľsku již od prvých dní bolo stredom pozornosti celé spoločnosti. V dôsledku revolučných spoločenských zmien jsme sa začali mezi ty státy sveta, v nichž procento vzdělávajúcich se mládeže v pomere k celkovému počtu mládeže v eľu povinné školní dochádzky (školy základnej a strednej) činí 90 percent.

Není tomu tak dávno — v buričozném Poľsku — téměř čtvrtina obyvateľ země ve věku nad deset let neuměla číst ani psát. Poškodily a všeckým ústavům způsobila značné škody také poslední válka. Např. na historických územích státu utrpělo školství 60% ztrát na movitém majetku. Na znovuzískaném území byly ztráty ještě větší. Lidové Poľsko plně zlikvidovalo stav tohoto smutného dědictví a vytvořilo lepší podmínky pro vzdělávání mládeže, než kdykoli v minulosti.

Položka výdajú státního rozpočtu na péči o děti, mládež a na rozvoj osvěty, vztústala z roku na rok. V posledných letech dosahuje miliard zlatých. Osmiletá výuka se vztahuje na všechny děti ve státě. V dalším vzdělávání — strední všeobecněvzdělávací a odborné — pokračuje v letošním školním roce 81 percent mládeže. Ve školním roce 1975/76 tento ukazatel vzrostlo na 90 percent a v národním hospodářství bude v té době zaměstnáno již 1870 tisíc osob se středním a odborným vzděláním. V letošním roce bydlí v internátech a navštěvuje kursy 237 tis. žáků středních škol všeobecněvzdělávacích a odborných, a stipendia dostává asi 268 tis. žáků.

Tento dynamismus rozvoje a zevšeobecňování osvěty a vědy nastoupil také ve vysokém školství, ktoré dosáhlo v pomere k roku 1938 až desaťsobek po-

tu studentů. Dnes má každé vojvodské město (a také jiná) přinejmenším jednu vysokou školu, zatím co před válkou např. oblast Horního Slezska neměla ani jednu. Dnes na 76 vysokých školách studuje asi 305 tisíc studentů (42 procent dostává stipendia). Porovnejme: v posledním roce před válkou bylo na 28 vysokých školách 49,5 tis. posluchačů.

V období meziválečného dvacetiletí získalo diplomu za ukončení studií 83 tis. osob, v lidovém Poľsku byly tyto diplomy již vydány 453 osobám. V roce 1957 ukončí vysoká studia 670 tisíc osob.

Měřítkem změn, které nastoupily v minulém období 25 let, je také úroveň zemědělské osvěty a její obrovský rozvoj. Dnes pracuje na polské vesnici armáda, pět tisíc agronomů, čtyř a půl tisíce veterinářů. V letech 1969 — 75 přibude přes 100 tis. absolventů zemědělských odborů, škol a 27 tisíc absolventů vysokých zemědělských škol.

Za těmito čísly, ukazujícími vzrůst osvěty — počtu škol, internátů a věd. ústavů — vidíme obrovské úsilí celého společenství, jeho touhu po vzdělání, překonotou snahu doplnit mezery ve vzdělání, úsilí pedagogů, pomoc lidového státu mladému pokolení a hlbokou péčí o jeho další osud, dostřeháme výchovné problémy, reformu vyučovacích metod a také úlohu školy v procesu výchovy mládeže. Nutno o tom všem hovořit v našem vyúčtovávání uplynulého čtvrtstoletí. Musíme to připomínat zvláště těm, kteří se narodili a vycházel již v osvobozeném lidovém Poľsku, pro něž zrození volnosti a první léta znovuvýstavy vlasti jsou již historií. Analýza toho, co jsme vykonali v období trvání lidového státu, nám umožňuje plně zhodnotit cestu našeho vývoje a naši perspektivu.

„CÍM VYŠÍ A SLOZITĚJSÍ ÚKOLY STOJÍ PRED NAŠIM HOSPODÁRSTVÍM. TÍM VÍC POTREBUJEME ODBORNÝCH KÁDRŮ, VZDELANÝCH LIDÍ, MAJÍCÍCH VYSOKÉ ODBORNÉ I MORÁL-NÍ KVALIFIKACE“

(Z VOLEBNÍHO PROGRAMU FJN)

A nakonec otázka nesmírně dôležitá — výchova mladého pokolení. „Příprava mládeže pro život v socialistické společnosti — říká usnesení V. sjezdu strany — vyžaduje výchovu v duchu úcty k práci a tvořivému úsilí lidí, ve smyslu odpovědnosti za osud a bezpečnost Poľska a úspěšný rozvoj socialismu“.

Znamená to tedy především naučit mladou generaci svědomitě a přesně plnit své povinnosti, ve škole i v zaměstnání a uvádět při tom konkrétní příklady. Dítě musí být vychováváno ve smyslu počtu odpovědnosti za své jednání, a to od nejmladších let. Nejdůležitějším činitelem na této etapě je zajistě rodinný domov, prostředí, které působí na morální postoj dítěte každodenní výchovou a příkladem. Tento morální postoj by neměl být nicím vypačován, protože později pedagogové nebudou moci vymýtit špatné vlastnosti, které byly dítěti vstípeny v útlém mladém nevhodném prostředí.

Dítě, které se aktivně účastní rodinného života, které pomáhá matce v domácnosti, které pomáhá otci doma a zná jeho zaměstnání, učí se společenskému životu.

Rodný dům, který pečeje o zdraví dítěte, musí současně pomáhat dítěti vytvořit si správní životní názor a poměr k plnění záväzků vůči rodině, škole a společnosti. Musí se podílet na občanské výchově mladého pokolení. Víme, že dnes rozvoj naší země závisí na nás, zítra však bude záviset na našich dětech, na tom, jak budou vzdělané, jaký bude jejich morální postoj a jak uvědomělé bude jejich vlastenectví.

A. A.

25 PLR

Foto: M. Kaškiewicz

USNESENÍ

USNESENÍ PŘEDSEDNICTVA ÚV KSČaS ZE DNE 15.VI.1969 TÝKAJÍCÍ SE UDĚLENÍ POMOCI NA ÚSEKU AKTIVIZOVÁNÍ KULTURNÍHO ŽIVOTA A JINÝCH PROBLÉMŮ ČESKÝCH SKUPIN.

1) Předsednictvo KSČaS prohlašuje, že se v poslední době nezajímalo dostatečně o problémy českého prostředí v Zelově, Kucově, Střelně, zvláště včetně:

a) vytvoření v každé skupině příslušné kulturní základny, t.zn. vhodných kulturních místností, jejich vybavení a podmínek pro práci souborů. Výjimkou je Zelov, který díky místním aktivistům a pomoci místních úředních orgánů dokázal udržet náplň činnosti kulturní místnosti a souborů na příslušné úrovni.

b) potíží — z pochopitelných důvodů se zryšováním úrovně českého jazyka. Velmi naléhavou otázkou je zavedení lekcí nebo kursů češtiny, zvláště pro mládež. Nepochybět to přispěje k oživení kulturní činnosti v rámci kultivování národní tradice.

c) vybavení kulturních místností a souborů; nutno provést analýzu a informovat zainteresované instance.

d) v položkách rozpočtu, týkajících se českých skupin, nutno přihlédnout zvláště k zvýšení poměru fin. částeck určených pro přímou kulturní činnost.

e) v oblasti otázek obzvláště důležitých zdůrazňujeme nutnost plného zapojení našich zelovských krajanů do ideje výstavby závodního domu kultury v Zelově, který bude pro všechny. Nutná je účast v jiných místních veřejných akcích.

2) Dosavadní praxe, která přiznávala zelovskému oddílu právo na kumulování otázek českých skupin nesplnila předpokládané naděje z důvodů kádrových a organizačních potíží. Nutno však zdůraznit značné úsilí krajanů ze Zelova, směřující k zlepšení situace. Protože se plánuje oživení českého prostředí — mimo jiné také zásluhou dnešního zasedání předsednictva — byl podán návrh, aby každá česká skupina podléhala přímo ÚV. Nejbližšímu sjezdu navrhujeme, aby v presidiu byly reprezentovány jednotlivé české skupiny. Již dnes jsou předsedové skupin Společnosti z Kucova a Střelina zváni do předsednictva. Zelov a Lublin mají v předsednictvu zástupce.

3) Předsednictvo se usneslo, že zasedání předsednictva nebo pléna se bude konat nejméně jednou ročně v každé skupině.

4) Prohlašujeme, že čeští krajané, organizovaní v KSČaS se aktivně účastní společenského života naší země. Potvrzuji to poslední volby do Sejmu a nár. výborů a výsledky, které byly na území obývaném Čechy dosaženy.

V současné době jsou nejdůležitější záležitostí a to bychom chtěli vstípit všem našim skupinám, oslavě dvacátého pátého výročí trvání PLR, jichž bychom se měli maximálně zúčastnit a dále přistoupit k realizaci volebního programu FJN.

MESTO NAŠ

Varšava je slobodná! Všetko mi leti. V redakci mi odovzdávajú pripravený rozkaz na cestu.

— Vyštartuješ lietadlom zavčasu ráno. Napíšeš prvú korešpondenciu z Varšavy. Letec počká, napoldudne musí byť reportáz v tlačiarne. Piš hoci aj na kolene, my to rozšífujeme!

— „Utočka“?

— „Utočka“! Všetko je pripravené. Nezaspi! — dobrosrdečne dodáva „šéf“. Kolegovia hľadia na mňa akosi čudno. Teplo a zároveň závistivo.

„Nezaspi...“ Azda sa vôbec dá v takú noc spať? Na letisko sme prišli ešte za tmy. Sovietski letci ma vzali do svojej zemľanky. Správajú sa ku mne ako starostlivé varovkyne, dali mi kožuch a okrem toho futrované čízmy a letecké okuliare.

— Na vierchu chladno! Da, eto paňatno!

Posledna veta sa však nevzťahuje na zimu, ktorá je tamhore, keďže „utočka“ je otvorená zo všetkých strán. Kto môže lepšie pochopiť ako moji sovietski súdruhovia, čo v tej

Varšava rok 1945, hned po oslobození.
Foto: CAF

Písem a Va
Aj tým, ri sú
ako na hne me
ky býva náme
chvost dli, aj
hlavnomeste. S
dokonca 10. sto
málo pripravujú
spôsobom siahla
hrdinovskolen
stvom na spo
šná tvaravého
mesta, kde má
len štvrtové N
kúzlo, kde má

Aka juešná
Na tútožku
mesto jem glom
sa jediniesť
ných mi Avša
že dneš Varša
hlavný estom
Varšava ale a
sa však Varša

Počet vatefe
— 1.295 tis., 19
komplexu, t
telov. Teviač a
Kopenha (1.381
Athény 63 tis.
V našom avnon
(na 100 nov 116
že sú po a m
vinky svej m
(nepočítat 1
— 96 tu To
ky sú o lepši
iných člove, ty
priestor. Štavsk
mesta včkovy
niky a wky si
obyvatelje 30
nedelu, je p
mestom, bo vo
vají domž me
šavy aj, ktorí
radisej tuk v

Varšava ce
1967) z lesy
ovocné zady 6
činí 15%. Sú
kov, panov, k
nejblízokolí
prístupne vše
„zelene obusov
za mestu, odpo
stromovky a
ako na komes
Napriek tomu
mest vých
vefkome, Va
Ale všetci vie

chvíli prej? C
za sebu.

Len čo hlo tr
letisko. V hujú
kabíny. Vou sp

Ešte polný p
ochrannej...

Odpilili sa
kapitán Myko,
svoj Min

Dolu náteká
čoraz väč rozm

A zrazu pod n
ná, vymrúpūť,
tule dombez st
náre stroj.

Modryka obr
liarov hľa dobr
ťadový vi...

— Dier! Ja to
znaju...

Vetu nesončil,
ci vietor time
ani smer ulice
liacimi sli za
hy, kruhy. I
vom nám? Ako

N A Š A

V A R Š A V A

em naša Varšava, lebo toto mesto je blízke všetkým, ktorí sú jeho obyvateľmi, aj tým ktorí naň hľadajú a hľavé mesto krajiny, v ktorej žijú. Pišúci tieto riadva na námestí Nowe Miasto. A keďže každá liška svoj chváli, aj ja tvrdím, že moja štvrf je najkrajšou v om meste. Sú tu mnohé historické pamiatky, niektoré z 10. storočia. Zasa rumy, ktorých je tu už veľmi pripomínajú hrózy poslednej vojny, ktorá tak strašným zosiahala toto mesto. Varšava je mestom, v ktorom stvo pokolení cez staročia poroby sa spriahlo s hrdinpráce a spolu vydalo plody, ktorých výsledkom je dnevár hlavého mesta Poľska, moderného, obdivovaného, ktoré má pred sebou budúcnosť. Lebo krásne sú nieverne Nowe Miasto a Staré Miasto, každá štvrf má svoje každá má špecifickú tvár a charakter.

je dnešná Varšava?

túto otázku nemožno jednoznačne odpovedať. Veľkoje konglomeratom mnohých, najrôznejších oblastí. Dáline uviesť niekoľko číslík, popísat charakter konkrétnych miest. Avšak celkom iste všeobecne môžeme povedať, ešte Varšava je celá krásna, hodná toho, aby bola súmptom socialistickej krajiny. Tvrďa tak nielen vania, ale aj navštěvníci z Poľska a cudziny. Pozrite sa na Varšavu očami štatistiky.

et obyvateľov Varšavy je dnes taký, ako r. 1938. (1938 95,4 tis., 1946 — 538,5 tis., 1967 — 1.282,6 tis.). Cely lex mesta, tzv. veľká Varšava počíta 1.670 tis. obyvateľov ako Stockholm (1.247 tis.), Zurich (1.057 tis.), Haga (1.381 tis.), je skoro tak veľká ako tieto mestá: Ženeva (1.853 tis.), Hamburg (1.840 tis.), Miláno (1.677 tis.). V hlavnom meste je ešte stále viac žien ako mužov (0 mužov 116 žien). O Varšavankach sa zaslúžene vrávi, pekné a milé. Pozorne sledujú a prispôsobujú si nosvetovej módy. Spolu v hlavnom meste na 1 ha pôdy žijúce do toho Vislu) žije skoro 30 ľudí (roku 1938 1.261). Toto číslo nasvedčuje tomu, že bytové podmienky sú lepšie, ako pred vojnou. O tom vedľa mnohých činiteľov, typických pre moderné mestá, rozhoduje tiež fakt, že Varšavské ulice sú široké. Napriek tomu v strede v špičkových hodenach, ľudia zaplniajú všetky chodníky vozovky sú preplnené vlnou áut. Vo Varšave na 1000 telov je 30 automobilov. Ale stáva sa tiež, napríklad v tom, keď je pekné počasie a Varšavania odpočívajú za m, alebo vo všedný deň večer, keď už všetci odpočívajú, že mesto sa vyfudňuje. Sú medzi obyvateľmi Varšavy taki, ktorí obľúbuju práve také mesto. Iní zasa majú i typickú vekomestskú tlačenicu a vratu.

Sava má celkový povrch 42.961 ha (údaje sú z roku 1938), čoho lesy činia 1.178 ha, polia a záhrady 12.471 ha, e záhrady 610 ha, lúky a pastviny 731 ha. Povrch Visly 574 ha. Sú vyvýjané snahy, aby okrem početných parkov, kúpalíšť, fontán, v rámci mesta a v jeho okolí boli vytvárané podmienky pre odpočinok, pre všetkých v zášahu mestskej dopravy. Takzvané "autobusové linky", stále početnejšie využívajú ľudí isto na odpočinok. V samotnej Varšave rastie 100 tisícov, parky a parčíky zaoberajú plochu 2.300 ha. Teda v meste, je tu pomerne veľké množstvo zelených parkov, ktoré Varšavania stále nariekajú na nedostatok vhodných pre odpočinok, hoci v porovnaní s inými mestami, Varšava má dosť dobre zdravotné podmienky. Šetci si vieme predstaviť, že je dosť ľahko uviesť do

súladu záujmy mesta s výhodami vidieka. Navštěvníkov tento problém nezaujíma. Pozerajú, navštěvujú a len keď sú veľmi unavení, sadnú si v parku na lavičku. Avšak stáli obyvateľia hľadia na to inak.

Ked' pišem tieto slová, nad hlavným mestom zapadá súmrak. Je to jeden z posledných májových večerov tohto roka. Za oblokom môjho bytu na Nowom Rynku kvitnú hlohy.

VARŠAVA ZAOBERÁ 0,1 PERC. POVRCHU KRAJINY, OBÝVA JU 0,4 PERC. OBYVATEĽSTVA, PRACUJE 7,5 PERC. CELKU ZAMESTNANÝCH V SOCIALISTICKOM SEKTORE TU SA VYRÁBA 7,7 PERC. NÁRODNÉHO DOCHODU, VYRÁBA 7,3 PERC. VÝROBKOV NA EXPORT, JE TU TIEŽ 15,6 PERC. VŠETKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V KRAJINE.

čadza v gotických pivničach. Tento podnik si obľubili predovšetkými cudzinci, ktorí známym odchadzajúcim do Varšavy prezrádzajú jeho názov. Pred Krokodílom stojí predavačka kvetín a drožka. Kôň vyzdobený stuhami je netrpeľný. Z Fukierovej vinárne zaznievajú veselé hľasy študentov, mladí si radi chvíliku posedia v tejto vinárni. A takto bude vyzeráť do neskorej noci v staro-novej Varšave; pre-

Nová obytná štvrf vybudovaná vo Varšave pri Visle.

Foto: ČAF

Tohoročná oneskorená jar predĺžila obdobie kvitnutia. V oblokoch sa zapáľujú svetlá a neskôr aj celé rady pouličných lamp, štylizovaných na spôsob starých plynových lamp. Zo starej studne cícerkom tečie voda. Na námestia v dvoch radoch zastavujú autá na nočný odpočinok. Ulicami rýchle prekvapujú autá. Z námestia odchádza, dnes už asi posledný autobus s výletníkmi. V obchodoch pred záverečnou tlačenicou. Lebo 19 hodina delí mestský deň na denné a nočné obdobie. O hodinu na mojom námestí bude už celkom iná situácia. Na lavičkach budú sedieť páriky, zaplnia sa kaviarne. Samozrejme najviac hosov bude na Starom Rynku, najmä pred Krokodílom, kaviarnou a reštauráciou, ktorá sa na-

davačka kvetov a drožka na svojich postoch budú ponúkať svoje služby. A hostia najskôr budú vlnou prichádzať a potom odchádzat. Ale to už bude skoro ráno. Charakteristickým zvukom pre toto denné obdobie je cengot fliaš, v ktorých sa roznáša mlieko pred dvere bytov. Bude nový deň — jeden z posledných v súčasnom štvrtstoročí Varšavy.

25. rokov nášho hlavného mesta Varšavy, to je kus história. Námaha a práca celého národa vytvorila krásu dnešného mesta. Na tomto mieste pripomienime, že aj česká a slovenská menšina pracovala pri výstavbe Varšavy. Práca celkova dala výsledky, na ktoré sme všetci hrdí.

M. B.

Š I C H S N O V

prežívali? Oni už majú také návraty... Žo začalo tmavosivo svítiať, ideme na Vydiuť ma na krídlo. Vliezam do Vrtuľu spúšťajú motor. posledný pohyb rukou, kontrolujúci pási... sili sme sa od zeme. Lietadlo viedie Modryko, Bielorús. Aj on už videl insk... nám uteká Lubelský zámok, mesto sa ďašči rozmarzáva...

* * *

izu sa pod nami otvára priečasť. Strašnretá púšť, rozhádzané, očerneté škamov bez striech. Nahé, polámané korromov.

kyo sa obracia ku mne. Spoza okuliadu dobré, súcitné oči. Prekrikuje vietor.

teržiš! Ja tože z goroda Minska. Vsyo

nedokončil, možno ju rozvial svíšťa. Letime nad mestom. Nepoznávame ani ulice. Všetko je zahmlené páslzami za leteckými okuliarmi. Kruhy, výry, Mrakodrap na Napoleonomestí? Akoby k nám dvihal v zúfal-

steve zopnuté ruky. Sú to poskrúcané trámy železnej konštrukcie. Marszałkowska, námestie Únie?

Nemôžem si pretiet úplne mokré okuliare. Dolo' vidno červený blok. Jeden-jediný zakrytý neporušenou strechou. Rakowiecka? Väzenie? Potom letíme nad rozlahlým polom poprášeným snehom. Čierne jamky. Znižuje me let.

Pilot zatáča kruhy čoraz nižšie. Mašinu posadí na pole. Drgnutie. Tvrdý dotyk varšavskej pôdy.

Sedím nehybne. Vlastne oddá sa ešte žiť? Zrazu si spomeniem na september. Na mrtveho ticha, ktoré nás zobudilo v deň kapitulácie. Bolo to odporne ticho, stokrát horšie od všetkých trojtýždňových náletov odrazu. Človek to považoval za akúsi priam osobnú podlosť, že prežil svoje mesto, že nemal šťastie ležať na výzvy v leteckom hrobe v žoliborskej záhradke.

Pilot ma vybaľuje z kožuchov a potriaša mnou energicky. Pomáha mi vyjsť z kabíny. Postavuje ma na zem. Potahuje mi biely kožuštek, skladá úplne mokré okuliare. Spámaťavam sa a usilujem sa ovládať. Ale on zrejme nie je ešte o tom presvedčený a hovorí mi naoko prísnym hlasom, že môžem ísť len za ním, krok za krokom, po jeho, Mo-

drykových stopách. Po tom opustenom, zamrznutom poli.

— A to prečo?

— Nevidela si, ako som hľadal, či nie su tu mýni? — povie zrazu po bielorusky a smeje sa, hľadiac na mňa cez plece. — A teraz sa neodváž urobíť sama ani krok. Chod' len po mojich stopách! Veru! Mohla by si vletieť na mňa. Tie čierne jamy, čert vie! Musím ta odpilotovať do konca! Aj na letisku! No, tak si zasa doma. Vo svojej Varšave!

Dochádzame k ceste. Beží k nám skupinka otŕhaných, ubiedených ľudí.

— Co sme my tu prežili. Srdece človeku plače... — hovorí akási žena, fahajúca k Varšave na voziku nástenné hodiny a šijaci stroj.

Na prázdnnej ceste taký známy dupot vojenských čížiem. Spozá zákruty sa vynára pochodusia pechota. Naši! Trauguttovci! Chlapci idú unavení, ale vzrušení bojom. V očiach im ešte horí oheň nenávisti a zafatosti.

A to pôsobí najlepšie na disciplínu. Hanbím sa za tú chvíliku slabosti. Už som doma, ako vždy pri každej našej jednotke.

Z prichadzajúceho willysa vykukuje šofér Sabinin s obviazaným okom, zranilo ho včera pri obsadzovaní Varšavy. Za oddielom dymia poľne kuchyne a naše srstnaté, nepekné koniky spoza Oky módno kyskajú hlavami. V Sabininovom aute známe tváre. Májor Zien-

tek, zástupca veliteľa divízie. Zastali na ceste. Fúka ťadový vietor. Prsty má trochu skrehnuté, ale vo willyse, na poľnej taške položenej na kolennách, už môžem napísť prvé korešpondenciu do redakcie „Polski Zbrojnej“. Pilot sa ani nehne odo mňa. Máme čas. Priatelia rozprávajú, pri čom mi každú chvíliku roztierajú na mraze sinezújúce prsty:

„Včera o 11 hodine 15 minút prvé výzvedné liadky trauguttovcov prenikli na juhozápadný okraj Varšavy. O niekoľko minút veliteľ divízie prijal hlásenie, že nepriateľ panicky ustupuje.“

Naši idú rýchle dopredu. Z pivnic vyfahujú zdesených hitlerovcov, ktorí kričia: Hitler kapat! Poliak gut!

Pluky sa predierajú čoraz hlbšie do mesta. O 15 hodine 30 minút veliteľ našej divízie hlásí veliteľovi I. Armády, že Varšava je slobodná.

Obyvateľstvo predmetí s ováciemi víta naše vojsko. V centre mesta púšť. Všade trčia zrúcaniny. Dôstojníci hovoria vojakom a ti slubujú pomstu. Hoci sú oddielu unavené po bojoch a rýchlych pochodoch, idú ďalej na západ. Ich cieľom je Odra a Nisa, a potom Berlín. Splnia prísluhu a pomstia varšavské zrúcaniny.“

JANINA BRONIEWSKA

Chopinov pomník vo varšavskom parku Łazienki
Foto: CAF

Pavol Horov

Chvíľka so Chopinom

Nedeľa. Chvíľka v Želazowej Woli.
Mrholí dážď. A Chopin. Hudba znie.
Lež do môjho srdca sa neprebolí
balada dávna, bo dni víťazné

sa rozbučali ako v úli včely,
bez žalujúcich, chmúrne clivých nôt.
A hudba znie. Dážď tónov neveselých.
Publikum tlieska, mysliac na život,

ktorý sa dneska klenie nad tou zemou.
Jej rozriarená, usmievavá tvár
sa ako žena skláňa nad Chopinom,
že aj ten mŕtvy náhle vstáva z mŕtva

a dojatý, že nezahynula, žije,
tratí sa v diaľke ako v svetle sen
v posledných tónoch vlastnej melódie...
Mrholí dážď. Ach, krásna podjeseň!

**MARIAN
KAŠKIEWICZ**

Doteraz požiadavky jedného z najkrajších zákutí našej krajiny Spiša a Oravy, boli riešené od prípadu k prípadu. Spravidla úlohu inicíatorov takých alebo iných počínaní odohrávali miestne orgány. K nim musíme započítať okresné orgány a spoločenské iniciatívy aktivistov z terénu. Avšak spoločenská iniciatíva aktivistov z týchto oblastí v plánovaní a už konkrétnych činoch prerastala možnosti okresu. Okresné orgány sa sústredovali predovšetkým — a to vyvolávalo reptonie — na troch základných záležitostach: elektrifikácii, cestách a školách. Celá veľká oblasť iných požiadaviek napr. kulturného charakteru alebo turistiky ostávala po celý čas stranou. Dnes, z perspektívny uplynulých rokov a na základe znalostí historických podmieneok týchto oblasti možno vyvodí uzáver, že politika okresu bola správna. Obrazne dalo by sa povedať za ľudovým príslovím, že najskôr musíme zasadíť les a až potom zbierať hríby.

Les bol zasadnený... Nie všade rastol jednako, sú ešte miesta, kde je nižší. Ale na území Spiša a Oravy problém elektrifikácie či cest už nie je podstat-

ným problémom. Trochu iný charakter má problém výstavby škôl. Na túto žirnú pôdu, ktorá rodi hlavne vďaka svojpomocným prácam, nedávno precestovala dôvod očakávaná návštěva, prezidium VNR v Krakove. Program zasadnutia VNR v teréne, ktoré sa konalo v Novom Targu 12. mája 1969 (tentotýž deň je hodný zapamätnania) zahrňoval jeden bod: zasadnutie týkajúce sa programu celkového rozvoja a priestorového obhospodárenia oblasti Spiša a Oravy. Bolo schválené patričné uznesenie, má číslo 135/1628/69.

V úvode uznesenia ktoré je následkom zasadnutia VNR v teréne čítame, že: NA TOMTO ÚZEMÍ (SPIŠA A ORAVY) EXISTUJE NUTNOSŤ VYTVORENIA TRVALÝCH PODMIEŇOK ROZVOJA A AKTIVIZÁCIE TOHTO RAJÓNU. Ďalej uznesenie vytýcuje cesty realizácie týchto podmieneok. A tak teda vytvoreniu hospodárskych organizmov aktivizujúcich terén — a predovšetkým priemyselných podnikov a turistických centier, intenzifikáciu poľnohospodárstva. Základom aktivizácie tejto oblasti, ako vraví uznesenie má byť o.i. výstavba sieti ciest s prihlásením k trasám cestovného

ruchu a prepravy tovarov, ďalej využitie nadbytku pracovných sôl v opretí o tradičné povolania miestneho obyvateľstva, využitie klimatických a krajinských predností cestou zváčšovania rekreačných služieb celoštátneho významu. Toľko z prvej stránky dokumentu, ktorý sa stal východiskovým bodom z kruhu diskusií, prosieb a nariekaní a ktorý je vchodom do konkrétnej práce v oblasti, o ktorej sme v našom časopise písali mimoriadne podrobne a ktorú by sme mohli pomenovať záujemkom Spiša a Oravy.

To čo sa bude realizovať na týchto terénach bude stáť miliardy. Ale tieto náklady zo štátneho rozpočtu prinesú zisky i v spoločenskom i v ekonomickom zmysle. V spoločenskom zmysle preto, že raz navždy oslobodia túto oblasť od pozostatkov starého zriaďania, ktoré sme zdedili, dá jej novú tvárnosť, na úrovni našich čias a vybaví podstatné požiadavky dvoch národností spoluobývajúcich tieto terény: Poliakov a Slovákov. Zmysel ekonomických iniciatív si nevyžaduje zdôvodnenie. Na pôde Spiša a Oravy obilie rastie nie najlepšie, ale štátne a verej-

ný groš vložený tu prináša viacnásobnú úrodu podporený znáomou ochotou občanov pracovať svojpomocne.

K záležitosťom spojeným s uznesením prezidia VNR budeme sa ešte často vraciať tak v priebehu konkretizácie plánov, ktoré obsahujú, ako aj počas ich realizácie, už v najbližšej päťročniči, v rokoch 1971-75. Plánov hospodárskej, kultúrnej a osvetovej aktivizácie Spiša a Oravy. Našich čitateľov iste bude zaujímať celok otázok obsiahnutých v uznesení, preto budeme o ňom podrobne písť v budúcom čísle. Sú to návrhy prezidia VNR odovzdané do realizácie centrálnymi inštitúciami a tiež tie, ktoré bude realizovať prezidiu ONV v Novom Targu v období 1969-1970. Sú to aj sprecizované úlohy, ktoré ukladajú povinnosti Vojvodskému zväzu rolníckych krúžkov v Krakove a Vojvodskému zväzu obecných družstiev Roľnícka svojpomoc. Budeme veľmi radi ak naši čitatelia z tejto oblasti — najmä aktivisti KSCas v Poľsku — sa s nami podelia svojimi postrehmi. Pre túto tématiku zažíhame v našom časopise „zelené svetlo“.

MED

Vieme, že je tu zakopaný poklad. Ale z ktorej strany ho načať? Každá jedna baňa predstavuje výdavok okolo 6 miliárd zlôtých. Tažko si je predstaviť, aké je to množstvo peňaží. Budovať jednu, dve alebo tri odrazu? Kde ich lokalizovať, či tam, kde sa už môže, či čakať na výsledky expertíz a riskovať, že neupozornia na lepšie miesto?

Ku komu ísť o radu? V štátach RVHP má okrem nás medenú rudu iba Sovietsky zväz. A Sovietsky zväz bude asi jediný z našich priateľov, ktorý nebudé mať záujem o import našej medi, keď ju už budeme dolovať! Sovietski experti teda radia: „Ne hrajte sa na malých, čože je to jedna baňa! Nešetríte med' pre budúcnosť, pretože nik nevie, čo zajtra vynajde chémia na jej miesto! Med' nie je potrebná dakedy, ale teraz. Keď už budovať, tak budovať s rozmachom a tak, aby sa to vynahradilo čo najskôr!“

Takto radia experti a iste majú pravdu, ako má pravdu ten, kto radí kúpiť nohavice zo stovky a nie zo štyridsiatky. Podľa známeho príslavia: Som príliš chudobný na to, aby som si dovolil kupovať lacné veci. Geologický výskum je nákladný, nákladné sú potrebné a nevyhnutné priemyslové zariadenia, a také drobnosti, ako byty, komunikačná sieť, energetika? Keď už robí, tak robí na plné obrátky, aby sa vydolovalo čo najviac medi, čiže aby sa čo najskôr vrátili peniaze vložené do investícii. Veľký obrat — veľký zisk. Lenže nohavice zo stovky sú dvakrát drahšie ako zo štyridsiatky a hoci ich budeme nosiť štyrikrát dlhšie — musíme mať peniaze v ruke. My nemáme peniaze a tam korení naša výhavosť.

Obrátili sme sa na našich priateľov v RVHP:

— Máme med', ale nemáme peňaží. Ak chcete od nás v budúcnosti importovať med', vybudujte bane spolu s nami. My sme niesli riziko geologickej výskumov, teraz už vlastne ani niet rizika. Dajte peniaze, dostanete med'.

Najväčším sa zapálilo pre med' Československo. Priemysel našich južných susedov, vyrábajúci vo veľkom stroje a elektronické prístroje, má neustály hlad po tomto kove, ktorý sa niekedy nazýva nie len z ohľadu na farbu aj rudou. Českoslováci nechcú, tak ako napríklad Nemci, nahrádzať med' lacnejším, ale aj oveľa horším elektrickým vodičom — alumínium. Poľská med' — to bola pre nich veľká príležitosť ušetriť mnoho, mnoho dolárov. Uzavreli sme pre nás výhodnú zmluvu o úveru, v ktorej sa neuvádzajú len to, koľko a na koľko, ale aj to, čím a kedy sa splatiť, a čo je najdôležitejšie, zmluva zabezpečuje obidve strany pred naprijemnými prekvapeniami, ktoré — ako uvidíme — nedali na seba dlho čakať...

Spojisku bola otázka iba jedna: je med'? Potom druhá: vyplatiť sa ju dolovať? Hned po druhej odpoved, neratajúca s autoritou miliárd: med' je dva krátky hlbie ako v Boleslavci a Złotoryi, ale za to je štyrikrát bohatšia ako táto, čiže ju hodno dvojnásobne skôr dolovať.

Až potom prišli ľahšie otázky. Či med' je, kde je, v akej hlbke, aké sú jej zásoby, koľko percent čistej medi obsahuje ruda a koľko bude mať koncentrát atď. A napokon otázka, ktorá zhrňuje všetky ostatné: bude dolovanie rentabilné?

Pravdaže o niekoľko rokov sa bude brať do úvahy efekt, a nie to, či práca bola ľahká, alebo ľahšá.

Budúci historik priemyslu zaznamená: „V rokoch 1960-1968 sa vybudovalo v okolí Lubina niekoľko medených banií.“ Ak jeho dielo bude mať obširnejší charakter, tak ešte dodá: „Stavba prebiehala v miemoriadne ťažkých hydrologických podmienkach.“ Pozornosti budúci generácií iste ujdú dramatické momenty v živote budovateľov, v ktorých to momentoch dokonca nebude najhoršie to, že sa človeku leje voda na hlavu, ale to, že spolu s vodou sa rúti aj ich mnohomiliardová zodpovednosť voči národu. Zároveň sa stavbou šachty strácali istotu, či sa k tej medi vôbec niekedy dostanú.

Osudného dňa 13. júla 1962, keď klietkovú šachtu bane „Lubin“ hlbili 350 metrov pod zemou, Hieronym Jakucki, majster smeny pracujúcej dolu, spozoroval, že stena postupne bruchatie. Kázal si dodat zhora vystužovaci konštrukciu, a keď ani tá nepomohla, poslal ľudu hore. V prázdom viedre zíšiel dolu inž. Markowski. Obidvaja prezerali stenu, keď zrazu z nej vystrekla hnedá žbrnda; voda zmiešaná s blatom. Rýchlo ich vytiahli hore a hned nato sa ozvali poplašné telefóny v bytoch viacerých zodpovedných vedúcich pracovníkov bane. Za pol hodiny sa zišli náimestník riaditeľa, vedúci stavby šachty a ďalší pracovníci z vedenia. Pred očami im voda za minútu požívala toľko, koľko museli hlbiať za 24 hodiny, počas štyroch smien bez prestávky: meder hlbky šachty. Keď živel prestal vyčíňať, z 350 metrov zostalo iba 50. Ostatok, výsledok polodruha-ročnej práce, požrala voda.

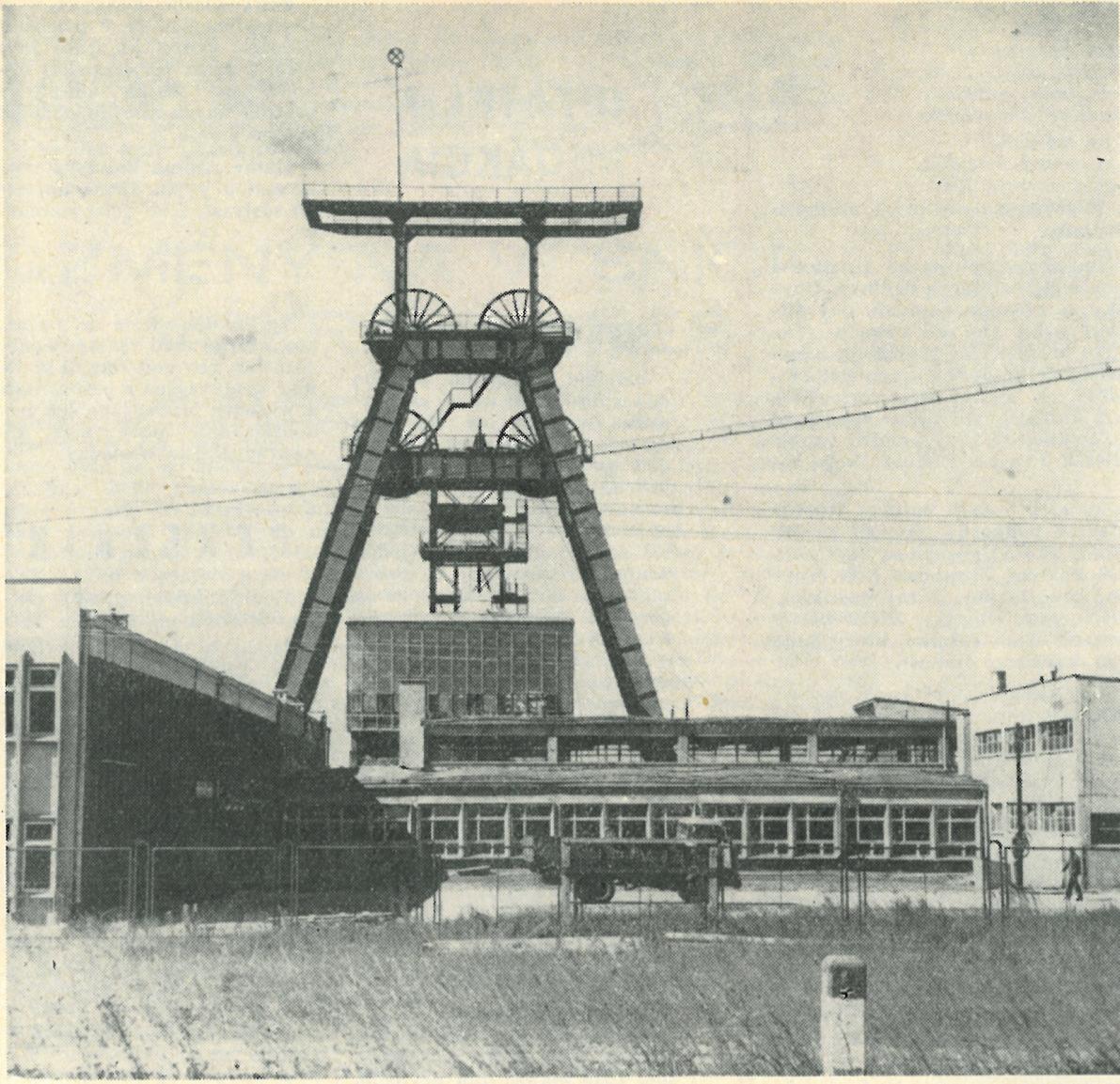
Ako došlo k nehode? Prístup k medenej rude bráni veľmi zlomyseľná hornina, plná spomínamej hnedej žbrndy.

Po mnohých pokusoch si zvolili túto metódu hlbenia šachty: okolo šachty, v kruhu o polomere 12 metrov, sa vyvrtá rad otvorov, do otvorov sa vložia rúry, rúrami sa vpúšťa solný roztok. Prúdiaci solný roztok odoberá zemi teplo a zmrzuje ju okolo seba čoraz ďalej, až všetky otvory so solným roztokom, v priereze vyzierajúce ako satelity okolo otvoru šachty, utvoria nepriepustný pancier zmrznutej zeme. Cez tento pancier hnedá žbrnda nemôže preraziť k šachte a tlačiť na jej steny. Takto možno pokojne hlbiať šachtu, ktorá má šesťmetrový priemer.

Prešli mesiace, krok za krokom sa znova získavala a hlbila ďalej klietková šachta, keď sa zrazu v susednej prihodilo to isté. Smenový majster Jakucki mal zasa ľahšie či skôr neľahšie spozorovať haváriu ako prvý. Uvidel, že zo steny vymoká solný roztok, čoraz rozriedenejší, až pochopil — postupne sa rozpúšťa vo vode. Skríkol na ľudu: — Ideme, saďať do viedra a hore, utekajme! — Lenže vtedy už bol november, 17. novembra, a za tie štyri mesiace ľudia stačili zabudnúť na pravdepodobnosť nehody. Odpovedali podceňujúcim mávnutím ruky, nechceli odísť, pretože práca pri hlbení šachty bola akordová, a to vysoko, každá minúta mala hodnotu takmer jedného zlota. Jakucki si však vynútil poslušnosť a v poslednej chvíli ušiel s ľudmi hore. Inž. Kromolowského a jeho zástupcu inž. Nowakowského už zburcovali, ale ani teraz ich príchod neznamenal vefla: zasa len hľadeli bezmocne, ako hnedá žbrnda požiera ich niekoľkomesačnú prácu.

Pri druhej havárii už boli inžinieri mûdréjší. Takzí inžinieri ako Nowakowski, vyznajúci sa vo vrtacích

V ÚSTRETY POŽIADAVKAM

Medová pánev. Tažná veža bane Lubin.

Foto: CAF

práčach a v stavbe šacht, ktorých sem povolali po prvej havárii. Lenže druhá nehoda zvýšila investičné náklady o ďalších 20 miliónov, čo robí spolu s predchadzajúcim sumou 40 miliónov, čiže práve polovicu nákladov na stavbu jednej šachty.

Ešte nevydolovali nijakú med'. Ale ďalšie dva roky po havárii šlo všetko hľadko a napodiv dobre. Jedni hned' zaklopkajú na neoholbované drevo, na čo sa iní väzne rozozúria: „Tu nejde o nijaké zázraky, ani o šťastie a neštastie! Že treba zmrazovať zem, o tom so vedelo veľmi dobre z geologickej dokumentácie. A aj sme zmrazovali. Havária nespôsobili nadprirodzené sily, ale my, naša neskúsenosť, a potom unáhlenosť a zhon, že sme nepúšťali solný roztok špeciálnymi rúrami ale vrtacími, že sa nám nechcelo čakať tri mesiace, že sme zem zmrazovali zle. A že nám teraz ide práca dobre, že štyri šachty už prekročili hľbku 400 metrov, že všetko ide podľa plánu — to tiež nie je zásluha nadprirodzených sil, ale naša. Áno, neváhame to povedať, my sme sa to naučili. Veda to všetko predvídať, vede treba veriť, len si musíme vždy dôverovať.“

Vede treba veriť. Toto heslo slávi v Lubine triumf. Prvé pochybnosti, ešte počas výskumu a výpracovania dokumentácie, vyvolávajú v mysi vtedajšie výpočty v porovnaní s dnešnými. V medenej

pánve vyvrtali už viac ako 170 šacht, hoci ku kilometrovej mieri sme si privyklí skôr na povrchu zeme, ako pri vnikaní do hlbky.

Šachta, v ktorej bola druhá havária, v polovici roku 1964 dosiahla hľbku 754 metrov. Keď sa skončí hľbenie, začne sa pracovať vodorovne. V medenosnej rude sa budú vysekávať chodby, z ktorých sa má v niekoľkých ďalších rokoch vydolovať — na začiatku — pol milióna ton rudy. Začneme likvidovať import, ktorý teraz predstavuje 80 000 ton ročne, potom začneme exportovať viac ako polovicu výťažku, čo má byť dokopy 210 000 ton. Ak vynášobíme 210 000 ton 700 dolármami...

Tu stále prebieha futbalový zápas, vzrušenie a situácie pred bránkou máme bez prestávky. Pred rokom sa čakalo na prvé vedro medonosnej rudy, aj to bolo vzrušenie. A čo ak sa geologovia pomýlili?

Nik ju predtým nevidel, teda tú med'. Tažko sa bojuje o niečo čo je skryté, čo sa schováva pred nami a vyvádzza zlomyselnosť. Našli sa aj takí, ktorí neverili, že je tam, alebo neverili, že sa k nej dostaneme. A predsa vede treba veriť.

ANDRZEJ KRZYSZTOF WRÓBLEWSKI

SPIŠA A ORAVY

SVOJ –
POMOCNÉ
PRÁCE
VO
VEL'KEJ
LIPNICI
NA
ORAVE

Foto.
L. Mlynarczyk

L'UDIA • ROKY —

UDALOSTI

JUL – ČERVENEC

- 1.VII.1569 — Lubelska unia. Spojenie Litvy s Poľskom.
- 3.VII.1942 — partizánsky oddiel Ľudovej gardy pod velením Antonína Paleňa (Jastrab) oslobodil z väzenia v Zaklikove (Janovský okres), ok. 200 sedliakov uväznených za to, že nechceli odovzdať Nemcom dane.
- 3.VII.1947 — Sejm schválil zákon o znovuvýstavbe hl. m. Varšavy.
- 6.VII.1950 — v Zgorzelci bola podpísaná dohoda o vytýčení poľsko-nemeckej hranice na Odre a lužickej Nise.
- 8.VII.1817 — narodil sa Andrej Radlinský, slovenský národný buditeľ, spisovateľ (um. 26.IV. 1879).
- 8.VII.1954 — v Matematickom inštitúte PAV vo Varšave bol vybudovaný prvý v Poľsku elektronový „matematický mozg“.
- 10.VII.1834 — narodil sa Ján Neruda, významný český básnik a novelista (um. 22.VIII.1891).
- 12.VII.1876 — narodil sa Ivan Krasko vi. menom Ján Botto, významný slovenský básnik, národný umelec (um. 3.III.1958).
- 14.VII.1789 — začala sa Veľká francúzska revolúcia.
- 14.VII.–2.VIII.1945 — Postupimska konferencia.
- 15.VII.1410 — poľsko-litovská vojská pod vedením kráľa Vladislava Jagiello posilnené ruskými, českými a tatarskými oddielmi, porazili križiacke vojska pri Grunwalde.
- 15.VII.1943 — I. divízia poľskej armády prisahala v Sieleckom tábore (ZSSR).
- 17.VII.1787 — narodil sa Ján Evangelista Purkyně, pokrokový český botanik, fyziolog a spisovateľ (um. 28.II.1869).
- 17.VII.1889 — vznik II. Internacionály.
- 17.VII.1960 — na centrálnych slávnostach pri príležitosti 550. výročia poľského víťazstva nad križiackym radom na grunwaldzkých poliach bol odhalený Grunwaldzky pamätník. 30 tis. mládeže prisahalo, že prácou a učením bude slúžiť Ľudovému Poľsku.
- 18.VII.1651 — Kostka Napieriski, vodca sedliackého povstania na Podhalí bol popravený v Krakove (nar. ok. r. 1620).
- 18.VII.1936 — vypuknutie občianskej vojny v Španielsku.
- 19.VII.1953 — bola ukončená prvá etapa výstavby tepelnej elektrárne Jaworzno II, jednej z popredných investícii 6-ročného plánu.
- 19.VII.1962 — v Čechowiciach bola odovzdaná do prevádzky jedna z najväčších a najmodernejších vo vtedajšom období rafinérii nafty.
- 20.VII.1944 — Zváž poľských vlastencov bol podriadený KRN.
- 20.–21.VII.1944 — sovietske vojská a poľské jednotky utvorené v ZSSR prešli rieku Bug. 21. júla vošli do Cheima.
- 20.–21.VII.1948 — na zlučovacom zjazde organizácií ZMW, OM TUR, Wici, ZMD, vo Vratislavi bol utvorený Zväz poľských mládeži ZMP.
- 20.VII.1954 — začala výroba prvá v Poľsku huta alumínia v Skawine.
- 21.VII.1880 — narodil sa gen. Milan Rastislav Stefanik, bojovník za slobodu Slovákov (tragicky zahynul 4.V.1919 pri Vajnoroch pri návrate do oslobodenej vlasti).
- 21.VII.1944 — KRN schválila zákon o prevzatí velenia nad poľskou armádou v ZSSR a o spojení tejto s Ľudovou armádou v jednotne poľské vojsko.
- 21.VII.1944 — v Cheleme vznikol Poľský výbor národného oslobodenia, povolaný Celostátnou národnou rádou (KRN), ako orgán domácej vlády, aby viedol oslobodzujúci boj poľského národa za výstavbu poľského štátu. Spomedzi 15 členov 5 boli členmi PPR, 3 — PPS, 4 — SL, 1 — SD a 2 nestraníkmi.
- 21.–22.VII.1945 — na VIII. zasadnutí KRN bolo schválené uznesenie o ustanovení sviatku Obrodenia Poľska 22. júla; boli tiež schválené zmeny v predsedníctve KRN a dokoopovaní noví poslanci; bolo schválené rozhodnutie o Dočasnej vláde národné jednoty, ktorú povolala KRN 23. marca 1945.
- 21.VII.1948 — vo Wroclavi bola otvorená výstava znovuzískaných ťízemi, ktorá popularizovala výsledky, dosiahnuté Poľskom na západnom a severnom území, a perspektívny rozvoja týchto území.
- 21.VII.1950 — Sejm schválil zákon o 6-ročnom pláne.
- 21.VII.1954 — bola odovzданá do prevádzky prvá vysoká pec v Leninovej hute.
- 22.VII.1944 — PKWN vyhľásil v Cheleme Manifest, ktorý určoval program pôsobenia demokratického tábora v boji za oslobodenie krajiny, výstavbu Poľska v operej o hranice na Odre, Nise a Balte, spojeného s polským zväzom a medzinárodnými pokrokovými silami.
- 22.VII.1949 — vo Varšave bola odovzданá do užívania traša W-Z, odhalený pomník Zugmarta na Hradnom nám., otvorené národné divadlo, odovzdaný do prevádzky najväčší v Poľsku podnik odevného priemyslu. V Raszyne pri Varšave bola odovzданá do prevádzky ústredná vysielacia stanica poľského rozhlasu.
- 22.VII.1952 — Sejm schválil ústavu PER.
- 22.VII.1953 — bola odovzданá do užívania prvá časť zrekonštruovaného areálu starej Varšavy a Starej mestskej časti.
- 22.VII.1955 — vo Varšave bol odovzdaný do užívania štadión desaťročia pre 100 tis. divákov.
- 23.–24.VII.1944 — jednotky sovietskej armády a 1. armády WP vošli do oslobodeného Lublina — dočasného sídla najvyšších vládnych orgánov poľského štátu.
- 26.VII.1944 — v Lubline bolo otvorené prvé vojvodské veteľstvo MO.
- 26.VII.1959 — v Czeladzi na Slezsku bola odovzdaná prvá škola Tiširočia.
- 27.VII.1914 — začiatok prvej svetovej vojny, v ktorej padlo viac ako 10 mil. ľudí (1914–1918).
- 27.VII.1944 — vojska 2. bieloruského frontu oslobodili Bielostok.
- 29.VII.1793 — narodil sa Ján Kollár, slovenský básnik, filozof, etnograf a politik, hlasatel slovenskej vzájomnosti (um. 24.I.1852).
- 30.VII.1419 — začiatok husitskej revolúcie v Prahe.
- 30.VII.1831 — veľké protifeudálne rolnické povstanie na Slovensku, krvavo potlačené 30.IX.1831.
- 30.VII.1859 — narodil sa Ferko Urbánek, významný slovenský dramatický spisovateľ (um. 10.XII. 1934).
- 30.VII.1893 — poľskí a litovskí revolucionári utvorili Sociáldemokráciu Poľského kráľovstva a Litvy, revolúcnu marxisticku robotnícku stranu, ktorá existovala do roku 1918, kedy spolu s PPS-Tavicom utvorila Komunistickú stranu Poľska.
- 30.VII.1920 — v Bialymstoku vznikol Dočasný revolučný výbor Poľska.
- 31.VII.1944 — v Lubline sa konala prvá konferencia PPR.
- .VII.1944 — v Kieleckom bola utvorená I. brigáda AL Kieleckej zeme.

MOJICH 25. ROKOV V PL'R

DOPLŇUJÚ SI
VZDELANIE - III. ODMENA

Obyvatelia Kičor sa obrátili prostredníctvom základnej škaly č. 5 vo Veľkej Lipnici na Odd. osvety v Nowom Targu s prosbou, aby si mohli doplniť vzdelanie základnej školy do 7 tried. Keďže do roku 1958 v Kičoroch nebola sedma trieda Inšpektorát súhlasiel. Tak teda otočia a mamičky zobražili žiakom knihy a šli do školy. Trieda je početná, má až 36 osôb. Vyučovanie bolo treba začať od základov, nakoľko boli veľké fažnosti. Medzi rodičmi boli totiž takí, ktorí chodili ešte do maďarských a slovenských škôl a teraz sa učili poľský jazyk. Učitelia venovali svojim starším žiakom veľa času a pozornosti a pomocou moderných vyučovacích metod doplnili nedostatky vo vzdelaní svojich zverencov. V Kičoroch je 70 domov, z ktorých až 36 osôb si doplňuje vzdelanie, je to veľmi veľa. Vek týchto občanov: od 20 do 49 rokov. Teraz ich čakajú skúšky, ktoré však určite dopadnú dobre.

„Nikdy nie je neskoro, aby sme sa učili“ — vrazil predseda našej miestnej skupiny KSČaS Andrej Stechura, ktorý takto povzbudzoval našich krajanov aby sa učili. Na tej istej schôdzi riaditeľ školy Jerzy Želazowski vrazil o situáciu v oblasti základného vzdelania v našom okrese, a oboznámil pri tomných s plánom dopĺňovania vzdelania v súhlase so smernicami našej strany, týkajúcimi sa odstraňovania nedostatkov základného vzdelania.

Ludwik Mlynarezyk
Veľká Lipnica

OBRAZ MOJEJ
DEDINKY ODMENENÝ PRÍSPEVKO

Vo svojom príspevku chcela by som podať obraz mojej rodnej dedinky v období posledných 25. rokov. Chcem zobraziť povojuovnú situáciu a porovnať vtedajší stav s dnešným životom roľníkov v Lapšanke. Chcem tiež ukázať prácu a námahu pracujúcich pri výstavbe socializmu a upevňovaní socialistického zriaadenia v PER. Zmeny, ktoré nastali v roľníctve, v bytovej výstavbe a v celkovom výzore obci vďačíme nielen vlastnej práci a námahi, ale predovšetkým socialistickému zriadeniu v našej krajine.

Počas vojny Lapšanka nevytrpela veľmi mnoho. Neboli postihnutí ani ľudia, ani inventárne budovy. Horšie to bolo po vojne, roku 1946 keď začala šarapatia banda Ognia. Členovia tejto bandy nenávideli občanov slovenskej národnosti, preto sa na nich mstili dokonca za maličkosti. Kradli im dobytok, kone a mužov bili.

Ale konečne zvítazil poriadok, situácia sa zmenila. Obyvatelia sa v pokoji začali zaoberať svojou prácou. Roku 1957 začala výstavba novej školy a obchodu. V tom istom roku obchod bol aj vybudovaný, škola bola odovzdaná do užívania nasledujúceho roka. Pri výstavbe školy veľa úsilia a námahy venoval vtedajší ríčtár Ludvík Tomasz. Dobre si pamätam, ako sa deti tešili novej škole. Príjemnejšie bolo vyučovanie v novej škole, s veľkými svetlými triedami, ako v malých triedach starej školy.

Potom do našej obce prišla mechanizácia roľníctva, prinášajúc zmenu štruktúry práce a zvýšenie úrody. Roku 1962 bol u nas založený roľnícky krúžok, ktorého predsedom bol zvolený a je ním podnes František Jurek. Súčasne bola vybudovaná garáž pre poľnohospodárske náradie. Zvýšil sa chov dobytka a ošípaných vďaka lepšiemu hnojeniu a pestovaniu pôdy. Nasvedčuje tomu vznik výkupného mliekárskeho strediska, kam občania odvážajú pomerne veľké množstvo mlieka.

Co sa týka bytovej výstavby naša obec sa tiež zmodernizovala. Hneď po vojne všetky domy boli drevené a kryté šindľom. Dnes sa buduje murované domy, je pravdou, že sa budujú aj drevené, ale moderné kryté škrídlo, alebo inými druhmi krytiny. V celej dedinke staré domy činia len 24% z celkového počtu budov, ostatné sú nové.

Veľký význam pre našu dedinku má výstava cesty Vyšné Lapše — Lapšanka. Bol už vybudovaný most na rieke Lapšanka vďaka

pomoci štátu a svojpomocnej práci všetkých obyvateľov dedinky.

Ale najväčšimi úspechmi je asi zavedenie telefonnej linky a elektrifikácia dedinky. Obyvateľia dedinky sa veľa napracovali, aby obdržali elektrický prúd, ale akú výhodu teraz majú. V dedinke je stále viac rádioprijímacov, pračiek, elektrických motorov a iných elektrických spotrebičov. Sú aj dva televízory. Veľké zásluhy pri organizovaní práce suvisiacej so zavedením elektrickej siete položili terajší ríčtár Franciszek Jurek a riaditeľ školy Jozef Jana Jana.

Podobne je to aj v oblasti kultúry. Rozvoj kultúry na dedine podporila činnosť ZMW spolu s učiteľmi, ako aj pôsobnosť KSČaS s predsedom MS Pavlom Ziembom. Boli organizované rôzne predstavenia a iné podujatia. Tento rok pričinením odbôčky ZMW bol v Lapšanke otvorený Klub roľníka, ktorý bude o. i. rozvíjať aj kultúrnu činnosť.

Mnohí mladí z Lapšanky navštievujú stredné a vysoké školy, veď dnes pre všetkých sú široko otvorené dvere všetkých škôl, kym pred vojnou ani jeden človek z našej dedinky nechadol vyššie vzdelanie. Jednoducho rodišia nemali podmienky, aby mohli poslat svoje deti do strednej školy alebo na vysokú školu.

Ak porovnávame dnešnú Lapšanku s Lapšankou z roku 1945 pozorujeme veľmi mnohé kladné zmeny či už na ekonomickom alebo kultúrnom poli. Napriek tomu, že roľníci majú veľmi fažké pracovné podmienky, lebo role sa nachádzajú na strmých horských úbočiach a pôda nie je veľmi úrodná, predsa dnes vidíme ako životné podmienky roľníkov sa stále zlepšujú. Samozrejme nemáme len samé úspechy. Veľmi často ľudia nadarmo pracujú, lebo veľa škôd pôsobí lesná zver. Ešte veľa práce musíme urobiť. Avšak verím, že v budúcnosti naša dedinka bude stále modernejšia, bude sa stále rozvíjať, ale to nám môže zaručiť len socialistické zriadenie ľudového Poľska.

Mária Pojedincová
Lapšanka

MOJE
POROVNANIA

Dedinka Kičory je zo všetkých strán obklopená lesmi. Pred 25. rokmi v Kičoroch neboli telefón ani elektrický prúd. Ľudia svietili petrolejkami, ale už 4 roky máme elektrické svetlo. Stalo nás to pomerne veľa námaha. Bolo treba kopáť diery pre stĺpy, privážať tieto stĺpy, tak ako aj pri zavedení telefónu. Cesta v Kičoroch bola vybudovaná pred siedmimi rokmi. Pracovali všetci v rámci svojpomocných prác. Aj deti pracovali na stavbe cesty spolu so svojím učiteľom Ludvíkom Mlynarezykom. Výstavba cesty bola vybudovaná hasičská remíza z ktorej hasiči dávajú signál ak niekde horí. V kičorskej škole máme televízor, ktorý využívame aj na vyučovanie.

Odkedy máme elektrický prúd ľudia si kúpili mnohé elektrické spotrebiče ako rádia, práčky a elektrické žehličky. Voľakedy ženy museli prať bielizeň v rukách, dnes majú práčky.

Pred vojnou sa u nás budovala škola. Ľudia, ktorí školu budovali mali to fažké, ale každý dal čo mohol, jeden dosku, druhý drevko, tretí kameň a ešte iní pomáhali prácou. Avšak škola, ktorú vtedy vybudovali bola malá, len jedna trieda v ktorej jeden učiteľ vyučoval všetky deti. Škola bola len 4-triedna.

Dnes v Kičoroch máme väčšiu školu, v ktorej vyučujú štyria učitelia a všetky deti môžu ukončiť osem tried. Stavba tejto novej školy začala pred dvomi rokmi. Najskôr ľudia kopali základy, vozili stavebný materiál a potom začala výstavba školy. Veľa sa pracovalo svojpomocne, aj deti pomáhali, nosili tehly a eternit.

Voľakedy deti chodili boso a len v plátených košielach. Keď dieťa malo 6 rokov začínalo pásfu husi a keď bolo staršie kravy. Dnes je to celkom inak, deti chodia do školy pekne oblečené.

Ale nielen deti si nemali nikedy čo obliecť. Aj starší ľudia chodili boso, len keď vchádzali do nejakého úradu alebo do kostola obuvali si topánky, ktoré niekedy nosili aj 20 rokov. Voľakedy bola bieda lebo nebol práce. Dnes každý môže pracovať, zarábiať a preto sa aj všetci máme lepšie.

Mária Warzeszak
Veľká Lipnica

VEL'KÁ LIPNICA

Jedného krásneho, jarného dňa vybral som sa na prechádzku. Sneh sa už topil, na ceste ešte bolo blato, avšak deti sa už hrali vonku. Jar prináša vidieckym deťom skutočnú slobodu, akú aspoň najnajmä deti z miest. Siel som dalej, už tu boli aj predposledné domy Privárovky, a práve tunu, na mieste skladovania dosáka a tvárnice mala miesto tragická udalosť, 1. apríla tr. počas skladania tvárnice, z neobjasnených príčin, tragickej zahynul dvadsaťročný Albin Bandyk, člen Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Smrť Albína Bandky je o to tragickejšia, že v priebehu mesiaca zomrel na srdečno-ťažkou chorobu jej otec, a teraz pri tragickej rehode syn. Matka zosnulého prežíva najsmutnejšie obdobie svojho života.

Matke Albínu Bandku touto cestou vyjadrujeme úprimnú sústrasť. Česť jeho pamiatke.

J. M.

Na tomto mieste je nutné, aby sme vyzvali všetkých pranejúcich, aby dodržiavali predpisy vyplývajúce z bezpečnosti a hygieny práce, lebo ich nedodržiavanie môže mať tie najtragickejšie následky.

PEKELNIK

V Pekelniku vypukol požiar v obytnom dome a hospodárskych stavbách Stefana Kosa. Oheň prešiel na susedné stavby. Celkove zhoreli štyri budovy, straty činia asi 300 tis. zl. Požiar spôsobil iskry v komíne.

ZVYKY A OBYČAJE

POKRAČOVANIE

Ale predsa pozrite, ako to voľakedy bývalo. U nás sa vrává, že „na horúcom sa popálíš“. Preto ani mladí sa na horúco“ nebrali, lebo by sa potom také manželstvo nevielilo. Za dávnych čias väzne známosti, tedy budúce páriky, poznali sa aj rok pred sobášom, ba niekedy i viac. Dobre vie, že sobáš v rodine je veľkou udalosťou, najmä na dedine. Chystajú sa na takúto udalosť pol roka dopredu, pripravujú sa dary. Týždeň pred svadbou, domy, v ktorých bývajú mladucha a mladoženích dostávajú slávnostný raz, všetko sa upratuje, čistí, zdobí, aby sa len všetci cítili čo najlepšie. Mladoženích si už hodne dopredu objednáva muziku. Bola to voľakedy trubka, harmonika, husle a basa, dnes už aj gitara. Muzika vyhľadáva.

hostina, tančuje sa a spieva. Napr. družice spievajú:

Pane starejší družice nepili, zaviedte ich do jazera, nech tam pijú do večera, nej, do večera.

A zasa družovia:

Ešte som tu netancoval, ale len začinám dajže mi Pan Boh štastia s tou švarou dievčinou, Opäť družice:

Nechcem toho v kožušku, bo mne drapie po brušku, ale toho co v sukmane, ale podrapie i prestane Družovia:

Ej dievčinta, dievčinta, mate jesce svienta, hej pokla v kolyse niescrou pisklenta.

Fj, dievcenta, dievcenta, ojcu matce na zal, chlopcom na ucieche! Hej, portecki, portecki, piekne cifrované keby boli tvoje a nie pozicané. Kacinské dievcenta také paradnice, že jedna od druhej pozício suknice.

Prichádza večer a okolo dešiatej sa koná čepčenie. Uprostred izby sa urobí veľký, prázdný priestor, muzikanti hrajú čardáš a mladoženích pozývajú svoju snubenicu, ale jej niet. Z bočnej izby alebo z pitzvora prichádza ženská, v kožuchu a s metľou. Chce mladoženícha bozkávať a s nim tančovať. Ale mladoženích ju odstrkuje. Prichádza druhá, ešte skaredšia, nesie trochu múky, ktorou posypáva svadobníkov a mladoženícha. Aj tá chce tančovať s mladoženíhom. Opakuje sa to niekoľkokrát, no ale konečne prichádza mladucha, preoblečená, mladoženích ju však poznáva a tančuje s ňou čardáš alebo tzv. „kulavý“. Takto sa zhrubšia koná svadba. Voľakedy tých zvykov bolo viac, ale ja sa pamätam len na toto. Škoda, že tieto zvyky zanikajú a naša dedina dostáva mestský ráz. Nás rázovitý spišský kraj je veľmi krásny a bolo by dobre keby sme mali aspoň jeden reprezentačný súbor, ktorý by so starými zvykmi oboznámel dnešnú mládež, nielen zo Spiša o Oravy, ale aj za hranicami. Ved' naše krásne zvyky si zaslúžia skutočne dobrú propagáciu.

Anton Pivovarcík

22. července roku 1944 Polský výbor národního osvobození (PKWN) proklamoval v Lublině narození lidového Polska. Cervencový manifest — dokument vůle pracujícího lidu měst i vesnic — sliboval Polsku nový zářík a změny, které nastoupí ve všech společensko-hospodářských odvětvích státu. Vesnice bylo slíbeno provedení zemědělské reformy. Šlo prakticky o uskutečnění revolučního hesla „Půda rolníkům“ — tedy tém, kdož ji obdrží.

ZMĚNY NA VESNICI – VČERA A DNEŠ

Nutno však pochopit, z odstupu uplynulých 25 let, hluboký společensko-politický význam zemědělské reformy, která byla po osvobození v zemi uskutečněna. Její význam spočívá především v tom, že rozděluje půdu statkářů současně likvidován pozůstatky feudálních přežitků. Z vesnice byly vyhnány vykrořistovatelé a statkáři a byly vytvořeny příznivé podmínky pro využití veškerých výrobků socialistické revoluce.

Za dvacet pět let existence lidové vlády se vesnice změnila po všech stránkách — na úseku kultury, ekonomiky i struktury. Stojí za to vrátit se ve vzpomínkách k počátkům, k tomu, od čeho se začínala budovat vesnice, z níž dnes všechni máme radost. Polsko před předadvaceti léty bylo zemí zničenou a devastovanou hitlerovským okupantem. Vesnice i města byly jednou ruinou. Pokud jde o průmysl, to ještě před válkou naše země náležela mezi státy zaostalé. V roce 1938 bylo Polsko ve srovnání s Francií opoředěné v rozvoji průmyslu o 47 let a s Anglií dokonce o 71 let.

Vesnice sužovala krize, ukrývaná nezaměstnanost. Nepsalo se o ní, ale přes 3 miliony osob na venkově přebývalo — nemělo práci. Ve svých memoárech píše malorolník z Rzeszowského vojvodství: „Mnozí již kromě úsporných zapalovačů používají křesadlo a večer se svítí jen chvilku, nebo vůbec ne. Couvli jsme se nazpět o několik pokolení. Ale co máme dělat, když na petrolej nejsou penize... ani hafir nelze vydělat...“

Jak to bylo se skutečným výdělkem

na venkově v některých oblastech státu, popisuje jeden z polských vědců, W. Zaklika. Vypočítal, že v roce 1933 (z tohoto období pochází dílo, jež cítuji) na jednoho obyvatele vesnice připadala částka 37 zlatých ročně a to na veškerý nákup a zaplacení služeb. Autor dodává: „Komu ještě tato částka sama o sobě nestačí, nechť se přesvědčí ve vesnici, že děti v zimě ne navštěvují školu, protože nemají boty, že nejenom se nekupuje cukr, ale ani sůl. Do chlopských chalup se plíží hlad, protože chlop na podzim prodá obilí aby měl na splacení daní a dluhů a celý rok jí jen brambory. A mnohé rodiny v predjaří nemají ani ty brambory...“

Tak to vyhliželo v letech, kdy vláda buržoazie a statkáři. Vesnice dusil nadbytek pracovní sily, ceny zemědělských výrobků byly velmi nízké a průmyslových vysoké, daně vyrůstaly, a protože je nebylo čím platit, vyrůstalo zadlužení vesnice.

Jak docela jiná je dnešní situace vesnice a jejích obyvatel po dvaceti pěti letech existence lidového Polska. V tomto období odešly z vesnic do měst asi 3 miliony osob, které byly zaměstnány v průmyslu i službách.

Podle statistických údajů zpoždění Polska v poměru k rozvoji průmyslu ve Francii se značně snížilo — činí sotva 7 let; v poměru k Anglii 17 let. A za těch 25 let jak Francouzi, tak také Angličané nespali a také rozširovali a modernizovali svůj průmysl. Jestliže v roce 1938 jsme vyráběli přes milion čtyři sta tisíc tun surové oceli, v roce

1968 jsme ji vyráběli již přes jedenáct milionů tun.

Ve výrobě např. kamenného uhlí, oceli, zinku, síry, námořních lodí se nacházíme mezi desíti největšími průmyslovými velmocemi světa.

Zmínil jsem se o průmyslu, protože nakonec ten rozhoduje o rozvoji země. Jeho úroveň hovoří o tom, zda je země hospodářsky rozvinutá, nebo zastála.

Také naše zemědělství vykazuje značný rozvoj. Lze to názorně ukázat na příkladě zemědělské výroby připadající na jednoho obyvatele státu,

Podle této čísel bez potíží poznáme, že také výroba zemědělských plodin stoupala. Díky tomuto vyrůstu zemědělské výroby mohla stoupnout také spotřeba. Jestliže spotřeba cukru, o níž piše W. Zaklika, činila na jednoho

Výrobek	1938	1968
obalí (4 zákl. druhy)	388 kg	544 kg
brambory	996 kg	1 572 kg
cukrovka	91,2 kg	458 kg
maso a vnitřnosti	27,9 kg	66,9 kg
mleko	288 l	438 l

obyvatele v roce 1938 sotva 9,6 kg, v roce 1968 činila 37,7 kg. Také spotřeba masa a tuku je mnohem vyšší, z 19,6 kg v roce 1938 na 61 kg v roce 1968.

Lidové Polsko po 25 letech intenzivního úsilí vynakládaného na rozvoj zemědělství se dnes nachází na šestém místě na světě pokud jde o chov vepřového dobytka, na sedmém místě svým chovem koní, výrobou vajec na desátém místě a na osmnáctém chovem hověziny. Veškerá zemědělská výroba v poválečném období vzrostla v poměru k r. 1938 o 60 percent.

Samořejmě, že také sociální a hmotné podmínky vesnice se zlepšily. Je již velmi málo vesnic (v celé zemi ještě asi 9%) které by nebyly elektrifikovány. A díky zavedení elektrického proudu mohou obyvatelé vesnic využívat úspěšnou techniku, např. rádio, televizi, pračky, chladničky atd. 84 percent vesnic má již vlastní zdravotní střediska, v nichž pracují výdy 2 — 3 lékaři.

Schválený předvolební program voleb do Sejmu a národních výborů je zárukou dalšího rozvoje kultury a blahožitství polské vesnice.

P. D.

V Olsztyńském vojvodství, krajine jazier, lúk a lesov je mimoriadne rozvinutý chov dobytka. Odštial plynne skutočná rieka mlieka, vyrábajú sa tu stovky ton syrov. Na snímke: dobytok na pasienku.

Foto. CAF

STAVEBNÉ POZEMKY NA VIDIEKU

Podmienkou začiatia výstavby je predovšetkým to, aby sme vlastnili stavebný pozemok. Ako vieme takéto stavebné pozemky určujú patričné urbanistické pracovne pri prezidiach Okresných národných výborov. Podľa doteraz platných predpisov, ak niekto chcel začať s výstavbou a nemal stavebný pozemok, mohol ho kúpiť na volnom trhu. Ale stavalo sa aj tak, že pozemky, na ktorých majiteľ chcel budovať mali iné určenie a majiteľ nemohol začať výstavbu, lebo pri vypracovávaní plánu obhospodárenia jeho pozemok sa našiel mimo stavebných terénov.

Najčastejšie sa majiteľovi radilo, aby pozemok vymenil, ale zriedkavostou bolo oboustranné porozumenie. Na národných výboroch sa hromadili záležitosti a nebolo možné ich vybavit, lebo nár. vý-

bory nemali k dispozícii terény, ktoré by mohli odovzdať súkromným investorom pre výstavbu.

V súvislosti s horeuveďeným, v marci t.r. Sejm upravil zákon o stavebných pozemkoch na vidiek zo dňa 31. I. 1961. Cielom týchto rozhodnutí je vytvoriť národným výborom plných možností disponovania stavebnými pozemkami v súhlase s predpismi, týkajúcimi sa priestorového obhospodárenia vidieka a požiadaviek vyplývajúcich z plánov výstavby. Toto vytvára tiež podmienky pre šetrné obhospodárenie pôdou, ktorá je potrebná pre pestovanie a v súvislosti s rozvojom stavebnictva jej množstvo, ktoré pripadá na jednoho obyvateľa krajiny sa neustále zmenšuje.

Tak teda na vidiek môže sa budovať len na pozemkoch určených pre tento účel. Stavebné pozemky na vidiek bu-

de prejímať štát v hraniciach ustálených prezídiami okresných národných výborov.

Predpokladá sa, že štát prevezme len terény, na ktorých nie je nič vybudované v množstve neprekračujúcim predpokladané požiadavky na stavebné pozemky v období najbližších 5. rokov. Za pozemky, ktoré prevzal štát, a ktoré sú určené pre výstavbu sa bude vyplácať roľníkom odškodné. Tieto záležitosti miží regulovať zvláštne predpisy Rady ministrów.

Zákon predpokladá aj výmenu pôdy. Keď napr. roľník chce budovať a nemá vlastný stavebný pozemok, je povinnosťou okr. národného výboru aby mu poskytol stavebný pozemok, čiže vymenil za pôdu, ktorá sa nachádza mimo stavebných terénov.

Týmto spôsobom národné výbory budú plniť povinnosti vyplývajúce z plánovannej výstavby vidieka a racionálne hospodariť stavebnými pozemkami.

(pd)

ROLNICKY KALENDAR AUGUST – SRPEN

Dôležitou pracou je plynká orba. V polovici augusta začíname orbu pre siatie. Ozimu repku sejeme v druhé dekáde mesiaca. Koncom augusta sejeme ozimu viku zmiernenou s inými krmivo-výrobnymi rastlinami. V auguste druhýkrát kosíme seno (ak prší musíme trávu kysit). Nadále bojujeme s pásavkou zemiakovou a zemiakovým morom. Prehadzujeme a polievame vodou kompost. Už je tu čas, aby sme sa zásobili kvalifikovaným osevným zrnom, umelými hnojivami a rôznymi druhami moridiel. Ošípané mali by byť obklopené mimoriadnou starostlivosťou zverolekára a sliepkov by sme mali očkovali proti moru. Konečne miem krmí čerstvým senom a zrnom.

V auguste zabíjame jahňatá určené na kožuchy. Koncom mesiaca musíme vytriediť ovce, ktoré sa už nechodia pre ďalší chov a po vykrmení ich predávame.

V auguste nadále výplňujeme kyslé pôdy. Mimoriadne kyslé sú piesočnaté pôdy. Na kyslých pôdach rastliny sa pomalšie rozvíjajú a dávajú ovela nižšiu úrodu. Práve preto zásoby výplň v pôde musíme zvyšovať vysieváním výpenatých hnojív. Výplňovanie si vyžaduje značná väčšina našich pôd, avšak nie všetky. Ktoré pôdy treba výplňovať môžeme sa dozvedieť u obecného agronóma. Agronómovia majú mapy, ktoré presne zobrazujú druh pôdy. Na mapách sú tiež označené hranice jednotlivých rodiel, preto falko možno najst potrebné miesto. Ak sa vyskytnú akékoľvek pochybnosti, stupeň kysloty pôdy falko môžeme vymerať kyselinome-

rom. Každý agronóm má takýto prístroj.

Výplň vhodného druhu výplňa pre pôdu mala byť závislá od súdržnosti pôdy.

V predaji sa nachádzajú nasledujúce druhy výpenatých hnojív:

— palené výplň, miešané rolnícke výplň, mleté výplň, mletý výplnenec a hnojivová krieda.

V niektorých oblastiach krajiny sú využívané s dobrými výsledkami iné druhy výplň, ktoré sú odpadovými produktami priemyslu.

Najvhodnejším obdobím pre výplňovanie je obdobie po žatve. Plynká orba, bránovanie, kultivátorovanie a hlboká orba alebo orba pred siatím, ktoré prevádzkame po výplňovaní umožňujú zmiešanie výplň s pôdou, čo je zasa podmienkou rýchleho pôsobenia výplň. Je nutné, aby výplň bola na poli vysiate rovnomerne. Preto aj neodporúčame rozhadzovanie výplň lopatou z vozu, ktorý sa pomaly pohybuje po poli. Najlepšie efekty dosahujeme, ak výplň vysievame pomocou rozmetávacia.

Nakoľko výplňovanie je namáhavou pracou, a pritom ak ju vykonávame bez vhodného náradia a zabezpečenia — škodlivou pre zdravie, je najlepšie ak využívame patričné stroje z rolníckych krúžkov.

Výplňovanie prevádzkame každé 4 roky.

Zisky z výplňovania sú veľké. Napr. priemerne hektárová výnosnosť obilia v prvom roku po výplňovaní stúpa o 2 — 2,5 q, zemiakov o 15 — 20 q.

Toto sú orientačné množstva výplňov v q na 1 ha v prepočítani na hasené výplň:

Reakcia pôdy (pH)	falké pôdy	priemerne pôdy	fažké pôdy	lúky a pastviny na minerálnych pôdach
do 4,5	20	30	40	30
4,6 — 5,5	10	20	30	20
5,6 — 6,5	0	10	20	10
6,6 — 7,2	0	0	10	0
viac ako 7,2	0	0	0	0

KOL'KO KRMÍ A ZA CO?

Plnoodnodné krmív majú v chove stále väčší význam a rolníci ich radi kupujú. Ten-to rok ministri poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu vydali patričné výrody, ktoré určujú zásady predaja týchto krmív v sponzori-kontraktácii.

Roľníci, ktorí do dňa 30. septembra t.r. zakontraktujú ošípané, majú právo kúpiť za každý kus nasledujúce množstvo krmív:

— v iných vojvodstvách od 130 kg do 120 kg miešaniek plnoodnodných krmív.

Vojvodské národné výbory boli spinomoc

25. ROKOV PL'R

DETSKÉ VÍZIE NAŠICH NAJNOVŠÍCH DEJÍN

Naša súťaž kresieb pre mládež v školskom veku, vypísaná pri príležitosti 25.-výročia PER: Najnovšie dejiny, ako ich vidíme, je rozlúštená. Do súťaže sa prihlásili 133 osoby, ktoré poslali skoro dvesto prác, teda súťažna komisia nemala ľahkú úlohu. Práce zaslané na súťaž mali vyrovnanú úroveň, všetky zodpovedali súťažnej tématike. Časť kresieb a malieb nasvedčuje tomu, že medzi našou krajskou mládežou sú talenty, ktoré by bolo treba rozvíjať. Na tomto mieste apelujeme na pedagógov, aby si všimli mladé talenty a v tejto záležitosti nadnášame s nimi pracovné styky. Dolu uverejňujeme zápisnicu zo zasadnutia jury. Sme hlboko presvedčení, že jury rozhodlo správne hoci celkom iste, ak by redakcia mala k dispozícii väčší počet hodnotných odmen, mnohé ďalšie práce by mohli kandidovať na hlavné odmeny. A tak teda jury muselo vybrať tie práce, ktoré najlepšie zodpovedali podmienkám súťaže.

Mimoriadné zdôraznenie si zaslúži spoločenský charakter našej súťaže. Súčasný svet, ako ho vidia žiaci na pozadí toho čo sa deje v našej krajinе nasvedčuje tomu, že pozorujú najrôznejšie kladné javy prejavujúce sa v našom živote. K týmto javom mládež predovšetkým započítava socialistické premeny, ktoré pozoruje vo svojom bydlisku. Najčastejšie sú exponované hmatateľné zmeny také ako napr. elektrifikácia a všetky následky technického rozvoja s ňou spojeného. Mládež vidí v tomto uľahčenie práce roľníka, pomoc matke atď. Často tiež mladí účastníci súťaže kreslili svoje nové školy, v ktorých sa učia pohodlniešie ako v starých, ktoré boli pozostatkom kapitalizmu. Konečne mládež vo svojich prácach navádzovala na záležitosť, ktoré sužujú

súčasný svet. Nikdy viac vojnu, Nikdy viac Osviencim — také sú tématické hesla kresieb tohto pokolenia, ktoré neprežilo hrôzy vojny a fašizmu, ale ktoré si uvedomuje následky strašnej minulosti a to vzbudilo v nich presvedčenie, že najvyšším dobrom je mier. Mládež zdôrazňovala tiež priamo vo svojich heslach hrdosť z výsledkov dosiahnutých terénmi, ktoré obýva. Naslo to svoj výraz napr. v krásnom plagáte s nápisom „Polska Ludowa naszą dumą“, ako aj v prekrásnych folkloristickej kompozíciiach zo Spiša a Oravy. Mladí zobrazovali tiež organizovaný život Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, kreslili klubovne alebo súbory. Jedným slovom mládež predložila nám široké záujmy toho pokolenia pred ktorým v práve začinajúcim novom štvrtstoročí PLR sú otvorené všetky možnosti v oblasti vzdelávania, práce a postupu v práci.

Dnes uverejňujeme práce, ktoré dostali odmenu a vyznamenanie. Niektoré ďalšie práce budeme postupne uverejňovať na mládežnickej stránke, začínajúc najbližšimi číslami Života. Píšeme tiež, aby sa najlepšie práce predložili širšej verejnosti napr. na výstave, alebo v inej forme. O tomto sa rozhodne v najbližšom čase. Usilujeme tiež o to, aby každý účastník súťaže obdržal prinajmenšom knihu za svoju námahu v zobrazovaní vlastnej výzie dnešného dňa, ktorý je predsa výslednicou dvadsaťpäťročnej práce všetkých občanov našej krajiny.

Na tomto mieste vrele ďakujeme všetkým mladým účastníkom súťaže, ako aj všetkým učiteľom, ktorí našu súťaž propagovali, najmä však Osvetovému oddeleniu ONV v Nowom Targu.

ZÁPISNICA

1. Komisia v zložení

Lýdia Mšalová — predsedníčka a členovia: Cecília Biegunová, Joanna Derešová, František Bednárik, Augustyn Bryja, Anton Pivočarík, Marian Kaškiewicz

na zasadnutí dňa 1. júna 1968 r. priznala odmeny v súťaži kresieb pre školskú mládež: Najnovšie dejiny, ako ich vidíme.

2. V súhlase s platnými predpisami boli priznané nasledujúce odmeny:

I. odmena — bicykel pre mládež — Ján Dzurcak, 12-ročný z Hornej Zubričice.

II. odmena — fotoaparát — Józef Kuziel, 15-ročný z Nedece.

III. odmena — náramkové hodinky — Maria Chowaniecová z Podsrňa.

IV. odmena — volejbalová lopta — Mária Plewová, 7-ročná z Fridmana.

V. odmena — plniace pero a tuška — Andrzej Budz, 10-ročný z Čiernej Hory.

Komisia tiež priznala ďalších 30 hodnotných vecných odmen.

3. Okrem toho komisia priznala dve dodatočné odmeny — dvojtýždňové pobyt v ČSSR, ktoré redakcia obdržala cestou Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, dvom účastníkom súťaže:

1. Emiliovi Cerwasovi z Novej Belej

2. Józefovi Dražkovi z Vyšných Lapšov.

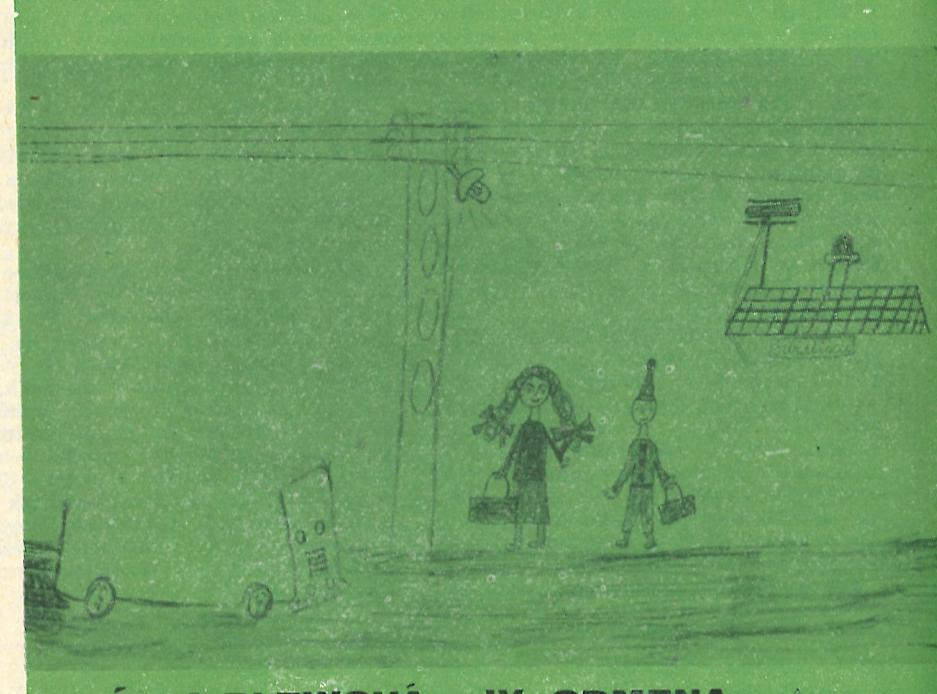
Horevedení sami si vybavia pasové formality, ako budú si hradit trojročné spojenie s vydaním pasu a späťoché cestovné lístky do ČSSR.

Redakcia a grafický režisér Života J. Derešová dodatočne odmenili Andrzeja Kowalczyka, 13-ročného z Hornej Zubričice a Jana Wiśniowskeho, 15-ročného z Nedece. Komisia navrhuje, aby každý účastník, okrem odmenených, obdržal knihu na pamiatku účasti v súťaži.

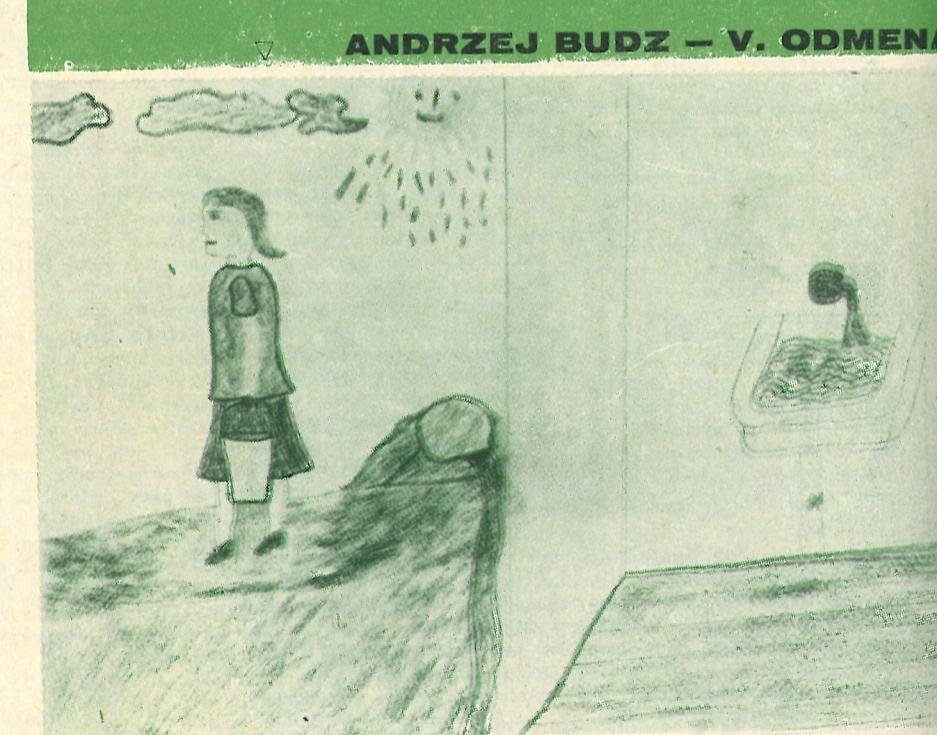
Vlastnoručné podpisy členov komisie

MÁRIA CHOWANIECOVÁ — III. ODMENA

MÁRIA PLEWOVÁ — IV. ODMENA

ANDRZEJ BUDZ — V. ODMENA

MLÁDEŽNÍCKY ČIN

Mládež zo základnej školy č. 5 vo Veľkej Lipnici na Orave, aby uctila 25. výročie PER pracovala svojpomocne

na výstavbe lokálnej cesty. Tento krásny čin mládeže si zaslúží pochvalu a nasledovanie.

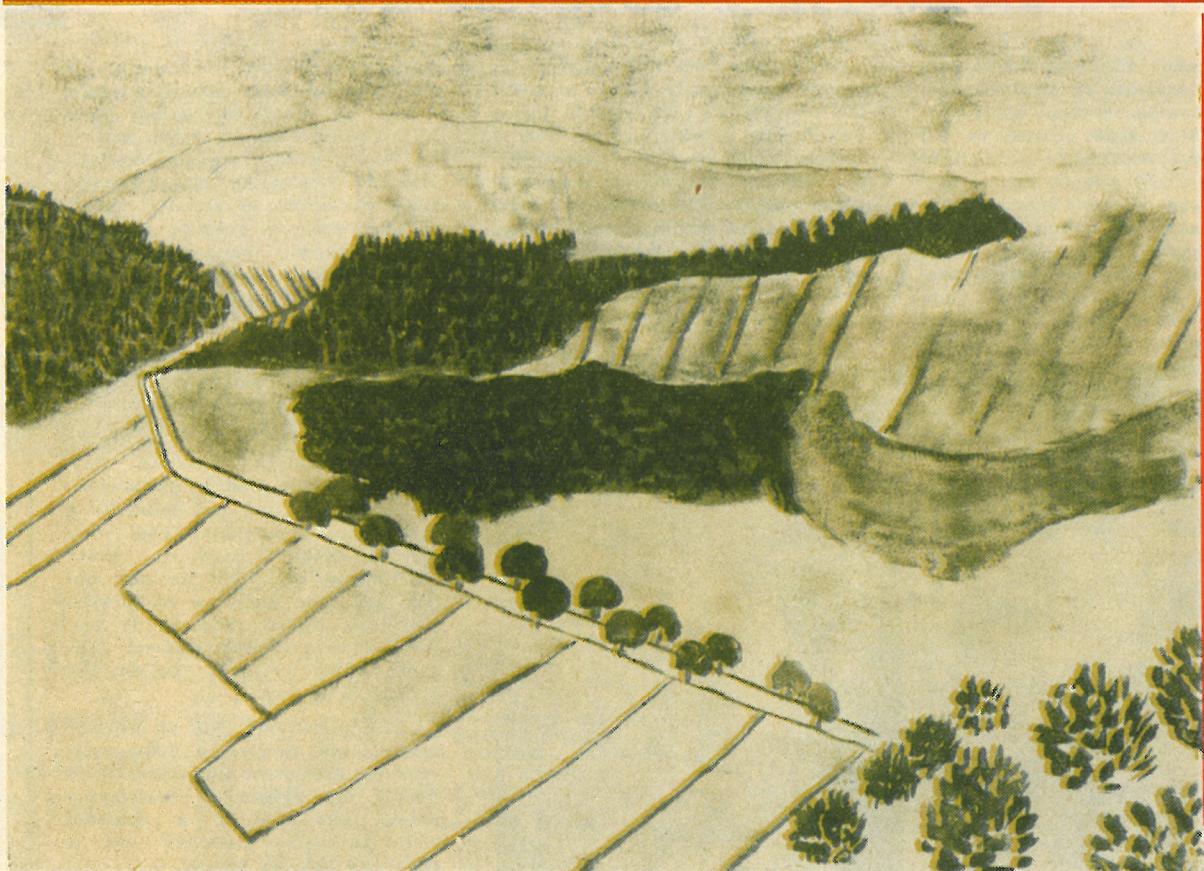
Foto: L. Mlynarczyk

PRÁCE ZASLALI

BAK MARIA Z PODSARNIA
 BIEL JADWIGA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 BIZUB BOGUSŁAW Z KREMPACH
 BOCHACIK JAN Z PODWILKA
 BOGACZYK ANNA Z NIEDZICY ZAMEK
 BRZYZEK JAN Z KREMPACH
 BRZYZEK GRAŻYNA Z KREMPACH
 BUDZ ANDRZEJ Z CZARNEJ GÓRY
 CERWAS EMIL Z NOWEJ BIAŁEJ
 CHOWANIEC MARIA Z PODSARNIA
 CHOWANIEC KRYSYNA Z PODSARNIA
 CHOWANIEC BRONISŁAW Z CHYŻNEGO
 CHOWANIEC MARIA Z PODSARNIA
 CZARNIAK GRAŻYNA Z ZUBRZYCY GÓR.
 CZARNIAK DANUTA Z ZUBRZYCY GÓR.
 CZERWIEŃ JAN Z CHYŻNEGO
 DRAŽEK FRANCISZEK Z ŁAPSZ WYŻ-
 NYCH
 DRAŽEK JÓZEF Z ŁAPSZ WYŻNYCH
 DUCHA MAŁGORZATA Z ZUBRZYCY G.
 DZIEDZIC IRENA Z ORAWKI
 DZIURCZAK JAN Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 FLOREK JAN Z NIEDZICY ZAMEK
 FRĄCZ ANDRZEJ Z NIEDZICY
 GALIK IRENA Z NIEDZICY
 GALUŚ WALENTY Z KREMPACH
 GIELĀTA JÓZEF Z ŁAPSZANKI
 GOŁAK ANDRZEJ Z NIEDZICY
 GRONKA ANDRZEJ Z NOWEJ BIAŁEJ
 HELEGDA BRONISŁAW Z CHYŻNEGO
 HELDAK IRENA Z CZARNEJ GÓRY
 HUSARCZYK ANNA Z ZUBRZYCY DOL.
 JASIENIAK LUDWIK Z ŁAPSZANKI
 JĘDRASZAK STEFAN Z PODSARNIA
 KAPOŁKA KAROLINA Z ŁAPSZANKI
 KAPOŁKA KATARZYNA Z ŁAPSZANKI
 KAPOŁKA WOJCIECH Z ŁAPSZANKI
 KAPOŁKA WŁADYSŁAW Z ŁAPSZANKI
 KAPOŁKA IRENA Z ŁAPSZANKI
 KAPOŁKA IRENA Z NIEDZICY
 KAPOŁKA MARCELINA Z NIEDZICY
 KOTT MAŁGORZATA Z ZUBRZYCY GÓR.
 KOTT KAZIMIERZ Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 KOWALCZYK JAN Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 KOWALCZYK ANIELA Z ZUBRZYCY GÓR.
 KOWALCZYK ANDRZEJ ZUBRZYCY GÓR.
 KOWALCZYK EWA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 KOWALCZYK IRENA Z ZUBRZYCY GÓR.
 KOWALCZYK JOZEF Z ZUBRZYCY GÓR.
 KOWALCZYK WALENTY Z KREMPACH
 KRISTOFEK ANNA Z KREMPACH
 KROL JAN Z KREMPACH
 KUBUSZEK HELENA Z DURSZTYNA
 KUCHAJDA EUGENIUSZ Z CHYŻNEGO
 KULAK IRENA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 KULAK EUGENIUSZ Z ZUBRZYCY GÓR.
 KULAK EMILIA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 KULAWIAK JÓZEF Z ZUBRZYCY GÓR.
 KURUC JÓZEF Z ŁAPSZANKI
 KURUC IRENA Z NOWEJ BIAŁEJ
 KUZIEL MAŁGORZATA Z NIEDZICY
 KUZIEL JÓZEF Z NIEDZICY
 LITWIAK DANUTA Z ZUBRZYCY GÓR.
 LIZAK ANIELA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 ŁOJEK ALEKSANDER Z KREMPACH
 ŁOJEK JÓZEF Z KREMPACH
 ŁUKASIK WIESAW Z NIEDZICY
 ŁUKASZ ANNA Z KREMPACH
 MAŁYSA MILAN Z ZUBRZYCY DOLNEJ
 MASTELA ALBIN Z ZUBRZYCY DOLNEJ
 MILANIAK KATARZYNA Z NIEDZICY
 ZAMEK
 MISINIEC JÓZEF Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 MISINIEC IRENA Z KACWINA
 MOLITORIS LUDOMIR Z KACWINA
 MONDEL TADEUSZ Z ŁAPSZANKI
 MONDEL LUDWIK Z ŁAPSZANKI
 MONDEL WŁADYSŁAW Z ŁAPSZANKI
 MONIAK WŁADYSŁAW Z ZUBRZYCY
 GÓRNEJ
 MISINIEC MAŁGORZATA Z ZUBRZYCY
 GÓRNEJ
 NEUPANER ANDRZEJ Z NIEDZICY
 NEUPANER HELENA Z NIEDZICY
 NEUPANER FRANCISZEK Z NIEDZICY
 NEUPANER JOZEF Z NIEDZICY
 OMYŁAK JÓZEF Z ZUBRZYCY DOLNEJ
 PALUCH ZOFIA Z KREMPACH
 PASTWA IRENA Z LIPNICY WIELKIEJ
 PAWLAK EMIL Z ZUBRZYCY DOLNEJ
 PIATEK IRENA Z NIEDZICY
 PIETRASZEK MARIA Z KREMPACH
 PIETRASZEK JAN Z KREMPACH
 PIETRASZEK HELENA Z KREMPACH
 PIETRASZEK ANNA Z KREMPACH
 PIETRASZEK JÓZEF Z KREMPACH
 PIETRASZEK TERESA Z KREMPACH
 PIWOVARCZYK DOMINKA Z KACWINA
 PIWOVARCZYK STEFAN Z KACWINA
 PLEWA MARIA Z NIEDZICY
 POJEDYNIEC HELENA Z ŁAPSZANKI
 POJEDYNIEC BOGUSŁAWA Z ŁAPSZANKI
 PUKANSKA ANIELA Z NIEDZICY
 RAPACZ CECYLIA Z HARKABUZA
 SIKORA ANIELA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 SŁOWIK MARIA Z KREMPACH
 SOŁTYS HELENA Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS WŁADYSŁAW Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS JAN Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS STEFANIA Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS TADEUSZ Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS ZBIGNIEW Z ŁAPSZANKI
 SOŁTYS JAN Z NOWEJ BIAŁEJ
 SOŁTYS WALENTY Z NOWEJ BIAŁEJ
 SOWA MICHAŁ Z KREMPACH
 SOWIŃSKA MAŁGORZATA Z ZUBRZYCY
 GÓRNEJ
 SOWIŃSKI WŁADYSŁAW Z ZUBRZYCY
 GÓRNEJ
 STEC HALINA Z NIEDZICY
 STRAMEK HELENA Z ZUBRZYCY GÓR.
 STRANEK STANISŁAW Z ZUBRZYCY
 GÓRNEJ
 SURMA ANIELA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 SURMA LUDMIŁA Z KREMPACH
 SURMA HELENA Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 SUWADA MAŁGORZATA Z JABLONKI
 SWIEC JAN Z KREMPACH
 SWIEC MARIA Z KREMPACH
 SWIEC WALENTY Z KREMPACH
 SZPROCH BOGUMIL Z KREMPACH
 URAM JÓZEF Z NIEDZICY
 WARESIAK MARIA Z ZUBRZYCY GÓR.
 WISNIOWSKI JAN Z NIEDZICY
 WILK BRONISŁAW Z ZUBRZYCY GÓRNEJ
 WNĘTRZAK EDWARD Z NIEDZICY
 ZAJĄC ZBIGNIEW Z PODWILKA
 ZAREMBA EMIL Z ZUBRZYCY GÓRNEJ

JAN DZIURCZAK – I. ODMENA

JÓZEF KUZIEL – II. ODMENA

Ustrední kancelář vzornictví lehkého průmyslu, reprezentantka polského textilního a konfekčního průmyslu, byla přijata za člena Mezinárodní komise barev. Tato organizace určuje barvy závazné pro určitou sezónu a to na základě návrhů, předkládaných jednotlivými státy. Sestavuje výkaz barev navrhovaných českými módními středisky, tedy barev, které jsou módní v sítě.

O tom, jaký význam mají různé formy vícetřínné spolupráce na světovém oděvním trhu, hovoří sice krátká, několikaletá, ale bohatá historie Mezinárodní komise barev. Vznikla v roce 1963 a seskupovala z počátku pouze módní instituty západoevropských států. Dnes je jejími členy 18 států světa a hlavně všechny země, které náleží k velmoci v oděvě textilu a konfekce. Ze socialistických států jsou členy této Mezinárodní komise barev Bulharsko, Československo a Polsko.

Zveřejnění seznamu barev předchází konsultace a diskuse zástupců členských zemí. Úvahy jsou většinou rázu ekonomického, vyžadují dohody se stře-

disky světové módy, všeobecnou orientaci na světovém trhu atd. Umístění konkurenčních barev v seznamu má za následek výrobu dlouhých sérií látek a pletenin. Jestliže tedy některá z umístěných barev by selhala na trhu, výrobci by mohli vyslovit výkum nedůvěry komisi, jejíž autorita by byla snížena.

V ZÁKULISI MÓDY

Aby se mohly zavěšení předvést základním sezónním návrhy moderních látek a hotové konfekce, je nutno získat určitý časový předběh. Přípravy trvají dost dlouho — téměř dva roky. Poslední oznámený výkaz barev se týká sezóny 1970 — 71.

Na těchto základních machinacích, o nichž širší veřejnost nemá ponětí, podílejí se také proslulí krejčí, protože především oni dostávají vzorky moderních látek. Tedy nemysleme si, že in-

spirace k navržení módních kolekcí, jimž oslavují veřejnost, je výlučně uměleckou fantazií...

Vraťme se na vlastní půdu. Díky členství v Mezinárodní komisi barev obdržela již Ustrední kancelář vzornictví lehkého průmyslu informace o tom, co bude módní v zimě 1970 a okamžitě je předala výrobčům. Doufáme, že tyto informace budou náležitě využity, a to především chemickým průmyslem, který dodává textilnímu průmyslu bareviva.

Pokud jde o obsah výkazu barev, proti tomu je závazná diskrece. Můžeme prozradit, že polský výkaz, ve srovnání se světovými možnostmi, je poněkud ubožejší. Jestliže však pastelové odstíny vyjdou stejně dobře v sériové výrobě jako na vzorech — budeme nadmíru spokojeni. Na výsledky si však musíme počkat. Souhlasně s přijatými tendencemi, efekty přípravy na sezónu 1970-71 by měly vyznít v lepším přizpůsobení našich látek a hotové konfekce k požadavkům světové módy. Je to významné pro tuzemský trh i zahraniční obchod, který musí počítat s barevnými nároky módy.

POL'SKÁ MODÁ

Dnes niekoľko slov o šatách a šatôčkach z jarnej kolekcie poľskej módy, ktorú nedávno predvedol na módnnej prehliadke módný dom Telimena v Lodzi. Bolo ukazaných veľa nových fazoniek, ale dominoval klasický štýl. Modely boli poväčšine hore dopasované a dolu pošierené. Opäť sú moderné košeľové šaty. A zasa nenáročné šaty, vzorované na krojoch, sú Telimenom predvádzané, ako najmodernejšie počas tohorčnej letnej sezóny. Podľa látky z ktorej sú ušité môžu sa nosiť tak pred obedom, ako aj na večer. Všeobecne pozornosť vzbudzovali tiež kabáty trenčkového typu z elano-bavlny, ako aj kostomy s dlhými, dopasovanými kabátikmi a sukňami pošierenými do záhybov.

U týchto jednoduchých, klasických modelov najdôležitejšou vecou sú látky. Nás priemysel pre tie modely ponúka rôzne novinky, takže každá žena si môže vybrať peknú a modernú látku. Odporúčame najmä novinky textilného priemyslu z hodvábu, bavlny a vlny, ktoré vyrábajú podniky v Lodzi, Bielsku a Milanówku.

Už roky mimoriadne oblúbené sú šaty z bodkovaných látok a látok s geometrickými vzormi, ktoré budú asi oblúbené aj naďalej. A teraz niekoľko podrobností, ktoré charakterizujú letné šaty:

- hore dopasované,
- poširované sú smerom dolu, a to buď od pásu, bedier, alebo niekedy dokonca od polovice stehien,
- široké sukne sú strihané do zvonu, z klinov alebo z rovno uložených záhybov,
- rukavy, najmä košelových šiat sú dlhé, skôr široké a majú pomerne vysoké manžety,
- pri krku sa často vyskytujú malé, nezapínané golieriky, stojaté, s lodičkovými výstrihom alebo len rozstrhnuté,
- široké pásy a viazané šály z látky inej farby sú veľmi často ozdobou šiat pre slávnostné príležitosti.

• komplety nohavíc s kabátikom na vychádzky majú dlhé žáky, siahajúce niekedy až do polovice bedier a nohavice s vyravnou liniou strihu. Dokonca aj vesty bez rukávov, ktoré sa nosia k takýmto nohaviciam sú veľmi dlhé,

• večerné šaty sú hore dopasované, pošierené od pása dolu. Šaty sú najčastejšie bez rukávov a ozdobou sú dlhé šály alebo opasky viazané okolo pasu.

Na našich snímkach dva letné modely.

NOVÝ OBLÍČAJ ROKU 1969

Jednoducho sa podobá tvojmu odrazu v zrkadle. Je sice pravdo, že je trochu korigovaný, ale z druhé strany musíte priznať, že len málo. Nová kozmetická „línia“ si nevyžaduje, aby sme na obličaj kladli niekoľko vrstiev pudrov, krémov a mazadiel. Nemusíte sa podobať nikomu, môžete byť sebou. Samozrejme veľmi starostlivo pestovanou. Avšak taký make up, ktorý vyvoláva dojem, že Vaše tváři sa nedotkol rúž, púdre a tužiek, nie je jednoduchý. Práve preto musíte dôkladne preštudovať vlastný obličaj a urobit niekoľko „pokusov“.

Veľmi dobrý efekt dosiahnete, ak svojím vlasom dáte farbu o jeden ton tmavšiu ako ich vlastná farba. Samozrejme nemôže byť ani reč o farbení vlasov, je nemoderné. Ziahanú farbu dosahujeme umývaním vlasov patričným šampónom alebo zmesou na pláchanie vlasov. Obličaj ma lepšie pozadie, oči a usta sú výraznejšie a nevyžadujú si zdôraznenie. Taký istý efekt môžete niekedy dosiahnuť ak vlasys rozjasnite.

Prinášame štyri najdôležitejšie „body“ krásy, na ktoré tento rok musíte obrátiť pozornosť:

OKO. Zmizla hruba čierna čiara

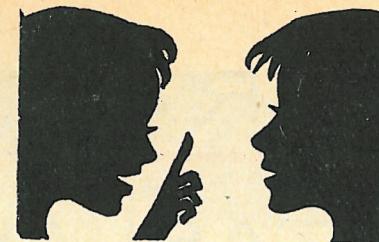

na hornom viečku, namiesto nej je len tenčúčka čiara, ktorá maskuje miesto na ktoré nalepujeme umele mihalnice ktoré sú veľmi moderné. Obryv jemne upravené miernym obliukom obklopujú oko. Farebne tienie okolo očí sú naďalej modeľné. Pri opálenej pokožke najlepšie vypadá zelená farba. Veľmi zaujímavý efekt dosiahnete ak pod' obrvy si položíte trochu tekutého ružového pudru.

FARBA na lícach je skoro neviditeľná, celý obličaj robí dojem trochu bledého. Keď ste pekne opálené na líc nedavajte farbu.

PLET je bledá, pastelová. Najmodernejšie sú púdre pastelových farieb, mierne žlté pre brunetky a ružové pre blondynky. Večer robíme porcelánový make up, ktorý dosahujeme naložením na celý obličaj tekutého pudru v niekoľkých odtieňoch. Veľmi moderné je malovanie opalizujúcim pudrom (zátatým), ktorý vyvoláva dojem, že obličaj je matný.

USTA prirodzené. Nie sú už moderné jasno červené a cyklamenové ruže. Prirodzenosť dosiahnete, ak obrys úst zdôrazníte perleťovým ružom. Ako kontrast k opálenej pleti používame perleťový ruž a taký istý lak na nechty.

JEDNA DRUHEJ RIEKLA

Dnes chceme porozprávať o elegantnej žene. Ale nie o taknej, ktorá sa oblieka príse podľa toho čo diktuje aktuálna móda, ale o žene, ktorá sa viac obliekať, dalo by sa snad poviedať, mimo času, a niekedy dokonca vôbec nedodržuje módnne predpisy. O žene, ktorá napriek tomu, je vždy dobré, štýlovo a moderne oblečená pri každej príležitosti.

Domnievame sa, že každá žena sa môže naučiť obliekať eleganter. Musí byť len rozvážna a múdra. Sú moderné mini-šaty? Najjednoduchšie by bolo skrátiť všetky šaty, sukne a kabáty o 10 alebo 15 cm a už sú moderné. Sú módnne umelé kvetiny, šály, široké opasky? Naši remeselnici už stále rýchlejšie reagujú na módnne novinky — teda stačí ak kupíme umelú kvetinu, nripneme si ju ku kabátu, obliečieme si široký opasok a... je to.

Ale elegantná žena neuvažuje takto. Zásadou skutočne elegantnej ženy je vyčkávanie. Nepohnála sa a nemení svoj šatník príliš radikálne, zo dňa na deň. Skôr ako sa rozhodne skrátiť kabát, alebo kúpiť si umelú kvetinu, dôkladne a kriticky sa pozrie do zrkadla a potom preštuduje módné časopisy s kolekciami najnovších modelov. Ale neradi si prisne podľa týchto časopisov. Dokonale si uvedomuje, že najnovšie módné návrhy, to znamená tie, ktoré diktujú základné zmeny v móde, ako aj kolekcie návrhov na všedný deň okrem výstredných modelov majú aj také, ktoré sú vhodné práve pre elegantnú ženu: kludné a predsa moderné. Tak teda práve tieto modely uputávajú jej pozornosť.

Elegantná žena nikdy nekupuje nerozvážne, ani šaty, ani kabát. Nevyberá to, čo sa jej na prvý pohľad zapáči, ale pri výbere musí byť presvedčená, že napríek zmenám v móde, v šatách po prípade v kabáte bude dobre vyzerat a bude ich môcť nosiť aj pár rokov.

Veľmi pozorne vyberá elegantná žena aj doplnky, ktoré ako vieme, nie sú najlacnejšie. Tak teda najčastejšie sa rozhoduje len pre jeden moderný doplnok — pekný šál, moderný prívesok alebo umelecký opasok — ostatné peniaze určí na rukavičky alebo kabelku, po prípade topánky.

A nakoniec ešte upozornenie. Skutočne elegantná žena vždy dbá, aby jej šaty, topánky, rukavičky, šály, barety, klobúky a kabelky boli vo výbornom stave. Teda nikdy nefutuje peniaze na obuvníka, chemickú čistiareň a mydlové vločky.

PRE NAŠE DETI

Aj pre naše deti prinášame modely šatôčiek. Tieta šatôčky môžete ušiť z rôznych látok, rôznych farieb, ktoré môžete vtipne pospájať. Pekné sú najmä sedielka inej farby, ako celé šaty. Šatôčky prikrašľíme rôznymi gombíkmi, čipkami a záhybkami.

KALENDÁR

JÚL - ČERVENEC

1	UTOROK Halina Vých. sl. 3.18 záp. sl. 20.01 vých. m. 21.49 záp. m. 4.37	16	STREDA Mária
2	STREDA Mária	17	STVRTOK Marcela
3	STVRTOK Leon	18	PIATOK Simon
4	PIATOK Alfréd	19	SOBOTA Vincent
5	SOBOTA Ján	20	NEDEĽA Hieronym
6	NEDEĽA Eugén	21	PONDELOK Andrej
7	PONDELOK Cyril a Metód	22	UTOROK St. sviatok PER
8	UTOROK Alžbeta	23	STREDA Apolinár
9	STREDA Veronika	24	STVRTOK Kristína
10	STVRTOK Filip	25	PIATOK Krištof
11	PIATOK Pelágia	26	SOBOTA Anna
12	SOBOTA Anton	27	NEDEĽA Natalia
13	NEDEĽA Lucia	28	PONDELOK Viktor
14	PONDELOK Bonaventúra	29	UTOROK Marta
15	UTOROK Henrich vých. sl. 3.32 záp. sl. 19.51 vých. m. 3.45 záp. m. 20.48	30	STREDA Julita
		31	STVRTOK Ignáč

AUGUST - SRPEN

1. PIATOK Peter	9. SOBOTA Roman
2. SOBOTA Mária	10. NEDEĽA Vavrinec
3. NEDEĽA Stepan	11. PONDELOK Zuzana
4. PONDELOK Dominik	12. UTOROK Klára
5. UTOROK Mária	13. STREDA Hypolit
6. STREDA Jakub	14. STVRTOK Kalikst
7. STVRTOK Albert	15. PIATOK Mária
8. PIATOK Emil	

SNÁR

Verite snom? Nie? Ani my neveríme. Ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Konečne, ved' je to len zábava.

Mak jesť — nechaj upadnúť svoje ještine nádeje

— kvitnúť vidieť — klebety
— trhať — zmyselná láska

Naučnice — dar
— najst — štastie a zisk
— stratiť — budeš nemocný
— nosiť — dozvieš sa tajomstvo
— kupovať — tvoja ještina ta priviedie k nechutnostiam
— robit — zrada

Obloha jasná — tvoje podnikanie bude úspešné
— zamračená — musíš prekonáť prekážky
— v plameňoch — očakávaj veľkú radosť
— posiata hviezdičkami — dostaneš veľké deňstvo
— vystupovať na ťu — budeš poctený
— tmavá — hroziace nebezpečie

Papier písat naň — sklamané nádeje
— vidieť lietav vo vzduchu — dobre využiješ svoje vedomosti
— biely — dokážeš svoju nevinu
— farebný — dobrá zpráva
— čierny — smutná zpráva

Ruža kvitnúca — milostné radosti pred tebou
— zlomí ju — skorá svadba
— darom dostať — budeš verne milovaný
— s mnohými trámi — prekážky v láske
— červená — vrelá láska
— žltá — tajná láska
— biela — šťastna voľba životného partnera
— vŕdnuče — tvoja náklonnosť sa stráca
— voniať k nej — prepásoť si priležitosť
— kytice z nich — skora svadba
Sedmíčku číšio vidieť — štastie
Sunku jest — tvoje pomery sa zhoršia
Telacie mäso jest — zbabíš sa na jakej ne-moci
Užovka — štastie v láske
Vino pit — tvoje starosti sa rozplynu
Zranit sa — bližiaca sa nemoc

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

ZASADY NOWEGO KODEKSU KARNEGO (II)

Warunkowe umorzenie postępowania

Instytucja nowa, wprowadzona przez kodeks karny z 19.IV.1969 r. jest warunkowe umorzenie postępowania. Stosuje się ją wówczas, gdy stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu nie jest znaczny, okoliczności jego popełnienia

nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy nie karanego za przestępstwo, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego. W szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

Warunkowe umorzenie postępowania może być uzupełnione od poręczenia udzielonego przez organizację społeczną, do której sprawę należy lub kolektyw, w którym pracuje, odbiera służebę albo się uczy wzgl. przez osobę godną zaufania a podlegającego na zapewnieniu podjęcia

staran, by sprawca przestrzegał porządku prawnego, a zwłaszcza by nie popełnił przestępstwa. W postanowieniu o warunkowym umorzeniu postępowania karnego Sąd może zobowiązać sprawcę do:

- 1) naprawienia w całości albo w części szkody wyorzadzonej przestępstwem, jeżeli przestępstwo jest skierowane przeciwko niemu a szkoda nie została naprawiona Sąd zobowiązany jest podjąć tego typu postanowienie,
- 2) przeproszenie po-krzywdzonego,
- 3) wykonanie określonych prac lub świadczeń na cele społeczne. Obowią-

zek ten nie może przekraczać 20 godzin pracy.

Warunkowe umorzenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do lat 2 i biegnie od uprawnionego momentu się orzeczenia. Postępowanie karne podejmuje się, jeżeli sprawca w okresie próby uchyli się od wykonania obowiązku nałożonego w myśl zasad wyżej podanych lub rażąco narusza porządek prawnego, a w szczególności dopuszcza się przestępstwa.

Warunkowo umorzonego postępowania nie można podjąć później niż w ciągu 3 miesięcy od zakończenia okresu próby.

WITOLD FERFET

Szczepienie ochronne

W dawnych czasach choroby zaraźliwe występujące wśród ludzi i zwierząt gospodarskich często miały charakter masowy, powodując wymieranie całych miast i wsi. Zauważono wtedy, że niektórzy ludzie, mimo stykania się z chorymi, nie zapadali na chorobę. Stwierdzono, że większość wśród nich stanowili ci, którzy już ją przechorowali. Dziś potrafimy już sztucznie, za pomocą szczepionek uodpornić ludzi i zwierzęta na wiele chorób zaraźliwych.

Dla zabezpieczenia zwierząt gospodarskich przed takimi chorobami zaraźliwymi jak: rózycy świń, wścieklizna psów, pomór kur, pomór świń, wągliki i inne stosowane są szeroko szczepienia ochronne. Polegają one na wprowadzeniu do organizmu zwierzęcego osłabionego zarazków, które nie są w stanie wy-

woać choroby, lecz przeciwnie uodparniają organizm i przygotowują do walki z zarazkami nie osłabionymi, mogącymi doni wtargnąć. Szczepieniem ochronnym przy użyciu osłabionego zarazaka mogą być poddawane tylko zwierzęta zdrowe i w gospodarstwach wolnych od chorób zaraźliwych. Ponieważ nieumiejętnie stosowanie szczepionki może powodować padnięcie lub zachorowanie, szczepienia ochronne przeprowadzają tylko doświadczeni i odpowiednio przeszkoleni pracownicy.

Szczepienia ochronne przeciw rózycy świń — W celu wytworzenia u świń odporności na zarażenie różycą rok rocznie przeprowadza się masowe ochronne szczepienie świń. Świnie zaszczepione są zdrobne przez okres 3 do 6 miesięcy.

Dla zabezpieczenia zwierząt gospodarskich przed takimi chorobami zaraźliwymi jak: rózycy świń, wścieklizna psów, pomór kur, pomór świń, wągliki i inne stosowane są szeroko szczepienia ochronne. Polegają one na wprowadzeniu do organizmu zwierzęcego osłabionego zarazków, które nie są w stanie wy-

szczę, należy więc po tym okresie szczepienie powtórzyć. W każdym gospodarstwie należy poddać szczepieniu wszystkie bez wyjątku świnie, ponieważ w przeciwnym razie sztukie nie szczepione mogą zaznaczać chorobę i spowodować przełamanie odporności u szczepionych. Macior cieżarnych na 10 dni przed porodem i 10 dni po porodzie oraz posiąt ponizej 8 tygodni życia, a także tuczników na 2 tygodnie przed ubojem lub odstawa nie szczepi się szczepionką, natomiast należy zabezpieczyć je na ten okres surowicą — świń charłacznych, nie wyrośniętych lub chorych na grypę nie należy szczepić. Należy dodać, że świń szczepionych szczepionka nie wolno wywozić z gospodarstwa w ciągu 2 tygodni.

Szczepienie ochronne przeciw pomorowi drobiu — Szczepienia te przeprowadzane są w miesiącach zimowych, w okresie najmniejszej nośności. Kurczęta ponizej 6 tygodni życia nie należy szczepić. U zdrowego drobiu szczepionka nie wywołuje żadnych zmian, czasem tylko może wystąpić przejściowe posmutnienie.

Rajčiaková polievka — Rozpočet pre 4 osoby: 4 lyžice rajčiakového pretlaku, 1/2 lyžice masti, 1 lyžica hladkej múky, 2 lyžice ryže, 1 malá cibuľka, 2 dl mlieka, soľ, cukor.

Na masti zapeníme múku, zalejeme ju mliekom, osolíme, pridáme rajčiakový pretlak, cukor, cibuľu, podľa potreby rozdielme vodu a necháme zovriedie. Nakoniec pridáme u- duseňu ryžu.

Ryžu si pripravíme tak, že ju umyjeme, zalejeme 4 lyžicami horúcej vody, pridáme trošku masti, prikrýjeme a v teplej rúre alebo na mierne teplej platni udušíme.

Plnená kapusta — Rozpočet pre 4 osoby: 2 hlávky kapusty (menšie) 400 gr bravčového mäsa, 4 lyžice ryže, 8 lyžíc horúcej vody, 1/4 lyžice masti, 1 cibuľka, 1 strúčik cesnaku, mleté čierne koreniny, rasa, soľ, strúhaná, 2 vajcia, 2 dl kyslej smotany, 2 lyžice hladkej múky, 1 lyžica masti, 1 malá cibuľka, červená paprika.

Z kapusty zoberieme 8 veľkých listov a vložíme ich do sitka, ktoré dáme nad vriacu vodu, aby listy zmäkli. Potom hrubú žilu z listov vykrojíme a zabaliťme do nich plinku. Na masti (1 lyžica) zapeníme 1 alebo chlebom.

postrúhanú cibulku, poprážime, pridáme červenú papriku a pokrájanú kapustu, podusíme, pridáme plné listy a kapustu udušíme do mäkkia. Počas dusenia pridáme soľ a čierne koreniny. Keď je kapusta mäkkia, prilejeme kyslú smotanu, v ktorej sme rozmiestili hladkú múku, a ešte povárimo.

Plinka: Na 1/4 lyžici masti udušíme ryžu, pridáme zomleté mäso, postrúhanú cibulku, rozotretý cesnak, soľ, rasa, mleté čierne koreniny, trocha strúhaného vajcia. Všetko dobре premiešame a naplníme listy.

Podávame so zemiakmi alebo chlebom.

Pórová polievka

Rozpočet pre 4 osoby: 300 gr póru (asi 6 pórov), 1/2 lyžice masla, 1/2 lyžice múky, červená paprika, mleté čierne koreniny, troška rasy, soľ.

Očistený a pokrájaný pór dusíme na masle, polo-mäkký pór zaprášime múku, pridáme červenú papriku, tlčenú rascu, mleté čierne koreniny, zalejeme horúcou vodou alebo vývarom z kostí, osolíme a spolu povaríme.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJÍCÍMI VÁS ZÁLEZITOSTMI? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I. p. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NASEHO CASOPISU A V DOPISECH.

ŽIVOT
CZASOPISM
SPOŁECZNO
KULTURALNE

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Ukaże się około 15 każdego miesiąca. Redaguje Kolegium w składzie: František Bednářík, Cecília Biegunová, Augustyn Bryza, Adam Chalupec (redaktor naczelny), Vladimír Hess, Tereza Heteniáková, Marian Kaškiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Ján Krišák, Lídia Mšálková, Ignáč Nižník, Ján Ondica, Jerzy Zagórska. Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowa. Tłumaczenie na jęz. słowacki — Elżbieta Stojowska. Korekta jęz. słowackiego — Jan Szpernoga. Red. techniczny — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Joanna Deresz. Nadawanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wielka 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, TEL.: 21-15-41, 28-22-31.

Prenumeratę na kraj, roczną i kwartalną dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe oraz listonosze. Czytelnicy indywidualni mogą dokonywać wpłat również na konto PKO nr 1-6-1000-20 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Towarowa 28. Wszystkie instytucje państwa i społeczeństwa mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch”. Ceny prenumeraty: kwartalna 3 zł, półroczna 6 zł, roczna 12 zł. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granice, która jest o 40 proc. droższa od krajowej, wynosi: kwartalna 4,20 zł, półroczna 8,40 zł, roczna 16,80 zł, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, nr konta PKO 1-6-1000-24, nr tel.: 20-46-88. Egzemplarze numerów zdecentralizowanych można nabycie w Punktach Wysyłkowych Prasy Archiwnej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto Nr 114-6-70041 VII O/M Warszawa.

Oddano do składy 29.VI.69 r. Numer zamknieto 4.VII.69 r. Druk Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa” Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 903.

MIECZYSŁAW MOCZAR

Náš posledný par-tizánsky Nový rok malisme vitaný Pe-thowicach pri rie-ke Kamienna, kde už nejakú dobu naj-

častejšie bol „Dlugi Janek“. Každý deň sme menili naše „u-

bytovanie“, stáhu-júc sa z dediny do dediny. Stáhovanie diktovala ostražo-st, lebo táto oblasť sa nachádzala ne-daleko frontu a bo-la silne obsadená hitlerovskými voj-

ak by zamrzla, a to ešte tak polmetrovým ľadom. Mali by sa fričovia, mali.

— Je to tiež pravda, ale ako by nebolo. Rusi na úseku sto kilometrov majú tri posty, asi im teda na ľadovom moste nepriľásť záleží — polemizoval niekto. — To im stačí, aby začali.

— A k tomu takýto Silvester sa výborne hodí na prekva-penie. Nemci to asi najmenej očakávajú...

Len teraz sme si spomnuli, že o necelú hodinu pride Nový rok, a spolu s ním nové nádeje, tentokrát už veľmi reálne. Už dávno sme sa opäť nachádzali v izbe a kanonáda trvala ďalej. Samozrejme v diskusií sme sa opäť vrátili k ofen-zive, lebo len fažko by sa rozprávalo o niečom inom v tuto jedinú, nezabudnuteľnú, silvestrovskú noc. Orchestr „ka-tusí“ bol výborný, hoci snáď trochu jednotajný, hudo-bný podkladom pre naše uzávery.

— Blíži sa dvanásť hodín, — ozval sa naraz gaza, Jan Szumilak.

Pozzeli sme na hodinky. Ako obvyklé, každé ukazovali trochu inú hodinu, ale tentokrát tieto rozdiely boli drobné. K prelomu dvoch rokov číbali už len sekundy. Vstali sme aby sme si vzájomne blahozelať a v tom momente kanonáda stihla.

Prichod nového, 1945 roku, roku konečného víťazstva nám zvestovali „kafuse“, ktoré už vtedy Nemci výborne poznali. Veľmi sa bali ich ľadových sil. Svoju úlohu odohrali drí-tom aj psychické činitele. Keď Poliak v rozhovore s Nemcom spomnul „kafuse“, rozboror ihneď milko. Nemec, na-priek prosbám, nechtel o tomto výbore vratieť. Len niekedy, keď mal vypíte sa rozzuriť alebo jednoducho plakal z nemô-húcnosti.

Bol neskôr večer, keď z východu sme počuli kanonádu. Odvtedy ako front prišiel k Visle, doznali sme tento hlas so-vieskej sily, avšak tentokrát delostreľba bola minoritácia veľká. Snaži ju znasobiť v našich uslach aj východný viator. Vyšli sme na dvor. V mrázivom vzduchu hukot sa vzmohol ēste viac. Z času na čas, skoro rytmicky, sa oriasala zem. Súčasne vybuchovali stovky streľ. Zdalo sa, ako do zeme bušilo nejaké gigantické kladivo. Táto farba urobila na nás mohutný dojem, hoci sme boli od nej pomerne dosť vzdialení. Mohli sme si predstaviť, čo vtedy prežívali hitlerovci, ktorí sa pravde chystali osláviť Nový rok.

Stali sme pod hviezdnatým nebom plní najradostnejších pocitov. — Snad sa už začalo? — uvažoval Marian. — Poriadne hrejú, — ocenil delostrelcov Józef Jarosz, — Už dávno sa malo začať, kto vie, snad práve teraz... — Asi predsa ešte nie — nadhodi „Janek“. — Vista ne-zamria, voda teče, a to vždy prekáža. Bolo by niečo iné,

Usmiali sme sa na seba.
— Asi práve teraz je presne dvanásť hodín — dovedal „Janek“. — O chvíli iste opäť začni strielať. Samozrejme ak je to niečo viac, ako užívateľ Nového roku.

Do už zvyklých už na hľuché dunenice, udrelo teraz úplne neobvykľé ticho.

Tak teda najmenej hodinu trvajúca palba sovietskeho de-

lostrelectva bola skutočne svojským novoročným dárčekom

hitlerovcom a súčasne predpovedou toho, čo už rýchle ma-

lo nastať.

Odvtedy front bol pokojný. Len 12. januára tento pokoj prerušili milióny streľ padajúcich na hitlerovské stanovišta.

V septembri roku 1939 sa nad Poľskom rozpíala búrka. Teraz táto búrka dosiahla svoj kulminačný bod, práve pri Visle. Hitlerovska presila, ktorú stovky kilometrov hnal sovietsky vojak a jeho srdcenný priateľ od Visly musela vý-

rovnavať s konečnou platonou historický účet.

Januárové dni boli pekné, ale počuli sme to len od našich gazdov, lebo celý čas sme trávili v bunkri Szumlakovcov,

opäť spolu s „Dlugim Jankom“, Marianom Janicom a „Wic-kom“ Jaroszom. Cestvým vzduchom sme sa tesnil i len v

gazdov, ktorí sa vtedy obdivovali aký môže byť aromatičký po-

znamia, voda teče, a to vždy prekáža. Bolo by niečo iné,

jednotky Červenej armády spoza Visly — veliteľa delestre-leckých jednotiek a rot mali by sa ihned dať do styku s ve-

liteľmi jednotiek oslobodenecových armád, poskytnut pod-robnej informácie na základe údajov, ktoré budú mať a pri-delit týmto jednotkám z utvorených sektori sprievodcov, ktorí by mohli nepozorované previesť jednotky bočnými cestami a lesmi do zázemia nepriateľa, smerom, ktorý si budú žiadať oslobodenecové jednotky...

16. januára sme vycestovali z Petkovic do Tarlowa, kde — ako nám hlasili — vekočili prvé sovietske jednotky. Po-nahlali sme sa ako sme len vedeli, neveriac sami sebe, že nesstreli. Ľudia, ktorých sme po ceste stretli a pýtal sa na nich, len pochopivo mávali rukami.

V očiach sa im zračila radosť zo slobody.

Konečne sme prispeli do Tarlowa, kde v myšlienkach sme boli už najmenej hodinu. Keď sme uvideli prvé sovietske uniformy, radost nám stiahla dojatím hrudia.

Neopakovateľná chvíľa. Chvíľa a celý veľký zážitok.

V Tarlove bolo svatočné ovdovušie. Skoro na každom kroku sme videli scény, na ktoré nemôžno zabudnúť. Jedna stareňka si krakla na zem, objala nohy sovietskeho vojaka a vtedy sme obdivovali aký môže byť aromatičký po-

znamia, voda teče, a to vždy prekáža. Bolo by niečo iné, bola tak výrečná a pritom tak dojimatá, že chodci si hryzali

PRIŠE DEN

ČÚRYVOK POVIEDKY Z VĒL'MI ZAUJÍMAVEJ KNIHY „FARBY BOJA“

noch bola obrovská, neočakávané chytanie ľudu bolo na den-nom poriadku. Hitlerovci potrebovali predovšetkým pracovné sily pre budovanie opevnení pri Visle, preto aj polovky na ľudí boli na demon poriadku. Stalo sa, že Marian Janic, ktorý sa pomerne ďaleko vzdialil, aby sa dozviedel, najmä aká je náladá medzi maďarskými a vlasovskými jednotkami, došiel k dedine, v ktorej práve všetkých mužov brali na prác-e pri stavbe opevnení. Keď sme sa dozvedeli pocitili sme pochopiteľný nepokoj, ale už o niekoľko hodín sme dos-tali zprávu, že sa Marian vráti večer a má zaujímavé zprávy.

12. januára, keď sovietska ofenzíva pri Sandomierzu už sa začala, este sme to nevedeli. Avšak ešť sme, že čosi „vi-si vo vzdachu“, lebo sme dostali informácie, že nemecke jed-notky sa začali chýbať. Avšak už nasledujúci deň skoro ráno sme dostali zprávu, že Nemci prudko čívajú. Na juhu, v okolí Sandomierza, front sa musel pohnuť.

Boli to len predpoklady, este sme nemali stoperečné údaje, je o ofenzive, a najmä o smrecoch hlavných sovietskych údajov. Tak alebo onak bolo sa treba prípraviť na prichod oslobodenecových vojsk, ktoré, ako sme sa neskôr presvedčili, kresili v tŕňbach. Muslim priznať, že to čo som uvidel v ma-loom, chudobnom sídlisku, sa vynaložilo množstvo vysnenien a obrazu. Nobol to len môj subjektívny pocit, predsa som vidiel tváre iných ľudu, na ktorých sa vtedy dalo prečítať všetko.